PL
234
S45
1910

Şemseddīn (ed.)
Melik el-mütekalemīn

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Şemseddin (edi)

ملك المتكلمين

Melik el-mütekalemin

یاخود

روح ادیبان ترك

« فن ادب بر معرفتدر که انسانه
خصلت آموز ادب اولدیغیچون
ادب . واهلی ادیب تسمیه
قلنمشدر . »

شناسی

« سوزك احوال وجدانیه یی
تحویلده اولان تأثیر بلیغه مبنی
بر بیوك فائده سی دخی ملتك
حسن تربیته خدمتیدر که
حقیقت حالده لفظاً ادبیاتك مأخذ
اشتقاقی ادب ایسه معناً ادبك
مصدر انتشاری ادبیاتدر
دینیله بیلیر . »

کمال

منتخبی وناشری

شمس الدین

ساخته ایدنلر نظاماً مسؤلدرلر

درسعادت: محمودپاشاده (حاجی حسین افندی) مطبعه سی

محل فروختی : سلطان بایزید چادرجیلر جاده سنده چارشو
قپوسی قارشوسنده (ترقی) کتبخانه سیدر .

١٣٢٨

عثمانلی علما وادبا شعراسنك منتخبات وبرکزیده

آثارینی حاویدر

اسامی	اسامی	اسامی
	احمد راسم بك افندی	محمود اسعد افندی
کمال بك	باقی	معلم فیضی افندی
نابی	خیالی	منمنلی زاده طاهر بك
اکرم بك	عزت منلا	نابی زاده ناظم بك
عبدالحق حامد بك	عارف حکمت بك	شیخ وصفی افندی
فضولی	کاظم پاشا	شیخ سعدی
معلم ناجی افندی	سری پاشا	فردوسی
رشاد بك		شیخ غالب
شناسی		علی علوی
ندیم		راغب پاشا
نفعی		نائلی
مصطفی رشید		توفیق فکرت بك افندی
ابو الضیا توفیق بك		شمس تبریزی حضرتلوی
اسماعیل صفا بك		صلاح الدین بك
اشرف پاشا		دیاربکرلی سعید پاشا
ضیا پاشا		رجائی زاده م اکرم
مخلص پاشا		

PL
234
S45
1910
LIBRARY
UNIVERSITY OF TORONTO
MAR 22 1966
1059770

در توحید

حمد وثنا ولمبدع بدایع کائناته سزادر که انسان نظرینی هر نه جهته عطف ایده‌جك اولسه مصنوعات جلیله‌سندن بر بدیعهٔ خیرتفزا مصادف اولور که لسان وجدان :

فني كل شيءٍ له آیته تدل علی انه واحد —

توحید و تمجیدینی تذکر ایتامسی ممکن اوله‌ماز
عبرت کوزیله برك درختان سبزه باق
هشیار اولانه هر ورقی بر جریده‌در

تضرع

ای کشایندهٔ خزائن جود
نقش پیوند کارکاه وجود
کوکب آرای آسمان بلند
هم زمین سازد هم فلك پیوند
علم افراز عالم ملکوت
مشعل افروز طارم جبروت
« شهداله » کواه معرفتك
« وحده لا شریك له صفتك

الٰهی

پادشاهانك اودر پادشه لم یزلی
سلطنت سوزمه‌دەدر کندیلکندن ازلی
دولت خاص بقا اوزره اولنمش بنیاد
اویله دولت که اونك حکمنه اولمش منقاد

ذات اعلاسی وجود عدمك صاحبیدر
اهل انفاسه حیات واجلك واهبیدر
فیض لطفی دل صافه ایریشور ایلر اثر
جسم شفافك ایچندن نته کیم نور کچر

شناسی

نعت حضرت نبوی

ارواح كه تحفهٔ خدادر　　خاك ره شاه انبیادر
اول شاه كه تختی لامكاندر　　چار وبكشی كرو بیاندر
«لولاك» ایله ذات پاكی موصوف　　قرآنه صفاتی ظرف مظروف
دروازهٔ طاقی «قاب قوسین»　　فرشی قدمی علوی كونین
شاه ملكوت عرش پایه　　ماه جبروت فرش سایه
ایجادی وجودی كونه باعث　　امتلری سر علمه وارث
آیینهٔ وحدت الهی　　مرآت وجودیدر كماهی
مشكین سودا شام اسرا　　منشور نبوتنده طغرا
سوز اولسه ده منبع كرامت　　قرآنه نظیره اولمز انبت
قرآن اورسولی قیلدی توصیف　　اخلاق عظیمنی ایتدی تعریف
ای خامه زبانك ایله كوتاه　　لوح اوزره قلمله یازلمش الله

شیخ غالب

خلفای راشدیندن حضرت علی كرم الله وجهه حضرتلری بر كلام بلیغنده جناب حقی صفات نقصانیه واوصاف جسمانیه‌دن تنزیه وتقدیس ایده‌رك بیوریوركه :

« جنـاب حق » عقل بشرك تصور ایده بیله‌جکی هیچ بر شیئه مشـابه دکلدر . انسـانلرك مادیاتدن انتزاع ایتدکلری هر هانکی وصفه ذرهٔ ما مشـابهتی اولان بر شی آکا اسناد ایدیله‌مز تقوانك کمالی معرفةالله ایله‌در . معرفة اللهك کمالی جناب حقی تصدیق ایله‌در .

تصـدیقك کمالی . وحدانیت الهیه‌یی صـدق ایله اذعان وقبول ایتمکدن عبارتدر . صدقك کمالی . جناب پروردکاردن صفات نقصـانیه‌یی نفی ایله‌در . خالق تعالانك نرده اولدیغنی سؤال ایدن کیمسه . آنی بر ماده‌یه تشبیه ایتمشدر . صانع ازلی تعالی وتقدس حضرتلری ، خالقدر مخلوق دکلدر . هرشی ایله برابردر . لکن اتصـال وقربیت طریقیله دکلدر . ظـاهردر . ظهوری انقطاع طریقیله دکلدر . سـبب اولدر . سببیتی عمل طریقیـله دکلدر . ناظردر . اما هیچ بر فرد آنی مشـاهده ایدەمز . مکاندن . زماندن . مقداردن . منزهدر . »

محمود اسعد افندی

نصیحت

بقا یزدانه شایاندر فنا اکوانه اولادر
وفا انسانه چسباندر جفا حیوانه احرادر
قدردر هپ کدردر هپ خبردر هپ عبردر هپ
بو دنیادر نه عقبادر نه رؤیادر نه خولیادر
کوکل کر علمه سالك حاله مالك محو وهالکسه

مکملدر مکملدر محلادر معلادر
زمیندن عبرت آل مادونی مافوقنده کوز دائم
اياغمی باش یرنده سیر ایدیش بر خوش تماشادر
کمال بك

بنی ارشاده ای شیخ کرامت پیشه قالقشمه
حقیقت بین اولان اهل دلی اخلال قابلمی
رقیبك ایلسه‌مده شیمدیلك تأدیبنی امهال
جزای مستحقن ایلك اهمال قابلمی
یوروت افکارکی سن طعن دشمندن حذر ایتمه
رضاسك هرکسك عالمده استحصال قابلمی
خیالاته قاپلمز درس آلانلر نن حکمتدن
حکم آموز دهری شعر ایله اشغال قابلمی
شیخ وصفی افندی

آثار ادبیه‌ده بالخاصه شعرده اوچ نوع کوزلك تقدیر اولنـورکه برنجیسی محـاسن فکریه‌یه . ایکنجیسی بدایع خیالیه‌یه . اوچنجیسی‌ده سنوحات قلبیه‌یه مخصوصـدر . بو کوزللکلردن روحه نافذ اولان سـنوحات قلبیه‌یه مخصـوص کوزلك اولدیغی ایچون دیکرلرینه تقدم ایدر . بوندن صـکره کلن بدایع خیالیه‌در . محاسن فکریه اوچنجی درجه‌ده کوزل عد اولنورلر .

محاسن فکریه لطافت حسیه ایله قاریشدیرسه طبیعیدر که اثرك کوزللکی بر قات دها آرته‌جغی کبی کندیلرنده لطائف حسیه‌ایله بدایع خیالیه‌نك آهنك امتزاجی بولنان آثار لطافتجه بر مرتبهٔ عال‌العاله واصل اولور. مثلا شناسی مرحومك :

« ضیای عقل ایله تفویق حسن وقبح اولنور
که نور مهررر الوانی ایلین تشهیر . »

سوزی یالکز فکراً کوزل اولان آثاردن معدوددرکه بونی فکر تقدیر ایدر . ندیمك بر ساحلخانه وصفنده‌کی نشیده‌سندن :

« کوه ودریا ایکی جانبندن درآغوش ایتمش
صانکه دریا دایه‌سی کهسار ایسه لالاسیدر
کوه صاقنمقده رخسارین‌طوغارکوندن‌اونك
بحر ایسه آینه‌دار طلعت زیباسیدر »

بیتلری خیالاً کوزل اولان آثاردندرکه بونی‌ده ذوق تقدیر ایدر. نابی زاده ناظم بکك :

« ذوق سودا طویمدن عاشق پرستار اولمدك
اول قدر سودم‌ده عشقمدن خبرداراولمدك.
بختیار اولمقدی سودادن مرامی طبعمك ؟
بختمه دشمن کسلدك طبعمه یار اولمدك »

بیتلری‌سنوحات قلبیه‌دندرکه بونلرده حس ایله آ کلاشیلیر

حال بوکه محمدبك مرحومك :

« ای یادی بکا انیس وغمخوار
ای یادی بکا رقیبسز یار ؟
یادڭ کبی دل بولورمی دلدار
یادکده وفاسزم وفا وار . »

قطعه‌سنده ظرافت فکر ایله رقت حس ایکی یارموافق کبی ممتزج کورندیکندن قطعه حقیقةً پك دلنشین ایکن :

« سوزم بعض بن شب تاری »
ویریرم صبح نو بهاری آکا
دوش نازنده زلف زر تاری
کورینور یازیتك خیالی بکا.
یتیشوب حال اضطرابمده
کوزیمه نور حسنی سرپر
صانیرم بر پری ٔ زرین پر
طولاشیر کلبهٔ خرابمده . »

منظومهٔ منتخبه‌سی اڭ لطیف برحس ایله اڭ نازك برخیالك مجله‌کاه وحالی عداولنمغه لایق اولدیغی ایچون فکر حقیرانه‌مه کوره یوقاریکی سوزلرك جمله‌سندن دها دلبر . دها روح استیناسدر .

واقوقوندقدن صکره انسانی برمدت تفکره دوشورمکده

بو یولده‌کی نفایس نادره‌یه مخصوص بر مزیتدر .

اکرم بك افندی

لازمه

طریق حقده جان وطندن اولمق یادلازمه
بنی خاطر بولورسك هرچه باد اباد لازمه
نه منت انتظار برقه ای آهنکر غیرت
بنم کوکلمدن آل کل تیغ ایچون پولادلازمه
ایدن تخریب عالم انکسار قلبیدر خلقك
کوکل ییقمم جهانی ایلك آباد لازمه
حیاتکده نه‌دن هیچ اشتباه ایتمزسك ای غافل
عجایب کوردیکك هر حالی استبعاد لازمه
فنانك الك منیر آیینه‌سی سوی سفید کدر
سکا عقلکله پیر اولمق یتر ارشاد لازمه
چوجقلقدن نیچون دور ایلسون انسانی استعداد
اکر هر مطلبك تحصیلنه فریاد لازمه
بو قانون مشیت فردی فرده ایتمامش محتاج
سکا الله ایدر هر هانکی ایشته داد لازمه
تفوق باب عرفان ایلك اخفادی الزم‌در

حمیت مسلکنده غیرت اجداد لازمسه
خطای اهل کثرت اولقدردر بحث وحدتده
رقم کافی دکلدر جمله سین تعداد لازمسه
شهود اربابنك رأیجه رؤیت عین واقعدر
بو دعواده ایدرلر خلق اشهاد لازمسه
ذکا بر شعله‌در کیم شانی عالیدر تنزلدر
بولورسك اهل استغناده استعداد لازمسه
غنا کلدی جهانده شهرنك صیتك کمالندن
کمالی کاه کاه ایتسون بیلانلر یاد لازمسه

کمال بك افندی

انسانلر

انسانلر؟ جهان جای استراحت دکلدر . عارفه مالك ملك جهان اولمق آرزوسی یاقشماز .

نغمات بلبلدن خفتکانك نصیبی اولمیوب حیوانلرك عالم انسانیدن خبرلری یوقدر .

وجه . نه قدر کوزل اولورسه اولسون مجلا اولمیان آینه‌دن کورلمز .

مردان خدانك کیجه‌لری روز روشن کیبیدر . ارباب کمال

ایچون حقیقتده شب مظلم یوقدر .

دیو نفسی ریاضت ایله اولدر بوکا پنجهٔ جسمانی ایله غلبه ممکن دکلدر .

طاعت ناصیه سای عبودیت اولمقدن عبارت دکلدر ، ابراز صداقت ایتملی .

طریق حقده نفسکك تعقیبندن حذر ایله بونك قدر مرد افکن بر غول بیابانی تصور اولنمامشدر .

بر مرشد حکم آموزك تحت تربیه‌سنده بولون که انسان ایچون بلای جهالتدن بدتر بر آفت تصور اولنه‌ماز .

عالم . عابد . صوفی اطفال طریقتدرلر . عارف باللهدن غیری مرد کامل یوقدر .

قورقارم که سکا شاهد حقیقت یوز کوسترمز . زیرا هوای نفسکدن باشقه برشی دوشونمیورسین .

انبارك بغدای ایله طولو اولدیغی حالده قبرده همراه اوله‌جق بر آرپه مقداری ثواب ایشله‌مدك . لوازم شتائیه قدر آخری تفکر ایتدیکك وارمی ؟

مسلمانلرك مالی غصب ایدرسین . حال بوکه سنك مالنی غصب ایتدکلری زمان مسلمان یوقمی ؟ دیه فریاد ایلرسین .

تمنای ثروت انجام پذیر اولماز . امید وارانه یاشامقدن مستغنیانه بولنمق خیرلیدر .

مالی اولان. خرسزدن خوف ایدر. جمع مال ایتمین عارفلر ضرردیده اولمقدن قورقمازلر. صادقانه اولان نصیحت جهان دکلر. کلاممده بر فائدهٔ مهمه یوقسه دیکلمه .

عمرینی لهو ایله تلف ایدنك محصولی پشیمانلقدر . ای سعدی اکرچه سخنورسین. لکن ایش ایشلهمکله صورتپذیر اولور. ــ سخندانلقله ایش بیتمز ــ

شیخ سعدی شیرازی

ای سهی سرو خیابان شهود
نو خرامندهٔ بستان وجود
عالمك مشغلهسندن اقدم
بودر انسانه اهم والزم :
ایدوب انجام امورك تدبیر
ایلیه خانهٔ دینی تعمیر
ایتدی اندازهٔ حکمتله قیام
پنج ارکان بنای اسلام
بو بنا ایچره اولان راحتدر
طشرهسی بازدهٔ آفتدر .
بو بنا داخلیدر باغ نعیم
خارجی ناحیهٔ دارجحیم .

داخلی اهل هدایتدرهپ
خارجی اهل غوایتدرهپ
اولمه گردن کش فرمان غنی
هر نه امر ایتدی ایسه ایله آنی
مؤمنه خلعت دینلدر قات قات
واجبات وسنن ومندوبات
سری وار هر برینك حکمتی وار
حصره کلمز نیجه خاصیتی وار
ایلمش حضرت وهاب کریم
هر برین واسطۀ لطف عظیم
حق غنیدر سنك اعمالکدن
ینه سنسك ییه جك مالکدن
سکا راجع اولور ای بحر مآل
نیك وبد هر نه ایدرسك اعمال

نابی

هر کسك کوکلی. کندی آرزوسنك قولیدر. بو جهتدن هر کسك آرزوسی بردورلی اولور. مشرباً جهانده کیمسه کیمسه یه بکنزه مز. سنك آنك ایله اختلافك موافق مصلحتدر .

صاحب طمع اولمیان کیمسه. زنکیندر . حریص اولمیان

آدم مسعوددر . مدارا عقلك برادريدر . عقل جانك باشى اوزره تاج كبيدر. بر عالم سنك خصم جانك اولسه‌ده نادان اولان دوستدن ينه خيرليدر.

اكر طالب نعمت ايسه‌ك تحصيل معارفه چالشمليسين كه سبزين اولميان آغاج ميوه ويرمز. صورانلر . هنردن سؤال ايدرلر. بونلره زنكينم ديه جواب ويرمك لايق دكلدر . زيرا قال اولنمامش معدن مقبول دكلدر. عاقل اولان ديركه :

— « قوقوسز كلك رنكندن بحث ايتمه‌كه آتشدن آب روان بكلنلمز . »

« زنكين — بريكديرمش اولديغى پاره ايله دكل — عطا ايله مقبول عالميان اولور . »

نيلرسك ايله الده ايكن فرصتى قوه‌مه
الده هر لايساعد يوماً على الوصول

عالى اولمق سوداسنده بولنان كيمسه‌يه كمال لازمدر : يعنى اولاً رأى وتدبير . ثانياً معلومات مقبوله . ثالثاً ايش زمانى — ايى يى كوتويى فرق ايده‌جك — يار صادق . رابعاً كوكلدن نفاق وكذبى چيقارمق ايچون عقل واستقامت . خامساً صاحب قدرت اولمق ايچون چالشمق . »

فردوسى

قلندر

كلفت اقبالندن آزاده‌یم
رتبه شناس روش ساده‌یم
کیمسه یوق ناز ونیازم بنم
اویله اسارت نه‌مه لازم بنم
آیریلیرم بیك دریکدانه‌دن
آیریله‌مم سیرت مردانه‌دن
ترك حقیقت ایدن اولمزمی پست؟
اولمیان انسانمی حقیقت پرست؟
بن نه مسیحی نه مسیحادم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم
خیلی زمان عالمی دور ایلدم
خلقه دکل کندمه جور ایلدم
آکلادم احواللنی انسانلرك
سومدم اطوارینی فتانلرك
صورت وسیرتده‌کی ضدیتی
فهم ایله سلب ایلدم امنیتی
عقله موافقمی که اولسون نفاق؟
حاکم آفاق طورورکن وفاق؟
وار آرا بر مشتری مرده‌هوش

آلداده مزسین بنی حکمتفروش
دیکله مم ای منشیٔ سطحی سخن
هر سخنن نجه کأن لم یکن
سویله‌ای شاعر کذب اتصاف
دیکلیه‌مم اویله مداهنجه لاف
کیت بنی ارشاددن امیدی کس
کندینه کل شیخ مسیحانفس
بن نه مسیحی نه مسیحادمم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم
ظلمته اصحاب عمی بنده‌در
نور ایسه بینالره تابنده‌در
اولمسه‌ده کیتدکجه درخشنده‌تر
فکر منور بکا رهبر یتر
مهلك ایسه بن اوله‌یم هالکی
بشقه طریقك اوله‌مم سالکی
اولسه جهولانه جهان دشمنم
منقلب اولمز ینه فکرم بنم
بن نه مسیحی نه مسیحادمم
ذوقی حقیقتده آرار آدمم

معلم ناجی افندی

منظرهٔ عمومیهٔ عالم

بدایع طبیعتی بر نظر امعان واشتیاق ایله تدقیق ایدنلر مأوای خوارق اولان شوکره اوزرنده حرکت وسکون ظلمت ونور مواسم . سیر اجرام کبی موقت کورونشلی دکل . دائمی روشلی بر جلوهٔ غریبه‌یه تصادف ایدرلر.

بزم انظار تماشامزدن تباعد ایدن بر منظره بشقه بر قومه تجلی ایدییور حقیقتده ایسه تبدل ایدن تماشا دکل تماشا کردر !

هایدی بقالم خیالخانهٔ تصورکزده بدایع طبیعتی هپ بر یره کتیریکز. مثلا فرض ایدیکزکه بر کونك تکمیل مدتی ایله کافهٔ مواسم. بر صباح نوبهار ایله بر صبح کهنه بهار. بر لعل مکوکب ایله برشب ظلماتی بر چمنستان پرلطافت ایله برمشجرهٔ بی اوراق هپ بر آنده نظر ابتصاریکز اوکنده تجلی ایدوب طورییور . باقکز منظرهٔ عالم حقنده نصل بر فکر صحیح اقتباس ایدرسکز.

شمدی سز خورشید درخشانی محیط حیرتك بالاسنده پرتو فشان کورییورسکز حالبوکه آنی بر بشقه نظر خاور احتشامنده طالع وتابان کورمکده‌در .

او کهنه کوکب اقشام تعب مشقتدن بالین اختصاری اولان

سحاب گلگونه باش قویمش ایکن بو صباح نصل اولیورده خواب نازدن اویانیر بر جوان کبی طراوت شبنمله مترادفاً برده برانداز طلعت اولیور ؟

نابی‌زاده ناظم بك

بر رؤیا

١

بر شب که سماده ماه انوار
ایلردی جهانه بخش زیور
کوردم که کزردی اول سمنبر
بر کلشن ایچنده شاد وفرحان

٢

آچمشدی نهال حسنی بر بر
کل رویی ایچنده یاسمنلر
مهتابك ایچنده اول کل تر
صان وجه ملکده خندهٔ ناز .

٣

لعل لبی خندهٔ منور
ونك رخی عشق ایله مخمر

کیسولر ایچنده وجه انور
صان نور سیاه ایچنده مهتاب

٤

رفتاری تموج لطافت
کل رخلری خندهٔ طبیعت
هر شیوه‌سی کلفشان عفت
باشدن آشاغی جمال خندان

٥

ایتدکجه بو حسنی بن تماشا
بر حال عجیب اولوب هویدا
هیچ قالمدی دلده صبر ویارا
ایتدم او پری‌یی بن در آغوش

٦

بر دنبره ایلدی تغیر
خندان ایکن اولدی پر فکر
بیلمم نه‌دن ایلدی تأثر
مه روینه کلدی ابر اکدار .

٧

کل رویکی ستر ایلدن سرسر

محزون محزون اورنك بولر
مزج ايليوب عرض ايدردی بربر
وجهنده سحرله نو بهاری .

٨

بر وجد عجيب اولوب نمايان
افكارمی ايلدی پريشان
باقدم كه تحول ايتدی در آن
بر نوره او نشوهٔ مجسم .

٩

كوردم كه او حسن رنك مايه
آهنك دعا كبی سمايه .
عزم ايلدی نزد كبريايه
بر حيرت ايله اويائدم اول آن

منمنلی زاده طاهر بك

ملاحظات ادبيه

معرفت نه قدر كهنه نه قدر ناقص اولسه ينه جهالته مرجحدر.

قليجك كاری ايكی جزؤی بربرندن آيرمقدر . آنی بتشديرمك معرفتك همتنه توقف ايدر .

ادبیاتسز ملت دلسز انسان قبیلندن اولور. عادت برغریب حالتدرکه اکر حقانیت ویا مکارم اخلاق ایله مؤید اولورسه محافظه‌سی ایکی قات لازم اولور . اکر حقانیت ویا مکارم اخلاقه مغایر ایسه دفعی ایکی قات واجب اولور .

افراده مرحمتدن اکثری عمومه اهانت چیقار .

انسانك هرفعلی اشرفیتنه دلیل اولەماز. چونکه کندینی اولدیرمکده افعال بشریه‌دندر .

دولت . کافهٔ اعضاسی ناطق بر جسم هیئتنده‌در. هرطرفی بشقه لسان ایله تکلم ایدر بر وجود تصور ایدك. باقك نه اعجوبهٔ دوران اولور!

بر ظالم بر بیچاره‌نك بورنی قولاغنی کسسه وباشنه بر چنغراقلی کلاه کیدیرسه‌ده چیر چیلاق سوقاغه قویورسه البته کورنلرده حالنه آغلایاندن کولن چوق بولنور .

زوالدن بری ثروت وار ایسه استحقاقدر.

افکار صائبه ضیایه بکزر. بر ملکك بر جهتنده ظهور ایدنجه سائر طرفلرنده‌ده ینه آززمان یچنده یاپیلمق طبیعیدر.

مقصدی استقامت اولانك مسلکی مستقیم اولمق کرك .

استحقاق رسمه بکزر. اعلاسی تقرب ایتدکجه عادیسی تباعد ایتدکجه کوزل کورینور .

— قورقودن اوله‌جك قدر اولمه‌دن قورقمق بیوك حماقتدر.

— آدمك حيوانيتى يمكله انسانيتى اوقومقله قائمدر .

— ايشى چوغالتمق ايشى بيلمامكدن كلور .

كيمسه كورمدم كه دنيايه كلديكندن. يا دنياده بولنديغندن ويا دنيادن كيده‌جكندن ممنون اولسون !

انسان هر سويلديكنى بيلملى. فقط هر بيلديكنى سويله‌مملى.

استحقاقسز ترقى. استحقاقلى محروميتدن بيك قات شنيعدر.

كندى، كندينى بولنديغى مرتبه‌يه لايق كورميان آدم. خلق نظرنده نه قدر كوچوك قاله‌جغنى دوشونورسه حجابندن يرلره كچر.

بارقهٔ حقيقت مصادمهٔ افكاردن چيقار .

جمعيت مدنيه دينلان شخص معنوى ايچون سن وقوف اوله‌ماز. آنك حيات صحيحه‌سى وقوف دكل، ترقيدر .

قوهٔ عاقله بر جوهر نورانيدر كه. نه قدر اعمال اولنورسه او قدر انجلا بولور.

هر نه نيت اوزرينه فعله چيقمش اولسه. خيردن هيچ بر وقت شر تولد ايتديكى يوقدر.

انسان ايچون معيشت اجتماعيه‌نك علت غائيه‌سى تعرضدن مصون اولمق و شر جهتله حائز اولديغى استعداد كمالى فعله چيقارمقدر.

كونش هر كون طوغاركن ضياسى كيمسه‌يى اوصانديرمديغى كبى بارقهٔ حقيقت‌ده تكرار تكرار التماع ايتمكله انسانه كلال كتورمز اعتقادنده‌يم .

بر ملتك قوهٔ ناطقه‌سی ادبیات ایسه. تمثال ادبك ناطقهٔ ذی حیاتیده تیاترودر.

سائر ادبیاته نسبت تیاتر، تصویره نسبت ذی روح کیبدر.

ادبیاتك وطنی یوقدر. بر فکر اکر صحیح ایسه بر لسانده ایده‌جکی تأثیری دیکر لسانده‌ده تماميله اجرا ایدر.

حق، عدل الهی ایله الفاظ مشترکه قبیلندن اولان حس مجرددن انبعاث ایدر.

عطالت ایچنده سفاهت مزارستانه قورولمش بر مجلس عشرت کبیدر. آکا ملازمت ایدنلر جسمانی هردرلو مضرتنه اوغرارلر فقط نشاطه بدل حزندن بشقه روحانی بر تأثیرینی بوله‌مازلر.

عطالت انسانك وجودنده اولان یبلانه بکزر. سفاهت ایسه او یبلانك الواننده اولان زینت قبیلندندر.

بر عاطل دها شبابنده اختیارلر. چونکه ایشسز کچن زمانك دقیقه‌سی ساعتدن اوزوندر.

امکسز اکنجه طوزسز طعامه بکزر.

مدنیتسز یشامق، اجلسز اولمك قبیلندندر.

بر شیئی مجرد اسکیدن قالمه اولدیغیچون التزام ایتمك نصل بیهوده بر تعصب ایسه بر شیئه مجرد یکی چیقدیغی ایچون

طرفدار اولمقده آنك كبی وفقط آندن مضر بر تعصبدر .

كمال بك

بر قصيده‌دن

منت اللهه كه بی منت بخت واقبال
اولدم آثار سعادتله ينه فرخفال

نه ديدمسه سوزيمی طوندی سپهر خودرای
نه مراد ايتدم ايسه ويردی خدای متعال

دوشدی ابروی نياز كره استغنا .
كيردی دست هوسه كنج تمنای محال

كويا آه شررناك دل ناكامك
ايلدی تربيت حكمت حق جل جلال

دودين ابر چمن آرای كلستان طرب
برقن آتش فكن اندوه وملال

اسدی بر لطف ايله باد دم صبح توفيق
كه همان اولدی كذار ايتديكی دمده فی الحال

چمن بختمك ازهاری سراسر بيدار .
طرهٔ طالعمك هرخمی بر دولته دال

بولدی بوشوق ايله بر كونه نشاط انديشه‌م

که بو مقدار صفا ویرمك اولور محض خیال
چهرۀ دلبره فیض نظر عاشق پاك
مشرب عاشقه کیفیت صهبای وصال
اولدی طبعم او قدر خرم و آشفته که شوق
فکر شعر ایتمکه بر لحظه قوماز فارغ بال
فکر شعر اولسه‌ده یا المی دکر تحریره
نه قدر ایلسه اندیشه‌م اکر استعجال
یره دکمز آیاغم شوق ایله رقص ایله‌دن
فلککی باری بو تقریب ایله ایتسه‌م پامال
اختیار الده دکل اولسه‌م اکر دست‌افشان
بو نشاط ایله سماع ایتمه‌مکه وارمی مجال

نفعی

آیه خطاب

بکزرك نه ایچون صولو قدر ای ماه
یورغو نمی‌سین اولمه‌دن مهاده
خاکه متوجهاً پیاده
تنها وغریب عازم راه
مولودلری بشقه اولدیغیچون
بیگانه ادا نجوم ایچنده

اول عينه شبيه كيم بتون كون
بر حزن طورر عموم ايچنده
اخلاصنه اولمق اوزره شانى
كورمزده نشان مهربانى

عبدالحق حامد

بر يلديزه خطاب

١

اى نجم حزين عجب نه‌دندر
حالكده سنك بو حزن طارى
سندن بكا اولدى حزن سارى
كوكلمده سنكله ناله‌زندر

٢

طويمزسه‌ده كوشمز صداكى
حالك سنك افصح البياندر
حسم او لسانه ترجماندر
تفسير ايده‌يور بكا نواكى

٣

بيكلرجه نجوم ايچنده يكتا
تأثيرده بشقه‌سك قلوبه

ایامی ترك ایدوب غروبه
طالدم سنی سیره بیمحابا

٤

من شاعره ملهم اداسك
بر شعر لطیفسك مصفا
الفاظ قیوددن معرا
حسمله شنیده بر نواسك

منمنلی زاده
طاهر بك

ملاحظات ادبیه

ادبیات بر خلقك اخلاق وعاداتی . افکار وحسیاتی هر درلو احوال واطوار ومعاملات ومخصوصاتنی اکثریایالانجی بر لسان ایله طوغریجه اوله‌رق تعریف وتصویر ایدن کلیات آثاردر عالم تمدنده بولنان بر خلقك ایسه بو تعداد اولنان شیلر ایچنده آز چوق تعدیل وتبدله اوغرامقدن عصرلرجه مصون قاله‌جق هیچ برحالی اوله‌ماز. بناءً علیه هیچ برمتمدن ملتده ادبیات عصراً بعد عصر دوچار تحولات وتبدلات اولمقدن وارسته قاله‌ماز .

§

« ادب بر معرفتدرکه خصلت آموز ادب اولدیغی ایچون

نامنه ادب. صاحبنه ادیب تسمیه اولنمشدر. » حقیقتی منشی
اولان بیکلرجه حقایقك حیفا که اك کریسنده بولنور!

*
* *

انسانیت بر شخصدر که روحی ادبدر. مدنیت که بر بنادر
قیام اساسنه ینه ادب سببدر. ادبی ترك ایتمك انسانیتدن چیقمق
بی ادبلکی ترویج ایلمك ایسه رکن مدنیتی ییقمق دیمکدر.
مأثر طبیعت ـ که بدایع صنع قدرتدر ـ عادی نظرلر ایچون
اوته طرفنه کچمك قابل اولهمیان سرائر پردهلری آلتنده
گیزلنمش بر نیجه نکتهلری حاویدر که بونلر یورکده لطیف لطیف
حسسلر ایقاظ ایدن دلپذیر حکمتلر. جاذبا شعرلردن عبارتدر.
او پردهلری برر برر قالدیروب او حکمتلری. او شعرلری
عالم ظهوره چیقارمق ... ایشته ادبانك وظیفهسی بودر!
« قدر زرر زرکر شناسد قدر کوهر کوهری »
دینلمش هر صاری معدن زر. هر پارلاق طاش کوهر
اولهمدیغی ایچون. زرر وجوهره رغبت کوستروب قیمت ویرمك
ایچون ایسه زررکر ویا جوهر فروش اولمغه احتیاج یوقدر.
آلتونك خالصنی مغشوشندن آییرمق محك ایله تجربهیه
جوهرك حقیقیسنی یالانجیسندن تفریق ایتمك ملکهٔ نظره
متوقفدر. خالص ومغشوشی کرچکجیسی یالانجیسی بولنو

مناسبتیله زر وجوهره مشابهتی انکار اولنه‌میان آثار ادبیه‌یی تمیز ایچون مراجعت ایده بیله‌جکمز واسطهٔ منفرده ایسه ذوق سلیمدرکه اربابنه قدرتك بر بخشایش علویسیدر .

اکرم بك افندی

١

هر یر قراکلق پر نور او موقع
مغرب می یوقسه مقبرمی یارب
یا خوابگاه دلبرمی یارب
رؤیا دکل بو عینیله واقع
بر گلشن اولمش باق شوخرابه
ابر سحرمی دوشمش ترابه

٢

مزار باشنده

یارمی مدفون آی‌می طوتلمش
باق باق شو سونمش نور نگاهه
قبری چیچکدن بر تربه اولمش
دونمش او تربه بر حجله‌گاهه
آچ قوینکی آچ معشوقه‌کم بن

٣

طوبی یرانمش بر شوره زاری
یوق بر آچلمش حوری قوجاغی
عصمت یتاغی الله اوجاغی
جنت سدیری جانان مزاری
یا بر ولیدر کلمشده وجده
ایتمش مؤبد صورتده سجده

٤

مطلق بو یرده اولسون زوالم
خورشیدم ایشته قارشمده غارب
خورشید اولکن خورشیدمظلم
مشرق قرارمش یاشمقده‌مغرب
ماتم لباسم عکسیله کلشن
بر لیل ایسه‌مده بر لیل روشن

٥

هپ بشقه بشقه ازهار آچلمش
نخل املمی جسم نزارك
بکزر شهابه سنك مزارك
دوشمش زمینه نوری صاچلمش
کوکمی یارلمش یارب نه‌در بو

٦

یارین آرامز یاری بو انجه
عندمده سنسز جنتده بوشدر
خاکك دیشندن بویله اولنجه
البت درونی بوندنده خوشدر
سن نور ایچنده یاتدقجه اویله
بن ماتمکله طورمم بویله

٧

قدسیشکده لازمی تامین
باق لیلی قبرك ایتمکده احیا
سنك سماوی یاخود او گویا
بحر چمنده بر سرو سیمین
بن ده بر آز قان ایتسیدم اهدا
بیلمم نه صورت ایلردی پیدا

٨

طولمش سمنله اطرافی یاخود
یاغمش بو خاکه برف معطر
انسان قالوبده مبهوت و بیهود
اولمکده بیلمم اولمازمی مضطر

میت دکل بو بر روح نائم
بنسه باشنده بر سنك قائم

٩

بن اوکجه سندن اکراه ایدردم
چرکیندی بنجه ذاتك صفاتك
معلومم اولدی صکره وفاتك
عشقکله ایشته دوچار دردم
اولدقده اویله منکوحهك اولدم
غائب نه وارسه هپ سنده بولدم

١٠

قبر منبرك محرابم اولدی
زلف سیاهم زنارك اولسون
کوکلم بو دینی عصمتله بولدی
باطل دکل که حقسز طوتولسون
بن امر عشقه ایتدم اطاعت
البته زهره ایلر شفاعت

١١

ای خوابکاهی دار الا ماتم
کچمش زمانی بن یاده کلدم

آچ قوينكى آچ فريادە كلدم
هجران ايچنـدە كچدى زمانم
عمرم فنـايە اولمقـدە منجر

بر كوچوك خنجر چيقارەرق

مفتاح قبرك ايشتە شو خنچر

١٢

بر راهب ايتدى مفتاحى تسليم
صـانكە مزارك باب جنـاندر
وارمش ديسونلر بر بشقە اقليم
آچ قوينكى آچ خلقى ايـاندر
سياندر آندە هر فرد وهرانس
مسلم مسيحى يكدين ويكجنسى

١٣

ممكنمى اولماز ايتسـندە احسـان
بز بر كفنـلە كيتـەـك بهشـتە
بى چارە قالدم عريانم ايشـتە
راضى‌يم اولسم خاككلەيكسان
آچ قوينكى آچ قوپسون قيامت
چوكمش ديسونلر بر برجە ظلمت

١٤

بر برجه ظلمت بر ظله مهتاب
بر حسنه قائم بر نفسه وجدان
سیریله شیطان دوشمزمی بی تاب
بر وجه منکر ایمانله خندان
نور هدایت طوپراقله مستور

عبدالحق حامد بك

سعدی

احرث لدنیاك کانك تعیش ابدا
واحرث لآخرتك کانك تموت غدا

هم یارین ایچون موته حاضرلنمق ـ هم ده هیچ اولمیه جك کبی تحصیله چالیشمق بر بیوك قاعدهٔ حکمتدر که سعادت حالك اساسی آنك حکمنه اتباعدن عبارتدر .

البته انسان دقیقه بدقیقه موته منتظر اولنجه ذخیرهٔ آخرتی تدارکده قصور ایتمز لکن حیاتنه بر حد تصور ایتدیکی حالده بر کون آچ قالمق مخاطره سنه دوشمش اولور چونکه آدمه بر آن اولومدن امان اولمدیغی کبی حیات ایچون عمر طبیعی دخی بر حد معین دکلدر باخصوص که انسان فنا بولور اما انسانیت دنیا طوردقجه باقیدر .

بر كره دوشـونه‌لم دنياده يكى طوغمش چوجقدن عاجز بر شى وارميدر بيچاره بو بختخانه‌يه‌بيك درلو احتيـاج بيك درلو استعداد ايله كلمش حال‌بوكه ايكى ضعيف قولندن بشـقه لوازمنى تداركه آلتى يوق هوا مرحمتسز برودت ورطوبتيـله جاننه قصد ايدر طوپراق خسيس لازم اولان جواهر اثمارى سينهٔ حرصنده صاقلار ينه بويله ايكن هر احتياجنى اسـتيفايه هراستعدادينى اظهاره موفق اوليور .

بوكا مدار اولان اسـباب هپ بزدن اول كلانلرك ثمرهٔ غيرتى دكليدر اويله ايسه اسلافه اولان دين تشكرمزى اخلافه ايفا ايتمك لازم كلمزمى؟

حقيقت انسان فانى اولديغى حالده ينه حيات ابديه‌يه‌مظهر اوله‌جق كبى چالشـمليدر يوقسه هركس سـعينى مدت حياتى نسبتيله تحديد ايدرسه عمرى دائمى اولان انسـانيت فنا بولور دنيانك هرنره‌سنه كيدلسـه مشـقتسزجه ناز ونعيمه مستغرق اولمش نيچه بك‌زاده‌لر كوريليور وآنلرك حالنه باقيلنجه بختيار اولمق بختيـار طوغمغه توقف ايدرمش يوللو حسرتلر چكيور باقه‌لم عجبا بوتحسرلر روواميدر عجبـا او ناز ونعيم‌ده كورديكمز آدملر حالجه غبطه كشلردن اعلاميدر البته دكل چونكه انسان ايچون بخت دينلن شيئك حقيقتى قدرتك ذهننه قولنه احسان ايتديكى خاصه‌لردن بختيارلق ايسه اوخاصه‌لرك حسن استعمالندن

عبارتدر .

هیچ بر ثروتی متصرف اولی کتم عدمدن برابر کتیرما مشدر دنیاده مال اطلاق اولنور نەوارایسه اقدام ایله طوپلانیر سعی ایله وجوده کلیر بو حالدن طولایی مضایقەیه ثمرهٔ عطالت ضرورته محصول سفاهت دیمك روادر .

یاباری سفاهت وعطالتك بو مشقتلریله برابر آرزویه دکر بر ذوقی اولسه .

عطالت ایچنده سفاهت مزارستانه قورولمش بر مجلس عشرت کبیدر آکا ملازمت ایدنلر جسمانی هردرلو مضرتنه اوغرارلر فقط نشاطه بدل حزندن بشقه روحانی بر تأثیرینی چوله‌مازلر .

اوت عطالت موتك کوچوك قرداشی سفاهت حیاتك بیوك دشمنی‌در.

عطالت انسانك وجودینه صارلمش بر ییلانه‌بکزر سفاهت ایسه او ییلانك الوانده اولان زینت قبیلندندر بویله بر قید ایچنده طورمقده وبویله بر زینتله اکلنمکده نه صفا تصور اولنه بیلسون .

برعاطل دها شبابنده اختیارلر چونکه ایشسز کچن زمانك دقیقه‌سی ساعتدن اوزوندر .

بر سفیه نه قدر یشارسه دهاعمرینه طویمدن کیدرچونکه

لهویات ایچنده کچن وقتك ساعتی دقیقه‌دن قیصه‌در . بز بحجه میراث یدی بیلیرز که اوزاقدن حالنه باقلسه حظار خانه مستغرق ظن اولنور حال بوکه او بیچاره بتون عمرینی بر اکلنجه بولمغه حصر ایدرده ینه لذائذ عالمك بر یله خوشنود اوله‌ماز هر نه ذوق ایله مألوف اولمق ایستسه قدحی النه آلیر آلماز یوزینی بورو - شدیرمغه باشلایان عیاشلر کبی دها مبدأ تلذذده کوکلی استکراهدن خالی دکلدر .

امکسز اکلنجه طوزسز طعامه بکزر .

انسان کندی سعیله یشاملیدر که زمانك قیمتنی بیلسون حیاتنك لذتنی طویسون .

بز او آدمه نصل بختیاردیرز که هم هر کون عمر کذشته‌سنه تأسف ایدر طورور هم ینه ایام حیات بیتمز توکنمز برمدت مجازات ایمش کبی وقتنی کچیرمکه چالیشیر سعیدنك پرورده‌سی اولان بر آدم ایسه هیچ اکلنجه آرامغه محتاج اولماز چونکه اکلنجه‌ده ایش بولنماز اما ایشده اکلنجه موجوددر هله وقت کچیرمکی اصلا دوشونمز زیرا دریغ که وقت کندی کندینه کچر کیدر یوقسه آنك کذرانی تسریعه چالشمق بر عاقلك کاری دکلدر .

(الله کاسبلری سور) شو سبیله که مخلوق ممتازی اولان انسانك حیاتی راحتی کسب ایله‌در .

شبهه یوق آدم برکون البته فوت اولور اکن دنیایه اولمك ایچون کلمامشدر اکر اولمك ایچون کلمش اولسه ایدی قضا هرکسی رحم مادردن مزار عدمه دوشوریردی.

شبهه یوق انسان هرمذلته تحمل ایدر لکن مذلت ایچون یرادلمامشدر اکر مذلت ایچون یرادلمش اولسه‌یدی قوهٔ فاطره عبث یره بیمزه چالشمق استعدادینی ویرمزدی .

دیرلرکه (بو قیصه‌جق عمر ایچنده نه یاپیله بیلیر) زمانی ابدیته نسبت ایدرسك نه قدر اوزون اولسه لمحهٔ بصرکبی قالیر آنجق بزم حالمزه قیاس اولننجه وقتمز ـ حسن استعمال اولنورسه یشامق ایچون کافیدر بو قدرجق برمدت حیات ایچنده‌درکه ابنای جنسمزدن بر طاقم اصحاب سعی عالم انسانیته ـ تا قیامته قدر باقی اوله‌جق ـ نیجه اثرلر یادکار ایتمشلردر.

(عیش ونوش ایله بوکون آکمه غم فردایی
سکا اصمازلدیلرمی بو یالان دنیایی)

قولنه اعتبار ایدرمیسك؟ یا سن یارینی دوشنمزسه‌ك یارین سنی کیم دوشونه‌جك؟ طوته‌لم، دنیایی سکا اصمازلدیلر، سن کندیکی کیمه اصمازلدك، که عمریکی عیش ونوش ایله کچیره‌جکسك اطرافمزه باقه‌لم ، ذهنمزه مراجعت ایده‌لم مشهودا‌تمزده محفوظا‌تمزده هر نه بولورسه‌ق جمله‌سی یارینی دوشوننلرك آثاریدر

یالکز حال ایله مشغول اولان عمرلر هپ زمانمزك عمان غیر متناهیسی ایچنده محو اولوب، کیتمشدر ینه‌ده محو اولور، کیدر

اکر ایسترسه‌ك، که بر کونك بر کونکندن اعلا اولسون بو کونك محصولندن یارینه بر سرمایه نقل ایتمکه چالش — بو کونکی واریمی بولان بن دکلی‌یم ؟ یارین ایچون بوله‌میه‌یم دیه‌جك قدر آفات عالمدن امین اولانلر —شرفیت انسانیه نره‌ده قالیر — حس مشترك آثارندن اولان احتیاطده بیله قارنجه‌دن دون بر صاف دل حیوان اولدقلرینی اعتراف ایتمك لازم کلیر.

مستقبلده‌کی حالی امنیت آلتنه آلمق ایکی قزانوب، بر یمکله اولور.

« زمان آلتوندر » دیرلر، فقط اوده وقتك قیمتنی لایقیله تقدیر ایتمك دیمك دکلدر، بر دقیقه‌ده یوز بیك آلتون قزانیله بیلیر، لکن ١٠٠ ملیون آلتون انسانه بر دقیقه‌یی قزاندیره‌ماز

حال بویله ایکن ، نه اغربدر ، که ینه وقتی غائب ایتمك ایچون یوزلرجه، بیکلرجه آلتون صرف ایدنلرده بولنور .

زمان، سرمایهٔ معیشت، سعی، منبع حیاتدر، آدم زمان سایه‌سنده کچینیر، سعی ایله یشار بو حالده زمانی سعیه صرف ایتمیوبده معطل طورانلر ایچون طوپراغك آلتیله اوستنده نه فرق اوله بیلیر، راحت دوشکی بر یوزینه چیقمش مزار دکلده نه‌در ؟

ابذال مساعیده قصور ایتمه که اولمش
وابسته بو عالمده سکونك حرکاته
موتا یاقیشیروارایسه راحت دوشکنده
اقدام وتحمل کرك ارباب حیاته

کمال بك

بزده قلندرانه بر اعتقاد واردر که هرنه یاپارسه الله یاپار امکار، سعیلر هپ بیهوده‌در دیرلر.

آمنا هرحال ایچون فاعل حقیقی جناب حقدر لکن بونکله سعیدن ال چکمك رزاق کریمی کندیسنه خدمتکار ظن ایتمك قبیلندن اولور.

« لیس للانسان الا ماسعی »

کوکدن مائده ایتمك بر معجزه ایدی کچدی. بز اسبابنه تشبث ایتملی یزکه اللهده تأثیرینی خلق ایلسون.

اکر هرکس چالشمقدن ال چکسه ایدی دنیاده موتدن بشقه کیم قالیردی ؟

اکر هرکس النه کچنی تلف ایتسیدی عالمك عدمدن نه فرقی بولنوردی ؟

ارتقا سعی ایله غیرتله اولور
چالیشان رتبهٔ اقصایی بولور

فیض بولمش بو قدر انسانلر
چونکه وقتیله چالشمش آنلر

بزده بیلیرز انسان بر عائله‌سز کچن زمانلرینی دوشنوربرده نتیجه‌سی معلوم اولان استقبالنه نظرایدرسه بو « یالان‌دنیا »یی خواب وخیال نوعندن کوریر لکن بر کره‌ده اوزرینه ضرورت چوکمش بر (فلاکت) زده‌یه صورولسون که حیات دیدیکمز نه دهشتلی بر حقیقت ایمش .

« خسیس میراثجینك خزینه‌داریدر » دیمشلر؟ اویله‌در. شو قدر وارکه تنبللرده عالمك دیلنجیسی ، سفیللرده شونك بونك ارغادیدر دینلسه یالان اولماز.

قدرتك وار ایسه حالکی دائما صفا ایله کچیر فقط چالش که استقبالده او نشئه‌نك خمارینی چکمیه‌سك بو کون یاری آچ طورمق یارین نامرده محتاج اولمه‌دن خیرلیدر .

ممکن اولورسه بتون عمرکده دوقکی ترك ایتمه آنجق دوشون که اولادکه براقه‌جغك میراث کچمشه تأسفدن عبارت اولمسون موجودیتی اتلاف ایدوبده عائله‌سنی آچ براقانلر یاوریلرینی بیان کدیدن یکده اهون شیلر دکلدر واقعا بویولده اولان سوزلر تنبله تکلیف خدمت، وسفیهه حسن نصیحت کبی تعجیز نوعندن کلیز فقط عقلی اولان شوندن احتراز ایتملیدرکه قول یرینه فعلیات انسانی انتصاحه مجبور ایتمسون، آجی سوز فلکك سله‌سندن اهوندر . کمال بك

اولور پیدا

کوکلده هر نه‌دم بر خواهش انشاد اولور پیدا
سلیقه‌مدن او دم بر شعر نو ایجاد اولور پیدا

بر انسانی چالشمق هر خصوصه مستعد ایلر
چالیشقان آدمك طبعنده استعداد اولور پیدا

کوونمه کندیکه پك اویله مغرور اولمه ای ظالم
سنك قارشیکده‌ده بر صاحب بیدار اولور پیدا

ترقی عصریدر شاکردلر استاد اولور بر کون
بو غیرت وار ایکن ملتده چوق استاد اولور پیدا

نه مدهش صحنه‌در شورشکه هیجا تخیل قیل
همان بر دمده بیك مقتول بیك جلاد اولور پیدا

نه مضحکدر خیال ای طفل دل کیت‌ده تماشا قیل
باقارسین پرده‌ده شیرین ایله فرهاد اولور پیدا

كائنات

باق نصل واسع نصل بی انتهادر کائنات
باق نه مرآت الوهیت نمادر کائنات

دقت ایتدم برلسان حال خاموشی ایله
دائما کونیدهٔ یاربنادر کائنات

صحنه‌سنده باق نه عالملر تجلی ایلیور
بر تماشا خانهٔ حیرت فزادر کائنات

ایشته ملیارلرجه عالملردییور الله بر
پیشکاهمده شهود کبریادر کائنات

ای صفا بزم (الست) ك مست مردانی‌یم
بنجه هب عکس آور (قالوا بلا) در کائنات

اسماعیل صفا

اسلوب مزين

قصر روح افزا دكل حسن و بها مأواسيدر
جنت اعلا بونك فرش جهان آراسيدر
سير ايدوب طرح جديد سقف عاليسن ديدم
وار ايسه بورووى ارضك عالم بالاسيدر
روح افلاطون ديدى يوق يوق خطا ايتدك خطا
عالم جاه وجلالك بويكى دنياسيدر
دار خلدك برمصنع بيتدر — ياخود — ديدم
ديدى كيم رضوان بوبيتى جنتك معناسيدر
دار محنتدر جهان اما بونك چاك درى
اول قياسك صورت آلاى استثناسيدر
طاق كسرى قصر شيرندر پدر مادر اكا
بو ايكيسينك دخى برطفل نوپيداسيدر
كوه ودريا ايكى جانبدن در آغوش ايلمش
صانكه‌در يادايه‌سى كهسار ايسه لالاسيدر
كوه صاقنمقده رخسارن طوغار كوندن آنك
سحر ايسه آينه‌دار طلعت زيباسيدر
حبذا اساحلسرا كيم رنك وبوى نوبهار
كلشن پرفيضنك برغنچهٔ رعناسيدر

نديم

دیکر

بهار ایردی ینه باغه‌دوشندی نطع ژنکاری
ینه سلطان کل ایتدی مشرف تخت کلزاری
ینه باد صبا افتان وخیزان ایردی کلزاره
دم عیسی وش احیاایلدی ازهار واشجاری
لطافتدن فرش زمین منقش اولدی عکسیله
مرصع سایبان ایدنجه چرخ ابر کهر باری
ایرشدی پرتوفیض بهار آینهٔ چرخه
عجبمی شمدی اولسه ژنك ابرتیره‌دن عاری
دونوب کرداب بحرخونه هرکل‌لاله‌زاراپچره
طولاشدیر مقده‌کشتیٔ قرار بلبل زاری
نسیم‌اول‌دکلونازك‌طرح‌ایدر آب‌اوزره‌امواجی
که‌لوح سیمه استاد ایده‌مزاویله‌قلم کاری
صانور تمغای زریندر کورن برمائی خاراده
میان آبه دوشمش عکس خورشید پر انواری
چراغك حسنی انکار ایدنلر روز روشنده
سمنزار ایچره کورسونلر فروغ شمع کلناری

نفعی

قطعات

ایتمك جدل مغالطه‌در سر وحدته
لطفی بو کائنات آکا برهاندر بتون
بر خسته نا امید ایسه باقمز طبیب اولان
نا قابلانی تربیه ایتمز لبیب اولان

مخلص پاشا

بی‌وجدان ایله الفت سبب رفعتدر
بر ایکی نقطه ایدر رتبه‌سنی افزون رقمك
صحبت بی ادبان کوشه خراش دلدر
پرده‌سز سازده هیچ لطفی اولورمی نغمك

سامی بك

کمال اربابی آرایشله اصلا افتخار ایتمز
دکلدر حرمتی مصحفلرك جلد مطلادن
ملایم طینته ظالملرك ظلمی مقرردر
که پنبه آتش ایله سودمند اولمز مدارادن
مجرد شکل ایله کلمز پاك جوهرلر
ظهور ایلرمی کار سیف صارم موج دریادن

لبیب آمدی

حقوق عموميه

معلومدرکه انسان شو مهمانسرای وجودده منفرد بولنمق لازم کلسه قدرتدن نائل اولدیغی حق حریتی هردرلو قیددن بری اولهرق آزادهسرانه احراز ایدر. اورتهدهدائما حق کوریلنور بروقت وظیفه مشهوداولماز فقط دنیا بر وانسان متعدداولدقجه وبو انسان متعدده جمعیت اچنده وبر بریله رابطه حالنده بولندقجه هرکسك حریتی سائرلرینك حریتیله محدود اولمق طبیعیدر.

ایشته دنیاده قانونلرك وآنلرك احکامنه رعایت ایتمکله مکلف بولنان حکومتلرك ظهورینه حق ویرن سبب افرادك او حد حریتدن تجاوزه کوستردیکی انهماکدر.

بوده معلومدرکه ابنای بشر بومعیشت خانهٔ تمدنده یالکز بر جمعیت تشکیل ایتمش اولسه او مجموعك شامل اولدیغی افراد آرهسنده حقوق دائما یك طور انفراد قالور.

لکن انسانلر بویله قوم ودولت کبی مجموعلره منقسم بولندقجه او مجموعلرك حقوق مشترکهسیده بر بریله محدود اولمق ضروریدر

ایشته عالمده معاهدهلرك وآنلرك احکامنه رعایت ایتدیرمکله مکلف اولان اسباب سطوتك وجودینی ایجاب ایدن ماده دخی انسانده منفرداً حکمنی اجرا ایلیان تجاوزك بومجموعلرده مجتمعاً

کوستردیکی استعدادیدر .

آیا که انسانك افرادنده بوتعدی الی الابد باقی قاله جقمیدر آیا که بر غالبك قلیجی ویا بر کاتبك قلمیله تعیین اولنان حدود جمعیت افکار عامه ده دم بدم فورانی تزاید ایتمکده اولان شو طوفان ترقینك صدمات شدیده سنه دنیا طوردقجه مقاومت ایده بیله جکمیدر .

تصورده انساعی بو راده لره واران معضلاتی اولسه اولسه افکار حکمت حل ایده بیلور .

افکار حکمت بعد مطلق دینلان محیط کلینك بر مثال ذی حیاتیدر . زمان ایله مکان ایله محدود اولماز موجودات انسانیه ایمش ـ نه در ـ نه اوله جق ـ نه اولمق لازم کلور یوللو تحریاتك عمومنه شمول کوستر . فقط قواعد سیاست شو کرهٔ زمین دیدیکمز جزؤ محدودك بر خریطهٔ معنویاتیدر دائما زمان و مکان ایله اوغراشور هر کسك حد حقوق و وسعت وظائفنی کوسترمکه چالیشور استدلالاتنه بر اصل مجرده ارجاع ایتمکله برابر انسانیتك ماضی و حالده مشهود اولان اطواری اوزرینه حاصل اولان تجاربدن استنباط ایلر .

« حقوق سیاسیه » نك موضوعنی همان هر کتاب بشقه درلو تقسیمات ایله بیان ایدر مع مافیه مؤلفلر بیننده اك زیاده اتفاق حاصل اوله بیلان ماده لر امتك حاکمیتی قوای حکومتك تفریقی

مأمورلرك مسؤليتى، حريت شخصيه، مساوات، حريت مطابع، مطلبع حريت اجتماع، حق تصرف، حرم بيوت كبى قواعدكليه‌دن عبارتدر .

حاكميت اهالى كه قواى حكومتك خلقدن منبعث اولمسندن عبارت ولسان شرعده نامى حق بيعتدر عموم واهالى كلمه‌سنك افاده ايتديكى معناى مجرد اوزرينه عارض اولمش بر صلاحيت دكل هر فردك خلقةً مالك اولديغى استقلال ذاتى لوازمندن بر حقدر .

« هر كيمه كندى عالمنك پادشاهى‌در » [*] بو سلطنت خاصه هيچ بر وقت هيچ بر كيمسه‌نك طبيعتندن انفكاك ايده‌مز هيچ بر وقت كيمسه‌يه ترك اولنه‌ماز هيچ بر وقت هيچ بر كيمسه او استقلالدن بيعت كبى انتخاب كبى توكيل كبى موجود اولان وسائطك برينه تطبيقاً بر صلاحيت مخصوصه اكتساب ايله‌دن ويا او صلاحيتنه نائل اولانلر طرفندن ايكنجى درجه بر مأذونيت آلمه‌دن بر فرد ويا بر عائله بر شركت ويا بر حيات نامنه اجراى احكام ايتمكده حقلى اولابيلمك احتمالك خارجنده‌در

كمال

---

[*] مصراع محمود نديم پاشانكدر .

قطعه

یالکز می بورایه منحصر اولمش قانون
یوقمی قانون آلهی؟ وته کی دنیاده
آووقاتلقله بودعوده قازاندك اما
نه جواب وار ویره جك محکمهٔ کبراده

رشادبك

دکل تدبیر ایله برکیمسه قادر محو اثباته
سطور نسخهٔ تقدیره کیمدر خامه اویدرمش

راغب پاشا

سه روزه دولت اقبال چرخه اولمه دلبسته
بو بروفق مثلدر نیجه بازویه باغلانمش
صارلمش پایهٔ دل عارضك کل کل کوروب میدن
کیاه رسته در کلدستهٔ خوشبویه باغلانمش

نائلی

جیفهٔ دنیاده کل کرکس کبی مطلوبمز
بربلوك عنقالرز قاف قناعت بکلر

کرقاره طاشی قزل‌قان ایله رنکین ایتسه‌ك
رنکی تغییر اولنور لعل بدخشان اولمز
ایلسه‌ك طوطی یه تعلیم ادای کلمات
سوزی انسان اولور اما اوزی انسان اولمز

فضولی

باطل همیشه باطل و بیهوده درولی
مشکل بودر که صورت حقدن ظهور ایده
غم دکل کلسه دله باقی پیاپی دردوغم
اکسك اولمز تکیه‌دن مهمان مهمان اوستنه

باقی

بلایه مرد اولانلر صبر ایدر نامرد صبر ایتمز
تمام اولسه عیاری ایتمز آلتونه زیان آتش

خیالی

بیك بلبلی نالنده‌ٔ خارستم ایلر
برغنجه‌یی کولدرمه مراد ایتسه زمانه

عزت‌ملا

قلمه حطاب

سویله ای خامهٔ همایون دم
آزمی دیكلرسه بیكده بر آدم
بوحقایق نیچون نهان قالسون
سویله ارباب هوش فیض آلسون
سكا ای نای ناشنیده نوا
صوردلر دكان دینلسه روا
زندكی بخش اهل غفلتدر
نفسك نفخهٔ قیاستدر
آیت عشقی ایلسه‌ك ترتیل
جان آتاردی زمینه جبرائیل
سوزیكی آ كلایان آرارمی كواه
سكا دیرلرسه ترجمان له
ایتدی سندن ایشتدیكم آیات
بنی علامهٔ كتاب حیات
كائناته بوذوقی تعلیم ایت
رحمت حقی خلقه تعمیم ایت
بونه هیجاكه ضلال ورشاد
نه عجب اختلاف استعداد

کیمی بردن ایدر منازلی طی
کیمی بیك شوردن آکلاماز برشی
برینی شاد ایدن نوای قلم
ایدییور دیکرین قرین الم
سخن آموز نوزبانانسك
خاطر افروز نکته دانانسك
سوزلرندن سوز آکلار اولدی جهان
سنی عالی طائر کیهان مهان
خالق لوح ایکن قسم خوانك
سنی تقدیسی جوقمی انسانك
سنسك ای وحدت آشنا آنجق
اتحاد آور قلوب اولهجق
ایتمه تعطیل درس حکمتکی
ایله اظهار اولانجه قدرتکی
یکـز یان ایله خلقی ای دوزبان
پك مساعد دکلیدر شو زمان
جوشش افزای بزم رندانسك
ناودان شراب عرفانسـك
سندن ای خوش نوای جان افروز
کلیر اسماعه صوت یار هنوز

عالمه جان کابر حریر کدن
جانه جولان کلیر حریر کدن
اویله طوتمش که نغمه‌ك آفاقی
سکا دینمکده نغمه خلاقی
یازه‌ماز کیمسه وصف کاملکی
ینه سن یاز سنك فضائلکی
او زمان کیم قلم مصوت اولور
حسن تأثیر صوتی مسکت اولور
ملك اولور بی‌زبان‌صوصارملکوت
نه محرك‌صدا؟ نه‌جانلی سکوت
دیر اولان آشنا زبانمزه
« عودت ایتمش ازل زمانمزه »
بویله بر نغمه‌دن کیم‌اولمز مست
بو نه سسدر؟ دکلی بانك‌الست
تله‌مونسلك؟ نه‌لر دییورسه ازل
ابد ایلر سنکله آنلر حل
سنده وار کن بو پردهٔ صمدی
ایکله‌در نغمهٔ ازل ابدی
اعتماد ایتمه یك مهارتکه
نرده‌سك دقت ایت اسارتکه

تابع جنبش بنانمسك
نه قیرلدك؟ بودر حقیقت حال
كاتب وحی ایكن قالیرسك لال

معلم ناجی افندی

مدنیت

كلمه‌سی آوروپا ایله اختلاطمزدن صكره لسان عوامه‌دوشن تعبیراتدن اوله‌رق وطنمزده پك چوق آدملرجه مقاصد عالیه‌دن اولدیغی كبی بر طاقم فرقه‌جیلرده دخی یكی چیقمه فحشیاتی تعیینده قوللانیلور تعبیراب متهكم‌دن معدود اولمشدر .

بر آز دوشونه‌لم عجبا مدنیت صحیحاً لوازم انسانیه‌دنمی یوقسه سوء اخلاقك تولید ایتدیكی زوائد مضره‌دنمی معدود اولملق لازم كلور شبهه یوقدركه مدنیت بعضیلرك وخصوصیله بزم اسكی حكمانك تعریفی كبی انسانك اجتماع اوزره یشامسی معناسنه آلنورسه حیات بشر ایچون لوازم طبیعیه‌دندر برچوجق سوددن كسیلور كسیلمز طازی ویا بوزاغی كبی باشی بوش صالیویرلمش اولسه اوغرایه‌جغی بیك درلو مخاطره‌دن قطع نظر كندینی اعاشه ایده‌جك رزق تدارك‌ندن عاجز قالور آچلغندن اولور .

قدرتك طبيعت بشره احسان ایتدیکی استعداد ترقی دخی انفراد اوزره تعیش حالنده میدانه چیقمامق ضروری اولمسنه باقیلورسه انسانك تمدنه احتیاجی بر قاعدها ثابت اولور اکر دیوژن انفراد اوزره یشار بر قوم ایچنده ظهور ایتسه‌یدی البته ایچنده یتاجق بر کوپه مالك اولدیغیچون ملتنك اك بختیاری عد اولنمق لازم کلوردی .

فن سیاست نظرنده ایسه مدنیت اجتماع دکل [آسایشده کمال] معناسنی افاده ایتدیکیچون بو مفهومه کوزه ابنای بشره ضروری لازمیدر دکلیدر ورالرینی تدقیق ایتمك ایسترز. انسان کندینی عادات وخیالاتدن تجرید ایلرده احوال عالمی اعتدال دم وحضور فکر ایله دوشنورسه آسایش لفظنی لایقیله تحدید ایده‌جك تعریف بوله‌ماز وبووجهله بی پروا دیه‌بیلورکه چاودار اتمکی یمکه وطوپراق اوزرنده یاتمغه آلشمش بر آدمك قارنی طویورمق واویقوسنی اویومقده کوردیکی آسایش نفیس طعاملر یمکه ویالدیزلی قاریوله‌ده یاتمغه مألوف اولانلرك راحتندن آزمیدر وبو ایکی درلو معیشت آره‌سنده فقیرك بر لقمه سیاه اتمکله بر قاچ آرشون قره طوپراغی بوله‌بیلمکدن دائما امین اولدیغندن غنینك ایسه هر دقیقه النده‌کی نعمتدن محرومیت مخاطره‌سنده بولندیغندن بشقه بر فرق وارمیدر. وجودی ایصتمقده فرانسز چوقه‌سنك عادی عبایه نه‌رجحانی

اوله بيلور مدنيت انسانى ميليونلرله آلتونه مالك ايدرمش آلتون؟ اشتهايمى زياده‌لشديرر؟ حياتيمى چوغالدير؟ مدنيت مرمردن مصنوع سرايلر پيدا ايدرمش اوقدر متين بنالر اجله‌مى مدخل براقماز؟ خسته‌لغيمى منع ايدر؟ مدنيت كيجه‌لرى سوقاقده غاز پيدا ايدرمش اللهك كونشى زائل اولدقدن صكره انسانه كوره اقرباسنك آره‌منه كيروب‌ده ائتلاف عائله‌دن مستفيد اولمق كبى بر لذتى ترك ايدرك قهوه قهوه طولاشمق‌ده نه لطافت تصوراولنه‌بيلور؟ مدنيت واپورلر شمندوفرلر حصوله كتورمش اقامتنه بر كلبه؟ ومعيشتنه ايكى دونم طوپراق كافى اولان بر آدمك اوچ يوز ساعتلك يرلره كيتمكه وبش اون كون دكزلر ايچنده قالمغه نه احتياجى اوله بيلور مدنيت تلغرافى ايجادايلمش يانى باشنده‌كى اوطه‌ده كچن احوالى بيلميان بيچاره‌يه كوره كذا وآمريقانك وقوعاتى‌اوكرنمكه چالشمقده نه‌معناواردر، كذوكذا

بودرلو مطالعه‌لر انسانك طبيعت واستعدادندن بتون‌بتون غفلت اثريدر ـ كوريورزكه انسان توليد قوتنده همان كافهٔ حيواناتك دوننده ايكن؟ دنياده مشهور ومعروف اولان حيواناتك كافه‌سندن بر قاچ بيك قات زياده بولنيور وبوكثرت صحراى وحشتده دكل؟ سعادت سراى مدنيت عليهنه قيام ايتمك اجل قضايه قاتللردن حيد دلردن زياده معين اولمقدر بوندن بشقه انسانك سعى وفكر ايله دنياده اظهار ايتديكى بونجه

بدایع اویله بر پارچه اتمك ییـك وطـوپراقلرده یووارلنوب اویومق ایچون یرادلمش بر مخلوق اولمدیغنه بر برهان کافیدر .

بنـاءً علیه مدنیتی زائد کورمك انسـانك خلقتده قدرت قاطره‌یه التزام عبث کبی بر نقیصه اسناد ایتمك قبیلندن عداولنور

اوت چوقه عبـادن زیاده ایصتماز فقط طبیعت بشر حسن انتظامه مائلدر کیمسه‌یه ضرری طوقنمیان بر لذتدن مستفید اولمق نه‌دن شایان تعییب اوله بیلسون ؟

اوت آلتون حیاتی چوغالتماز فقط لوازم حیاتی اکمال ایدر ستمه‌یه اوغرامش بر آدم طبیبه مراجعت ایتمك اقتضا ایدن معالجاتی آلمق ایچون پاره‌یه محتاج دکلیدر؟ علتنك دفعی ایچون نه یاپسون؟ قولنه پاموق ایپلکی باغلایه‌رقمی اعادۀ صحت ایتسون

اوت کارکیر بنالر اجله خسته‌لغه مقاومت ایتمز فقط یاغمغه بیقلمغه قارشی طورر لطافت ومعموریتیله بر قاچ قرن اولاده قالور .

اوت کیجه‌لری ایشسز بر آدم ایچون متصل عائله‌سنی ترك ایدوبده سـوقاقلرده اکلنجه تحری ایتمکده بر لطافت یوقدر فقط غاز اولان یرلرده اصحاب سعی وتجارت کیجه‌لری‌ده آلتی یدی‌ساعت ایشیله ویا آلیش ویریشیله مشغول‌اولور وبوصورتله عمری اوزرینه بر عمر دها قاتار .

شمندوفر ویا واپور ایله بر قاچ یوز سـاعتلك یرلره کیدن

ویا برقاچ کون دکنز اوزرنده حالقانانلر ایسه معرفتلک بر کرامت خریبه‌سیله طی مکان ایتمش وپاپوشله‌صولردن کچمش کبی جهانك تا اوبر طرفنه کیدرلر. حوایج حیاتی کتوررلر وطنداشلرینك آیاغنه ایثار ایدر .

تلغراف قوللانان اقوام اکر اسکی دنیاده ایسه یکی دنیاده بولنان بر طبیبك حذاقتندن ویا ظهور ایدن بر وقعه‌نك حیاتلرنجه بیوك بیوك فائده‌لر کوررلر .

برده انسانك حق ومقصدی یالکنز یشامق دکل حریتله یشامقدر بو قدر ملل متمدنه‌یه قارشی قابیلمیدرکه اقوام غیر متمدنه حریتلرینی محافظه ایده‌بیلسونلر

« بزه شو لازم آنکله قناعت ایتملی‌یز وپدرلرمزدن بونی کوردك آنك خارجنده نه وار ایسه بدعتدر درسلر تعلیملر کتابلر، ماکنه‌لر، ترقیلر. ایجادلر نه ایشه یارار ؟ » دیه دیه هندلیلر؟ جزایرلیلر [١] کبی اجانبك قهر وغلبه‌سی آلتنده اضاعهٔ حریت شان انسانیته هیچ بر صورتله یاقیشیر شیلردن دکلدر .

آسایش حقیقتك کثرتی دائما مشاق سعیك کثرتیله متناسب اوله کلمشدر مدنیتك هر صقندیسی بر راحت تولیدایدر وحشتك هر راحتی بیك اذیتی موجب اولور .

---

[١] خیوه‌لیلر، بخارالیلر نونسلیلر

انسانك حوایجی یالکز ارضك قوهٔ نابته‌سنه صیغشمش احتمالی یوقدر؟ آنی اولسه اولسه مدنیتك خزائن ادخاری استیعاب ایده بیلور. خلاصه مدنیتسز یشامق اجلسز اولمك قبیلندندر.

اگر مدنیتك؛ آوروپاجه فحشیاته وبر گروهك ضرورتنه ویردیکی رواج جهتلرینه حصر اعتراض اولنورایسه بو یولده اولان تعریضاتی هیچ بر عاقل یوقدرکه تسلیم ایتمسون شوقدر وارکه فحشیات آنك عوارض ذاتیه‌سندن دکل نقایص اجرا- آتندندر چونکه آسایشده کمال تعریفنده منع فحشیات دخی داخلدر.

بر مملکتده‌که مسکرات، اتلاف نفس وتکثیر جدال ایده‌جك درجه‌لرده شایع اولور بر مملکتده‌که علل افرنجیه وصبیان مادر بخطا باش آغریسی حیوان یاوریسی قدر کثرتده بولنور بر مملکتده‌که مداهنه ظرافتدن ویالانجیلق کارگذار- لقدن معدود حاصلی بر مملکتده‌که آداب واخلاق فسادحالنده بولنور آسایش‌ده دخی طبیعتیله کمال اوله‌ماز.

هله آسایش‌ده کمال هرکسك آسایشنده ممکن مرتبه کمال دیمك اولدیغندن آچلقدن تلفات وقوع بولمق کبی مدنیتك صرف خلافنده اولدیغی تعریف مدنیتله ظاهر اولان حاللری نتایج مدنیه‌دن عد ایتمك تفیضنی بربرینه علت ومعلول طوتمق

قدر بديهى البطلاندر .

بر ده فرض ايده‌لم كه مدنيتك آوروپاده‌كى حالى بيك نقايص وسيئات ايله مالامال ايمش. اكتساب مدنيته چاليشان اقوام ايچون تمامى تمامنه آوروپايه تقليد ايتمك نه‌دن لازم كلسون ؟

برطاقم حقايق علميه‌واردركه‌دنيانك هيچ برطرفنده دكشمز هيچ بريرده سؤتأثيرى كورولمز مثلا تجارتده ده اولسه خاصهٔ انبساطه مالكدر خاصهٔ انبساط نره‌ده اولسه واسطهٔ تحريكدر. واسطهٔ تحريك نره‌ده اولسه سعى بشره بيوك بيوك معاونتلو ايدر سعى بشرك معاونتلرندن نره‌ده اولسه استفاده اولنور شمدى بز ترويج مدنيتى آرزو ايدرسك بو قبيلدن اولان حقايق نافعه‌يى نره‌ده بولورسه‌ق اقتباس ايدرز تمدن ايچون چينليلردن سلوك كبابى اكل ايتمكى آلمغه محتاج اولمديغمز كبى آوروپاليلرك دانسنه اصول مناكحاتنه تقليد ايتمكده‌ده هيچ مجبور دكلز.

كندى اخلاقمزك الجاآتى كندى عقلمزك تصويباتى آثار مدنيتك فروعاتنه مع زيادة كافيدر .

حتى اويله‌مأمول ايدرزكه شريعت اسلاميه‌نك قواعدمنجيه وموقع وخلقمزك قابليات فوق العاده‌سى الده‌ايكن قبط وكلدان يهود وايران وعرب ويونان زمانلرنده آلتى يدى كره‌معرفتك دارالمعلمينى وترقياتك مركز انتشارى اولان ممالك عثمانيه‌ده يش لايقيله طوتيلورايسه مأثر بديعه‌سنه‌دنيايى حيران ايده‌جك

يولده بر مدنيت وجوده كتوريله بيلور .

كمال بك

قطعات

عقلك وارايسه اصل كمالنكيرنى فهم ايت
نه ناوكنه‌ايله نه پيكانه تعرض
جوهر اصلئ ذاتيدر حقيقتدن مراد ؟
صانمه انساندن فقط شكل وشمائلدر غرض
ايتمه‌دن وضع كتاب حكمت آميزوجود
اكتساب علم وتحصيل سائلدر غرض

نابى

اهل كماله جاهل اكر قدر قلمسه
معذوردر ملامتن ايتمك روادكل
جاهل طبيعتندن مذاق كمال يوق
هر نفسه اقتداى طبيعث خطا دكل
الفت هميشه فرعى اولور آشنالغك
جاهل فضيلت اهلى ايله آشنادكل

فضولى

مقدار قابليت اولور مورد فيوض
هر جامى وسعتنجه لباب ايدرسيو ؟

عارف حكمت بك

١

لشکر غم ایتسه‌ده تعقیب هر کون کوکلمی
ایلم عالمده بن دمردکانه التجا
ملتجای اهل دلدر آستان دولتی
ایلرم وصفی در پیر مغانه التجا

٢

سودیکم تحقیره قالقشمه فضیلت اهلنی
لومه وجدانك خراباتیلری قائلمیدر
کوزسوزوب وعد وصال ایتسه‌کده آلدانمزینه
اهل دل اغماض عینکدك سنك غافلمیدر

٣

مشرق افکاردن برق معارف پارلایوب
ایلیور باشدن باشه آفاق علمی نوره غرق
چشم عبرتله کتاب کائناته قیل نظر
پرتو فیض ترقیله منور غرب وشرق

٤

جان ودلدن وقف کوش ایتدم سزه
طورمیك ای اهل عرفان سویلیك

دیكله مه ای واعظان مرده دل
سزوارك كرسیده جان چان سویلیك

٥

اولمیك خاموش ای ارباب دل
سانحات عشقی دائم سویلیك
جان ودلدن دیكلیور عالم سزی
لایحات عشقی دائم سویلیك

٦

اعتلا ایتمكسه افكارك اكر
پیرو اول ارباب استعداده سن
اولمه دلبسته حوای نفسكه
ویرمه عمر نازنینی بادەسن

٧

قائلمیدر عطالته باق همتم بنم
برهان دكلمی سوزلرمه غیرتم بنم
ایراث شوق دیكرایدر خلقه هرسوزم
طوتسون جهانی غلغلهٔ شهرتم بنم

شیخ وصفی افندی

ادب کلام

ادب کلام . کلمهٔ موضوعه‌سیله افاده‌سی حالنده نزاکت ولطافتدن بری اوله‌جق ویاخود قبا ودرشت کورینه بیله‌جك اولان موادوافکار کلامه بر طور مخصوص ویره‌رك تعبیر وتفهیم ایلمکدر. استعمالی اوچ صورتله اولور .

برنجیسی بر فکری توسیع وتزیین ایچوندر .

مثال :

جون لشکر شهریار خاور
اولدی سپه شبه مظفر
دارای سریر صبحگاهی
زین ایتدی بو کهنه‌بارگاهی

نابی

شاعر بونی طوغریدن طوغری‌یه افاده ایتسه‌یدی «صباح اولدی کونش طوغدی» دیمك کلیردی. ادب کلام ایله فکرینه هم وسعت وهم‌ده بر لطافت ویرمش اولیور .

مشهور کیچه‌جی زاده عزت ملانك نشیدهٔ آتیه‌سی‌که — منفیاً کشانه کیدرکن کار قدیم عربه‌نك داخلنده اوته‌یه بری‌یه یاپشق آیینه‌لردن منظوری اولان عکس صورت وحرکتنی بر طرز مخیلده مصوردر — ادب کلامه مراجعت اولننجه بر فکر

عادی‌یه نه درجه وسعت . نه مرتبه لطافت ویریله بیله‌جکنك پارلاق بر دلیلی عد اولنور.

رفیقم ایدی بر سخنور کشی
بکا محرم اولسونمی یا هرکشی
عجب شاعر پاك عذب البیان
سخندان سحر آفرین زمان
ادیب ونطوق ووظائف‌شناس
لبیب وخلوق ولطائف شناس
بو عالمده آنجق هنرور اودر
نظیرم بنم وار ایسه کر اودر
مشابه بکا صورت وسیرتی
هنرده همان آکدیرر حرمتی
اوزون بویلی کوسج جسیم‌الوجود
جهانده عدیلی عدیم الوجود
او بکا بن آکا ایدوب سرفرو
بر آغزدن ایلر ایدك کفتکو
برابد بقاردی نکاه ایلسه‌م
آنی دخی نفی ایتمش پادشاه
مکر ایتمشز ایکمز بر کناه

باقوب آكا مرآت كردونه‌ده
آجردم كوكلدن او مجنونه‌ده
ايدردی بن آه‌ايلسه‌م اول‌ده آه
او بن اويم صانكه بی اشتباه
كچرسه اكر آره‌مزدن نفس
كيروب زير آبه چيقارمزدی سس

ايكنجيسی بر شيئك خساستنی اورتمك وخاييده ويك زبانزد اولان ويا حد ذاتنده قبا سوزلردن بولنان بر لفظی قوللانمامق ايجوندر. نابئ مشهور « خير آباد » دنده ـ برقزك تركمكه باشلاديغنی ـ ادب كلامه مراجعتله شو بيتيله حقيقته پك اديبانه بيان ايتمشدر .

قات قات دوشوب اول پری حجابه
غرق اولدی كلاب اضطرابه ؟

اوچنجيسی بر افادهٔ ادبيه‌ده تكراری منع ايچوندركه بوكا (تفنن فی‌العباره) دخی اطلاق اولنور. مثال آتيده فقرهٔ اولينك (بياض كفنلری) فقرهٔ ثانيه‌ده (البسهٔ موتايه) تحويل قلنه‌رق (تكراره) ميدان براقلمامشدر .
سياه‌چهره‌لی‌يوزبيكلرجه مخلوقاتك. بياض كفنلره بورنمش

اولدقلری حالده قارشیمه کلیشی اوستنه فورطنه بلوطی چوکمش
بر متحرك قبرستان کبی کورینوردی . موتا البسه‌سی کینمش
بو دنیویلرك کوکلمه القا ایتدیکی

عبدالحق حامد

ادب کلامده ـ بیان اولنان صور ثلثه‌نك بعضاً ایکیسی
ویا هپسی‌ده اجتماع ایده بیلیر. نتکیم مثال آتیده بوطورمجازی
هم تزیین فکره . هم‌ده تکرار محذورینی دفعه خدمت ایتمشدر

اونجی عصرده‌ایدی که باروت طوپدن تفنکه انتقال ایلدیکند
ارباب حرب ملائکهٔ عذاب کبی اللرنده برر نازیانهٔ آتشین
استعمال ایتمکه مقتدر اولدیلر .

کمال بك

ادب کلام آثار ادیبانه‌ده سفلی وخسیس کورینه‌جك
ویاخود شعرده یاقیشمیه‌جق موادی بعض تصورات زائده ایله
تزیینه خدمت ایتدیکیچون مقبول صاییلورسه‌ده همان هر شیده
استعمالی وتعبیرات حقیقیه‌یه مطلقا ترجیحی ایجاب ایتمز. بالعکس
نا بمحل قوللانلدیغی زمان الك کولنج افاده‌لردن اولور که نابینك
« تحفة الحرمین » نده (وطنمدن مفارقت ایدەلی اون اوچ سنه
کچمش ایدی .

دیه‌جك یرده « آرمگاه وطندن استانۀ دولت جانبنه کمربند عزیمت اوله‌لیدنبری نسخۀ دورنك قرطاس سنیندن اون اوچ ورق گردان اولوب » دیمسی بو قبیلدندر .

شوراسیده محتاج اخطاردرکه مثلا بر حقیقته بالالتزامیالان قارشـدیران بر آدمه نزاکةً (خاطرکزده لایقیله قالمامش) یولنده بر سـوزله مقابله ایتمك ومأموریتندن معزول اولان بر ذاته تلطفاً (خدمتکزدن عفو اولنمش‌سکز) دیمك ادب کلام ملحقاتندن صاییلیر. آنجق پر فکرك بر مقصدك صرف ترکجه ویا ترکجه صاییله‌جق قدر زبانزد الفاظ وتعبیرات ایله افاده‌سنده هیچ بر محذور یوق ایکن ـ بوالهوسلك وتجمیلك سائقه‌سیله ـ عربی وفارسی لغتـلرله ادا قلنمسی ادب کلامه عائد برشی ظن اولنمامليدر. بوکا لسانمزده (اصطلاح پاره‌لمق) تعبیر اولنورکه غایت مقدوح وشایان اجتنابدر ـ (دفع حرارت ایچون برصو ایچدم) ـ دیه‌جك یرده ـ (تسـکین آتش عطش ایچون بر قدح آب نوش ایتدم ـ

دیمك کبی .

اکرم بك

طبیعت

صایه‌لم فرصتی غنیمتدن
مستفید اوله‌لم بو نعمتدن

بو زمان چونکه موسم کلدر
وقت نوش پیالهٔ ملدر
حمدالله کیدوب زمان خزان
کلدی فصل بهار خوشجریان
باق هله کائناته سرتاپا —
بر مجسم سروردر کویا —
دست مشاطهٔ نسیم بهار
قیلدی تزیین چهرهٔ کلزار
یعنی کوستردی انقلاب بودم
عادت اوزره طبیعت عالم
بو سببدن که ییتدی کسب حیات
هپ نباتات جمله حیوانات
بو سببدن که آرتدی عشق هزار
صحن باغ ایچره اولدی نغمه کذار

طبیعت اسلوب محسنات ادبیه یه هیچ بر وقتده مانع دکلدر آنجق او محسنات چمنستان طبیعتی تزیین ایدن خودرو چیچکلر کبی کندی کندیلرینه پیدا اولملیدر. طبیعت نزاکت و لطافت وعلویتله ده پك کوزل امتزاج ایدر. حقیقت حالده طبیعیدن نازك آندن لطیف. آندن علوی، نه اوله بیلیر. بو حاله کوره

بو خاصه اساليب افاده‌نك اك ساده‌سندن اك عاليسنه قدرهپسنده بولنه بيلير. نته‌كيم حب وطنه دائر اولان مثال آتيده عظمت وطبيعت هم دست وفاق اوله‌رق موضوعك اعتلای افكار وحسياتنه جناحين حكمنده بولنيور ...

بر مؤلف اقتدارينك فوقنه چيقمق وكنديسنی دها عالی بر ماهيتده كوسترمك ايستيوبده طبيعتنی زورلدقجه يازديغی شی دائما طبيعلك مزيتندن محروم قالير.

چونكه يازی‌ده اعتنا تكلفی تكلف ايسه الفاظ وافكارجه ركاكتی غرابتی. تقييدی استلزام ايدركه بونلرك هپسيده طبيعلكی اخلال ايديجی شيلردر .

اوقويانلرك عمومی تنظيرينه نفسنده اقتدار كورمك طبيعی اثرلرك بر خاصهٔ متميزه‌سيدر .

واقعا بو يولده شيلر پك قولای كورينور. لكن نظيرلرينی ميدانه كتيرمك مشكل وبعضاً بتون بتون ناقابلدركه (سهل ممتنع) تعبيری بو نوع آثار نفيسه حقنده بر تعريف مجمل وصادقدر .

ديكر بر ايكی مثال :

آفرين لطفكه ای باد نسيم
بو قدر آنجق اولور فيض عميم

عالمی كل كبی آچدی نفسك
ایلدك چهرهٔ ایامی بنسیم
كشور چینه‌می دوشدی كذرك
یا نه‌در بو نفس نافه شمیم
بیك جهان نكهت مشكی نفسك
ایتدی بر دمده جهانه تشمیم
بو قدر نشر شمیم ایتمزایدك
اولمسه‌ك طرهٔ دلبرده مقیم
عاشقه سنجلین یار اولمز
اولسه یاران ایله پرهفت اقلیم
زلف جانانه كرفتار ابد
دل سودازده‌یه یار قدیم
نیجه درحال دل آشفته
شانه‌دن چكمز اوله رنج الیم
شانه‌دن وار ایسه آز چوق المی
آه ایدوب چكمسون اصلا غم و بیم
دردمندانه بر آز احوالن
ایلسون ماشطه‌سینه تفهیم
او دخی حالنه رحم ایتمزایسه
یوقیدر عدل شهنشاه كریم

نفعی

دیگر مثال :

وولقانمیسك ای دل هواخواه
آتشکده اولدی سینه‌سندن
طورمز نه یانارسك الله‌الله
یاندم سنی شعله بار ایدندن
بر شعله مزاج دلفروزك
نار هوسیله مشتعل‌سك
افکار شبك خیال روزك
بردر هپ آنکه مشتعل‌سك

اولسه‌کده کهی نهان اولورسك
صبرك طوتشنجه آتش‌افشان
یان طورمه‌که بر زمان اولورسك
منظور حقیقت آشنایان

آکدم ینه بیوفا وطنده
آواره‌لك ایتدیکم زمانی
یوقدرکه بر آشنا وطنده
بیت‌الحزن اولمسون مکانی

ظن ایتمه‌که چله طولدی شمدی
دلخونز اگرچه مختفی یز
جانانده مهاجر اولدی شمدی
اثر نبوی‌یه مقتفی یز

بولدم او تسالیا دلبرنده
اول قطعه‌یه خاص برملاحت
انسان گوزلی دیسه‌م یرنده
تشبیه وتکلفه نه حاجت

بیلمم نه دیسه‌م‌که ایتسه ایما
حال دل حسرت آزمایی
بر حالده‌در که ایلر ابکا
بر گریه ایله بیك آشنایی
مخصوص آکا هپ تصوراتی
محرم کورینان دکلدر آگاه
بیهوده دکل تأثراتی
لکن کیمه آکلادیرسك ایواه
بولسه‌م او سوزی که ایتسه ابقا
دنیاده بولندیغم زمانی

اخلاف کزین ایدردی ایفا
دمبستەسی اولدیغم فغانی

مشربجه بر آشنا بولنمز
دنیا نه غریب غربت آباد
درد اهلنه ملتجا بولنمز
بیك پارەیه صد هزار فریاد ؟

ناجی افندی

كمال

كمال بك زمانمزك شناسیدن صكره – وفقط آنك اثرینه اقتفا ایله یتشمش – اك بیوك بر ادیبیدر .

آثاری دقتله اوقونورسه استعداد ادیبانەسی سعی ایله اقدام ایله یتیشیلەجك درجەلرك فوقنده وبناءً علیه قدرت فاطرەنك صرف کندیسنه رایکان قیلدیغی بر خاصیت خارق العاده اولدیغی اکلاشیلیر .

شناسی « آسیانك عقل پیرانەسنی آوروپانك بکر فکریله ازدواج ایتدیرەرك » شمدیکی طرز انشامزی ایلاده ساعی اولمش ایدی کمال بك ایسه مرحومك زادهٔ اجتهادی اولان

طرز جدیدك عصرمزك اطوار مجددانه‌سی نسبتنده پرورشیاب کمال اولمقلغنه موفق اولمشدر .

آنك ظهورینه قدر لسان ادبمز ابکم حکمنده ایدی . ناطقه‌مزه انبساط ویرن آنك نغمات عرفانیدر . بناءً علیه کمال بك لسانمزده آرزو ایتدیکی انقلابی اجرایه موفقیتله بو کون بزه بر ناطقهٔ عرفان یادکار ایلمشدر . کندیسنك « عرب کوله » تسمیه ایلدیکی قلم ید عرفاننه مسخر اولنجه‌یه قدر (اك واضح تعبیریله) چتره‌فیل ایدی زبان قلمه صحائف ادبده بلیغانه سانحه آرای بیان اولمق خاصه‌سنی آنك همت ومعرفتی افاضه ایلمشدر .

کمال بکك مزیات ادبیه‌سندن بریده حدت لساندر حقیقةً یا تحریك حمیت ویا تصویر نجدت ایتمك ایستدیکی زمینلرده کوستردیکی شدت لسان وحدت افادیه باقیله‌جق اولسه انسانك قوهٔ ناطقه‌یه قهرمانلرك رستملرك اعصاب اقتدارینی علاوه ایتدیکنه قائل اوله‌جغی کلیر .

هله التزام خصم خصوصنده کوستردیکی اقتدارینی کندیسندن اول کلان ادبا ایچنده عاکف پاشادن بشقه‌سنده کوره‌مدك باخصوص تزییف معارض وترغیم انوف یولنده ابداع ایلدیکی تعبیرات انسانی حیران ایدر .

مشار الیهك اك بیوك خاصه‌سی سلك ادبده التزا ایتدیکی فکر حقیقتی هراوقویانك قلبنـه القـا ایده‌جك طرزده یازی یازمامسـیدر بو سببله جد وهزلدن هانکی یوله کیردی ایسـه (تعبیر معذور طوتلسون) موده اولدی هرکس او یه‌لی التزام وتقلیده باشلادی .

بناءً علیه بو کون الی قلم طوتان نه قدر کنج وار ایسـه کمالك اولاد معنویهٔ عرفانیدر وبنـاءً علیه شناسی مسـلکنك كه حقایق فکریه‌یه لسـان ویرمکدن عبارتدر هرطرزنده اك عالی بر نمونه‌سی دیمك اولان آثار کمال حقیله تقلید اولنورایسه ادبیاتمزك اقبالی بو سایه‌ده تأمین ایدلمش اولور .

کمال بك ۱۲۵٦ شـوالنك یکرمی آلتنجی کونی تکفور طاغنده دنیایه کلمشدر .

کندیسی نادر شـاه ایله محارب وغالب اولان صدر اعظم طوپال عثمان پاشانك اوچنجی مرتبه‌ده حفیدیدر یعنی کمال بکك پدری مصطفی عاصم بك آنك پدری سلطان سلیم ثالثك سرقرناسی شمس الدین بك آنك پدری قپودان احمد راتب پاشـا وقپودان احمد پاشانك پدری طوپال عثمان پاشادر .

کمال بك اون ایکی یاشنده ایکن اوچ آی قدر بایزید رشدیه سنده و آلتی آی‌ده والده‌مکتبنده اوقومشدر. ایشته مرحومك منتظماً کوردیکی درس بو ایکی مکتبـده بولنـدیغی طقوز

آیه منحصردر .

اون درت یاشنده ایکن صوفیه‌ده شعرسویلمکه باشلامشدر. فقط الندهسنبلزاده دیوانندن بشقه نمونه اولمدیغندن سویلدیکی سوزلر بالطبع او شاعره نو هوسانه تقلیددن عبارت بولنمشدی صوفیه‌دن استانبوله عودت ایتدیکی وقتکه ۱۲۷٤ سنه‌سنه مصادفدر. شاعر نائلنك زمان اشتهاری ومظلوم پاشا زاده ممدوح فائق افندی (۱) حالت بك مرحومك دور ظهوری ایدی .

بناءً علیه آنلرك آره‌سنه قاریشه‌رق نو ظهور شاعرلردن .... معدود اولمش ایدی حتی

« ظهوررنك کثرت پرتو مهر حدادندر »
« تلون هیأت اشیاده تأثیر ضیادندر »

(۱) سیواس والیسی ممدوح بك افندی حضرتلریدر .

روحی بغدادینك

(خاك اول که خدا مرتبه‌کی ایلیه عالی)
(تاج سر عالمدر او کیم خاك قدمدر)

مطلعنده‌سویلدیکی غزل اکابر عندنده اسمنی یادایتدیرمکه بادی اولمشدی . آندن صکره هرسکلی عارف حکمت بك افندی ایله مرحوم غالب بك وکاظم پاشا دخی بو نو ظهوران عرفان ایله برلشه‌رك بر انجمن شعرا تشکیل ایتمشلردر . بو

آنجمنك شعراده مختاری اون مسلك نفعی و فهیم یولی ایدی . بو یولده شعرسویلیان یاران عرفانی ایچنده غالب مستثنا اولدیغی حالده کمال بك عمومنه فائق ایدی .

شعرده (نامق) تخلص ایدردی . کمال نامی ایسه مؤخراً ۱۲۷۹ اواخرنده تصویر افکاره انتسابندن شعری ترك ایله سیاسیات ایله اشتغاله ابتداسندن اعتباراً یاد اولنمغه باشلامشدر .

بالاده سویلدیکمز وجهله شناسی مسلکینك ساعیٔ مجاهدی بو ذات آندن صکره جدیات ایله اشتغال ایدرك قلمنی هر وادیده تجربه ایتمش وحقا که هر وادیده موفق چیقمشدر .

ساقز متصرفلغنده ایکن ۱۸۸۸ سنه‌سی کانون اولنك ایکنجی بازار کونی مزمن بر نزلهٔ صدریه ایله اختلاط ایدن ذات الرئه‌دن وفات ایلمشدر .

ابوالضیا توفیق

فضولی منظومهٔ مشهوره‌سنده کندیسنه مخصوص بر طور بلاغت ایله نوحهٔ مأیوسانه‌یی اظهار ایتمش ؟

ساقی

ساقی مدد ایت که دردمندم
غم سلسلهٔ سینه پای بندم

سندن نه عنایت اولسه واقع
فکر ایتمه که بنده اوله ضایع
بن بر صدفم سن ابر نیسان
دیر قطره و آل در غلطان
سنسك خورشید وبن سید خاك
ویر آتش و آل جوهر پاك
چون قالمدی قالمدی فصاحت
ارباب فصاحت ایجره راحت
اول طائفه چکدی خرقه‌یه باش
حالتلرینی ایتمز اولدیلر فاش
تا اولمیه رسم شعر مفقود
ابواب فنون نظم مسدود
لازم بکا اولدی حفظ قانون
ضبط نسق کلام موزون
ناچار طوتوب طریق ناموس
راحتدن اولوب مدام مأیوس
عهدی سوزه استوار قیلدم
اشعار دیمك شعار قیلدم
چون خلقه خلاف مدعایم
آنلر زعمنجه سست رایم

هر سوز که کلور ظهوره بندن
بیك طعنه بولور هر انجمن‌دن
ایلر حسد اهلی باغلیوب کین
تحسین عوضینه طعن ونفرین
امیدکه رفع اولوب کدورت
تغییر پذیر اوله بو صورت

زواللی نفعی ایســه ؟

فخریهٔ شاعرانه‌سنی سویلمش .
بنم اول نفعیٔ روشن دل‌وصافی کوهر
فیض آلور جام صفا مشرب بی با کمدن
آسمان همت اوهر کوکبهٔ طبعمدن
عقل کل درس اوقور اندیشهٔ ادرا کمدن
همتم هیچه صایار کنج تمنایی ولی
غمی دنیایه دکشمم بنه امسا کمدن
دور ایدر شمش جهتی هم بنه مرکزده مقیم
چوق دکلدر بو تجسس دل چالا کمدن
کعبهٔ معنی‌یه بر یولدن ایلتدی بنی کیم
قدسیان سرمه چکر کر دره پا کمدن
عالم معنی‌یم آزاده قضا حکمندن

کیمسه رنجیده دکل کردش افلا کمدن
قلزم معرفتم جیب وکنارم پردر
ساحلم پاکدر آلایش خاشا کمدن
بن بو حالتله تنزلمی ایدردم شعره
نیلیم قورتیلەمم طبع هوسنا کمدن
بو هوس بویله قالورسه دل طبعمده اکر
ایشیدلمزسه سوزم سینهٔ صد چا کمدن
بن اولورسه‌م ینه آشفته اولور خلق جهان
حسن تعبیر زبان چمن خا کمدن

شیخ غالب مرحوده – نوعی کندینه منحصر ومن تصور وتصویر جهتلریله‌ده حقیقةً بی نظیر اولان – حسن وعشقنده تمدحاتندن کندینی آله‌مامشدر .

طرز سلفه تقدم ایتدم
بر بشقه نعت تکلم ایتدم
بن اولمدم اول کروهه پیرو
اویمش بلی کنجری‌یه خسرو
بالله بو اوز که ماجرادر
سن باقمه‌که دفتر بلادر
ظن ایتمه‌که شویله بویله بر سوز

کل سن دخی سویله بویله بر سوز
ارباب سخن تمام معلوم
ایشته قلم ایشته کشور روم
کوردکمی بو وادیٔ کمینی
دیوان یولی صانمه نو زمینی
انکشت خطا اوزانمه اویله
بش بیتنه بر نظیره سویله
آز وقتده سویلدمسه آنی
تا بختەلکك دکل نشانی
کوردك نیجه شاهلر کدالر [*]
بر آنده یاپار آنی بابالر
کنجینەده رسم نو کوزتدم
بن آچدم اوکنجی بن توکتدم
. . . .
. . . .
این دم که زشاعری اثر نیست
سلطان سخن منم دکر نیست

---

[*] شعرای سالفەدن بجیانك (شاه کدا) نامندەکی حکایهٔ منظومەسی قصد اولنمشدر .

ای خامه اثر سنك دکلدر
ای شب بو سحر سنك دکلدر

واقعاً هر نه سبب وبهانه ایله اولورسه اولسون بر آدمك کندی کندیسنی مدح ایتمسی ادبیاته بر حرکت صاییلەمز . خصوصیله ارباب کمال وفضیلت ایچون بو دها چرکین بر شی اولور . فقط اسکی زمانده فخریهٔ شاعرانه یولندەکی تمدحلر مجاز وبلکه ممدوح صاییلدیغی کبی بحث ایتدیکمز فضولیلری فلانلری بو حاله سوق ایدن شی یوقاریده بیان اولندیغی وجهله تمدحدن بشقه بر حس مأیوسانه اولدیغیچون کندولرینی معذور طوتمق موافق انصاف ومروت اولور .

مع مافیه نام نامی یتی ایشتمکده اولدیغکز فضولیلرك نفعیلرك ندیملرك غالبلرك بحق شاعر اولەرق ملتمزده ظهور ایتمش مشاهیرك برنجیلرندن اولدیغنی اخطار ایله آثار بلیغانەلرینی انظار مطالعه کزه کمال اهمیتله توصیه ایتمك مطالعەسی باعث اولدیغندن معذور صایارسکز ظن ایدرم .

اکرم بك افندی

افکارك مزیات عمومیەسی

١ ــ فکر طوغریدر ــ اکر عرض ایتدیکی شیموافق

نفس الامر اولورسه سلطان سلیمان قانونینك بر دستور حقیقت توصیفنه شایان اولان

اولمیه دولت جهانده بر نفس صحت کبی

مصراع مشهوری عین حقیقت افاده ایدر . زیرا دین دنیاجه وظائف انسانیه نك اقدمی اولان معبود عبادت فریضه سنك ایفاسی دخی صحت بدنیه یه متوقف اولدیغنه باقیلیرسه عافیت وجودك عالمده الك برنجی دولت الك برنجی سعادت اولدیغی قطعا شبهه کوتورمز ـ حال بوکه شاعر مشهور نابینك

غرور جنبش بقرا طیانه سی طورسون
فقط لقاسی حکیمك مریضه ثقلتدر

فکرنده حقیقت بوله میز . چونکه بعض مریضه کوره اطبانك خوشه کیتمیه جك اوضاعی بولنسه بیله اکثریت اوزره خسته لرك طبیبلرینی کوردکلری زمان حس ایده جکلری حال ثقلت دکل بالعکس تسلیت اولمق بر امر طبیعیدر .

قدمای ادبامزك آثارنده وخصوصیله منظوماتنده بوقبیلدن حقیقته مغایر فکرلر چوق بولنور . بونك نظمده بر سببی ده (ارسال مثل) یولنده سوز سویلمکه اولان مراقلریدر . از جمله نابینك

اولور فیض تواضعله درخت پست بار آور
قومشدر میوه دن محروم سروی سرفراز اولمق

فكرنا ه ایکی جهتله حقیقته مباینت کورینور بر کره میوه‌دار اولمق ایچون آغاجنڭ پست اولمسی طبیعتجه بر قانون عداولنه‌جق قدر عمومی دکل زیرا هر یرده هم میوه ویرر همده چنار قدر بیور آغاجلر کوریلور . ثانیاً سروی آغاجنك‌ده ـ هر نه قدر مأکول دکلسه‌ده ـ میوه‌سی واردر .

۲ ـ فکر سالمدر ـ اکر حاوی اولدیغی شیئه ـ هرهانکی جهتدن باقیلیرسه باقلسون ـ موافقت تامه‌سی بولنورسه بوحاله کوره فکرده سلامت حقیقتدن دها مفید دیمك اولور وسالم اولمیان بر فکرك موافقی حقیقت اولمسی‌ده ممکندر .

سلامت فکر ایچون شناسینك

حق یولی آرامق واجبه‌در عقل سلیمه
توفیقنی ایسترسه خدا راهبر ایلر

بیتی بر مثال موافقدر چونکه بر صاحب عقل سلیمك کندیسنه تعیین ایده‌جکی مسلك صحیح ـ موفق اولوب اولمیه‌جغنی‌ده دوشونمکسزین ـ دائما تحریٔ حقایق اشیا ایله مشغول ومقید اولمقدن عبارت بولنمق لازم کله‌جکنی ینه عقل سلیم تسلیم ایدر . فکرده عدم سلامته مثال ایسه نفعینك

بردوش کیدر حق بوکه معنیده بو عالم
کیم کوز یوموب آچنجه زمانی کذر ایلر

. يرده كه آراسه بو مقدار اوله مهلت
اربابى نيجه كسب كمال وهنر ايلر

بيتلرى دركه بونلرده مندرج اولان فكر نوعمـا حقيقته مطابق ايسه‌ده سالم دكلدر زيرا حاوى اولديغى شيئه زر هرجهت ملايم دوشـمز مدت عمر بشر زمان دينلان بعد غير متنـاهى يه نسبته واقعاً هيچ حكمنده ايسـه‌ده اكتسـاب فضيلتله تنوير انسـانيت ايده‌جك قدر تحصيـل علم وعرفان ايتمكه كفـايتى مصدقدر. شاعرجه مقصوداولان كمليت شوعاجز انسان ايچون ازلده مقدور اولميان كمليت مطلقه ايسه آنك اكتسـابى بيك سنه‌ده ياشانسه ينه قابل اوله‌ماز. ايشته بو نقطه‌دن نظراولنورسه فكرده سلامت اولمديغى كوريلور .

٣ ـ فكر واضحـدر ـ اكر موضـوعنى معين ومصرح اوله‌رق مقيد اولورسه بو مقوله افكار واضحه‌يى ـ كافهٔ نكات وقايفيله برابر ـ قوهٔ مدركه‌نك بالسهوله ادراك ايتمسى اقتضا ايدر

فكرده وضوحه مثال :
ضياى عقل ايله تفريق حسن وقبح اولنور
كه نور مهردر الوانى ايليـان تشهير

شناسى

عدم وضوحه مثال :

قابل رنك اولمیان اولمز پذیر ای جلا
اغبرار خاطر اکسیر مسرتدر . . . . بکا

راغب پاشا

٤ ـ افکارك انتظامنه کلنجه بوده حقیقت وطبیعتك وآره‌لرنده‌کی روابط ومناسباتك تعیین ایتدیکی ترتیب آلتنده بولنمسیله حاصلدر.

افکارك مزیات خصوصیه‌سی

ـ سادەلك ـ

سادەلك دیدیکمز مزیت ذهنده بالسهوله وبلا اشکال حاصل اولان وآچیق وسهل‌الادراك حقیقتلری افاده ایدن افکاره مخصوصدر .

فضولینك :

البته کیدر کلان جهانه

مصراعنك متضمن اولدیغی فکر حقیقت کبی .
بو واقعا بوفکر ساده اولدیغی کبی تعبیراتیده ساده‌در. لکن

دیکر بر اسلوب مزین ایله‌ده افاده اولنسه مزیت اصلیه‌سی اولان ساده‌لکی ضایع اولمز .

مثال :

دست جلاد اجلدن نه جوان قوی خلاص اولور نه پیر زبون (انالله وانا الیه راجعون)

کمال

دیکر مثال :

عاقبت جمله‌مزك منزلی خاك اولسه کرك —
کیمه‌ایتمش بوفلك کام ومراماوزره وفا

عارف بك

بو مقوله ساده فکرلری اسلوب رنکین ایله شعشعه دار زینت ایتمك مقتدر مؤلفلره مخصوصدر مع‌مافیه هر برفکرساده حد ذاتنده دکرسز ظن ایتملیدر خصوصیله بعض ساده ملاحظه‌لر واردرکه هر نه‌قدر تأملسز وطبیعی اوله‌رق ایراداولنور سه‌ده ماهیهٔ طبقهٔ عالیه‌ده حائز موقعدرلر.

مثال :

هپ کوردیکمز کبی یازمقده نه ترقی اوله بیلیر؟ بر آزده

دوشندیکمز کبی یازملی یز. انسان همان کورمکه دکل کوسترمکه‌ده مستعددر.

عبدالحق حامد

حسن طبیعت

عقل وحسك ایکیسندن‌ده درجهٔ متساویه‌ده مایه‌دار فیض اولان حسن طبیعت – کوزلی چیرکیندن – باطنی ظاهردن حقیقتی باطلدن تفریقه دلالت ایتدیکیچون – صنعتك وجدانی حکمنده‌در بر شیئك علویتنی سفالیلشدیرمکه ساده‌سنی عادتلندیرمکه سبب اولان غایت دقیق فرقلری بزه او کوستریر تعریفنده بعضیلری « نقایص ایچنده بر فضیلتك ویاخود محاسن آره‌سنده بر نقیصه‌نك حس سریعیدر » دیرلر. اشیایی نظر دقته آلمق آره‌لرنده‌کی مناسباتی تدقیق ایتمك اوصاف ومزیات مختلفه‌سنی میدانه چیقارمق صورتیله حاصل ایده‌جکمز خاصهٔ تمیز – که حسن طبیعته عائد اولور – کرك آثار بدیعه‌نك کرك آثار متوسطه‌نك اسرار وغوامضنه بزی مطلع ایلر. حسن طبیعت افکار عامیانه‌نك تصلفك – تکلفات لفظیه‌نك مبالغهٔ مردوده‌نك دشمنیدر. حسیاتی مقبول ومعقول اولان حدود داخلنده تخیلاتی حقیقت دائره‌سنده صنعی ایسه طبیعیلك حالنده بولندیرر

بر مشعله‌درکه اشعه‌سی آثار فکرینه‌ اك خفی کوشه‌لرینه قدر نفوذ ایله اك دقیق لطافتلرینی اك خفی اك‌حس اولنمز قصورلرینی میدان وضوحه چیقارر .

مادامکه حسن طبیعت دیدیکمز خاصۀ نفیسه شو مزیاته مالکدر. کوزل یازمق آرزوسنده بولنانلرده وجودی اهمدر کیدیسی هرنه‌قدر طبیعی برخاصه ایسه‌ده سعی ایله‌ده بردرجه‌یه قدر اکتساب اولنه بیلیرکه چاره‌سی آثار نفیسه‌نك تعمیق فکرصورتیله مطالعه‌سی‌وافکار وحسیاته‌دائما برمحا کمۀ‌شدیده‌دن حکره قرار ویرلمسی ماده‌لریدر .

اکرم‌بك افندی .

قوۀ خیاله

حسن طبیعته بر حکم ویا تمیز نامی ویرلسه متخیله‌یه‌ده بر صانع بدایع دیمك یاقیشیر. بری حس ایدر. تمیز ایدر تصحیح ایدرسه دیکری‌ده ایجاد ایدر تنویر ایدر . ادبیاتده قوۀ خیاله صنعت ترسیمده الوان حکمنده‌در .

بو پارلاق ویارادیجی قوته اشیانك انعطافی غایت سریع وبدیع اولور . بو قوتدرکه اشیایه اصالت وعلویت ویرر . ایستدیکی شکل وصورته قور . اشیای حقیقیه بوله‌مدیغی زمان

کندی عالمنده ایجاد ایدر . جسم ویرر . جان ویررر . آنلری حقیقت کسوه‌سنده کوستر .

مثال :

بر دشت سپیده اولدی کمراه
بلدای شتا بلای ناکاه
بردشت بوکیم نعوذبالله ؟
جنلر جرید اویناروانده هرکاه
بربرینه یأس وخوف لاحق
که قار یاغاردی که قرانلق
دیجور ایله برف ایدنجه الفت
بر قالبه کیردی نور ظلمت
سرمادن اولوب فسرده مهتاب
شبنم یرینه دوکولدی سیماب
آهوی سفیده دوندی دیجور
صحرا طولو مسك ایچنده کافور
بر باقمه برف ایچنده دیجور
مانند سودا دیده محصور
بوزدن قیریلوب سپهر مینا
دوشدی یره ریزه ریزه کویا

شیخ غالب

قوۀ خیالیه‌یه هر یرده تبعیت ایده بیلیرز. آنجق حصافت وحسن طبیعت مقتضیات احکامنی مرعی طوتمق شرطیله. متخیله‌نك تشکیل ایتدیکی الواح دائما حقیقته مطابق ویا شبیه اولمق اقتضا ایتمز. شو قدرکه بونلر هیچ اولمزسه قبول اولنور وآکلاشیلیر صورتده اولملیدر.

الحاصل عالم غرائبده کشت وکذار ایچون قوۀ خیالیه‌نك رفاقتندن ممنون اولورز شو شرطله‌که هرحالده بزی او وادیلره سوق ایدن شی مناسبتسزلکدن زوزکلکدن عبارت اولمامليدر وحصافت اورالرده کندیسنی محافظه ایده بیلمایدر مثلا مشاهیر شعرادن عزت ملا (کلشن عشق) نده ـ فرهاد ایله برلکده کیتدکاری یولك خطر ودهشتنی فرهادك قورقودن وفاتی کندیسنك مغاره ظنیله بر اژدرك آغزینه کیردیکنی اژدرك دفع مضراتی ایچون کوکه چکیلوب ده آتشه یاقیله‌جغی زمان بو ورطه‌دن خلاص اورق ینه زمینه اینیشنی شو غریب یولده تخیل وتعریف ایدر.

ایکی یول آره‌سنده مارستان
اك کوچوك حیه بر قالین اورغان
نهری کویا جهنمك دره‌سی
بو ایمش وادئ غمك دره‌سی

قالدی حیرنده ایکی یار شفیق

. . . .

خوف ایدوب اوردی تیشه‌سن خاکه
روح فرهاد چیقدی افلاکه
قالدمی بیکس رفیق غمخواری

. . . .

. . . .

قورقوسندن صغندی بر غاره
مکر اول بر دهان اژدر ایمش
بو مصیبت دخی مقدر ایمش

. . . .

. . . .

نفس الدقجه حیهٔ بد بو
ایچردی درد وغم ایدردی غلو
قلبی قطران ایله طولو قزغان
ویل دوزخ قالیر یاننده جنان

. . . .

. . . .

ظلم بیحد ایدنجه اول بیداد

مرحمت قیلدی ارضه رب عباد

. . . .

. . . .

ایندی کوکدن سلاسل واغلال

چکدیلر آنی کوکه دیو مثال

. . . .

. . . .

کالم حال عزت زاره

اولمه ن ق ه کیردی بیچاره

گاه کریان اولوب کهی سوزان

بو مناجاتی ایتدی ورد زبان

یا الهی قصورمه باقمه ؟

. . . .

خلقی رنجیده ایلدیسه‌ده مار

آره یرده بنم نه خبرم وار

سکا شایان دکلدر ای مولا

بنی آنکله آتشه القا

. . . .

. . . .

ای خدای جلیل همچو خلیل

بنی کلزار عشقه قیل تنزیل

. . . .

. . . .

مستجاب ایلدی دعاسنی حق

. . . .

اژدهایی براقدیلر ناره
یانمدن عزت ایندی کلزاره

ایشته بو بر خیالدر. فقط نه حصافته نه‌ده ذوق سلیمه موافق اولمدیغیچون رد اولنور شاید رد اولنمسه بیله خندهٔ استخفاف ایله تلقی ایدیلیر.

خیال اوطه‌سنده حبس اولنمش . بر دلی حکم واعتبارنده اولدیغی حالده بونك کندی عالمنده قوشوب کزمسنه . کولوب آغلامسنه باغروب چاغرمسنه برشی دینلمز لکن همشیره‌لرینك حضورینی سلبه یعنی دیکر قوتلرك اداره‌سنی اخلال وتشویشه وخصوصیله حصافتی بر آره‌لق پنجره‌دن آشاغی آتمغه قالقیشه‌جق اولورسه ممانعت اولنمسی ایجاب ایدر .

اکرم بك

حقوق

اسلافك تاريخى باشدن باشه مطالعه اولنسون عموماً معاصرلرك حالنه باقلسون. هرزمانده. هرمكانده كوره‌جكمز شودركه انسان دينلان معماى ابدى‌الاشكال. شو قطعهٔ خاكك هرطرفنه يايلمش. بر كوشه‌سنده بر فرد بيك آدم اولديرسه معاف ومعذور طوتيليور. بر ديكر كوشه‌سنده بيك آدم بر اينكك حياتنه قصد ايتسه جمله‌سى بردن مظهر لعنت اوليور. يوز آرشون يوكسكلكنده بر طاغك بو طرفنده اوطورانلر شخص واحدك حكومتنى ايسترلرسه و اوته طرفده اقامت ايدنلر ايستمزلرسه اعدام جزاسنه اوغرايورلر. سكز آرشون كنيشلكنده بر نهرك صاغ طرفنده اك مجاز اولان معاملات. صول طرفنده اك شديد مجازاته لايق كوريليور. هيچ بر ملتك قواعد اداره‌سى مجموعيتيله اخلافنه قالمامش. هيچ بر خلق اخلاقينك قواعد اداره‌سنى مجموعيت اعتباريله قبول ايتمك ايستميور. . . . .

. . . . شرقده‌كى جنايت غربده فضيلت عد اولنيور. غربده‌كى معروفات شرقده منكراتدن كورينيور. دون حق بيلديكمز شيئه بو كون باطل دينيليور. بو كون خطا ديديكمز حال يارين صواب اوليور.

عجبا حقوقده مشهود اولان بو اختلاف بر ضیای حقیقتك بونجه قابلیات متنوعه‌یه انعکاسندن طولایی مظاهری اعتباریله بر رنك دیکرده کورینیشندنمیدر. یوقسه دنیاده بر نفس‌الامر موجود دکلدرده حقوق واونك اختلافاتی صرف مصنوعات بشرد نمیدر.

بز قطعیاً شق اوله قائل اولانلردنز . چونکه دنیاده ایجاد اقتدار یا واردر. یا یوقدر. اکر وار ایسه انسانده ایجاد اولنمشدر اکر یوقسه کرك حقوقی وکرك قواعدنده اولان اختلافیده انسان ایجاد ایدەمز .

هله طبیعتده بر مبدأ اولك وجودی تسلیم اولنمازسه انسانه هیچ بر شی ایچون مبدأ اولدر دینه‌مز چونکه طبیعت انسانه نسبتله بالبداهه کلی وانسان طبیعته نسبتله بالبداهه جزؤی اولدیغیچون مبدئیتی طبعیتدن نفی ایله برابر انسانده اثباته چالشمق بر کلك عمومیتنده بولنمیان بر خاصیتی بر جزؤنده آرامق قبیلندندر. که هرعقله کوره باهرالبطلاندر.

ایشته سردایتدیکمز مقدماتدن شو نتیجه‌لر حاصل اولیور که کائناتك سلسلهٔ ترتیبنده بر مبدأ اول یوق ایسه انسانده اختیار واختیارنی اجرایه اقتداره یوندر. بناءً علیه کافهٔ آثارده اولدیغی کبی حقوق معاملاتنده کوردیکمز انتظام ویا اختلاف که حاللر دخی علی‌العمیا ومتسلسلاً ظهور ایدر .

وبربرینك ارتباطندن قورتلماز بر طاقم علتلرك نتایج ضروریه‌سندن عبارتدر. حال بوکه انسانك هرفعلی اضطرار آلتنده بولنورسه هیچ بر فعلندن مسؤلیتی لازم کلمز. بوحالده ایسه پدرینی اولدیرن اولادینی بیان. وطننی تخریب ایله‌خانه‌سنی معمور ایدن قاتلر ایچن خزینه‌لر صویان. هرکسك مرضنه مسلط اولان. کندی عرضنی کیمسه‌دن دریغ ایتمیان آدملر. جملةً مضطر صاییلمق وبناءً علیه معذور طوتلمق لازم‌کلور.

فن حقوق اصحابی بو اعتقادده بولنانلرك فکری فعلیاته چیقمدقجه حقلرنده بر شی دیمکه تنزل ایتمز. لکن فعلیاتك ظهوری آنده کندی اعتقادلرنجه محق اولان معامله نه ایسه آنی اجرا ایله برابر. طرفلرندن وارد اوله بیله‌جك هردرلو شویله بر قیاس مقسم ایله مقابله ایلرلر:

« افعال یا مضطردر. یا دکلدر. اکر مضطر ایسه بزده حقکزده اجرا ایتدیکمز معامله‌ده مضطر وبناءً علیه معذورز. دکلسه سزده فعلکزده مضطر دکلدیکز. بناءً علیه ینه حقکزده بو جزایی اجرا ایتمکده معذورز. »

مبدأ اول قبول اولننجه. بالاده اثبات اولنمشیدی که او مبدأ انسان دکلدر.

اختیار. وجودی اقتضا ایدر. یا عجبا انسان دخی مختار میدر. دکلمیدر. شبهه یوق که مختاردز حتی بز مبدئیت تصورینی بیله

نفسمزده اولان اختيار ايله حس ايديورز .

بكا ايستنلديكى قدر « سنده فى نفس الامر اختيار يوقدر . اختيار ظن ايتديكن احوال بربرينى تعقيب ايدرك . كلمكده اولان برطاقم اسبابك نتايجندن عبارتدر . » دينلسون طورسون بن مادام كه قلمى المه آلديغم زمان شو سطرى يازمقده ويا يازمامقده مختار اولديغمى علم اليقين . على اليقين بيلورم . بكا يازمغى ايستمكده ويا ايستمامكده خارجدن هيچ بر سببك تأثير ايلديكنى كوره ميورم . البته كنديمى مختار بيليرم وبن مادام كه انسانم وانسانك صفت كاشفه سى اولان عقل ايچون طريق بردر . البته هر كس كندى اختيارينه لساناً اولمزسه وجداناً مقردر اعتقادنده بولنورم . شمدى مسئله عوارضدن تجريد اولنه شو درجه يه ايندى كه عجبا حقوقك منبعى كائناتده وجودينى آراديغمز مبدأ اولده ميدر . بو اختيار بشرده ميدر .

شق ثانى بر صورتله تسليم اولنه ماز . چونكه اختيار بشر يا حر مطلقدر . يا بر قيد ايله مقيددر . اكر حر مطلق ايسه هيچ بر فرد ديكرينك خود بخود تعيين ايتديكى حكمه سرفرو ايتمك ايستمز وبوكا بحق اجبارده اولنه ماز . بر قيد ايله مقيد ايسه او قيد نه در ؟

بزم اعتقادمزجه حكم قدرتك طبيعت كليه ده خلق ايلديكى حسن وقبحدن عبارتدر . بناءً عليه حقوق « طبايع بشردن

محاسن مجردەیە مطابق اولەرق منبعث اولان روابط ضروریەیە »
دینلور .

کمال بك

— کیمی اویلە کیمی بویلە —

کیمی انسانلرك جویندۀ لطف اله اولمش
کیمی مألوف دامنبوسیٔ ارباب جاه اولمش
کیمی سجادۀ تقوادە اولمش سبحەکش عابد
کیمی میخانەلردە مائل فحش وکناه اولمش
کیمی پر نشوۀ می نعرە انداز نشاط اولمش
کیمی آلودۀ غم دمکذار آه وواه اولمش
کیمی اصلا یلان سوز سویلمز اللهدن قورقار
کیمی دعوایی بیلمزکن محاکمدە کواه اولمش
کیمی محکوم زنجیر جزا اولمش انین ایلر
کیمی فریاد ایدر دلبستۀ زلف سیاه اولمش
کیمی بر لقمە اکمك بولدیغیچون حقە شکر ایلر
کیمی ایتمز قناعت نائل عز ورفاه اولمش
کیمی کاشانۀ اقبالدە آرامساز اولمش
کیمی قالمش سوقاق اوستندە محتاج پناه اولمش

کیمی مسعوددر هر نه کوررسه اعتبار ایلر
کیمی بدبختدر محروم فیض انتباه اولمش
کیمی مایه کیمی جو سمایه حصر کار ایتمش
کیمی ضیاء ماهیده کیمی رصاد ماه اولمش

حسن نظر

حسن نظر ـ قلب سلیم اصحابنده بولنور بر خاصهٔ جلیله‌در بو خاصه‌یه مالك اولانلر خلقك عیبلرینی کورمك وبالتصادف کوردکاری حالده افشا ایتمك ایستمزلر وکیمسه‌یی عیبلی دیو تحقیر ایلمزلر .

آنلرك بو احتیاطلری تمام حکمت وحقیقته موافقدر چونکه بو عالمده هیچ بر کیمسه‌نك نتیجهٔ حالی احوال حاضره‌سیله استدلال اولنه‌ماز نیجه کیمسه‌لر واردر که زهد وصلاحله عمر سوروب صوکنده فاسق ونیجه آدملر بولنورکه فسق وفجورله وقت کچوروب نهایت عفو رحمانه لایق اولور . بز آنك سر وحکمتنی بیله‌میز بزه لازم اولان حسن نظر وخیرله دعادر .

اخلاق ذمیمه کرچه بددر
اك تهلکه‌لی فقط حسددر

ا باب حسد معمر اولمز
زیرا که او زهردن اشددر

جناب حق وفیاض مطلق بو معنایه اولان حسن نظر اربابنی مدح وثنا مقامنده (واذ امروا باللغو مروا کراماً) بیوردی .

علیه الصلوة والسلام افندیمز دخی حسن نظرك آداب اسلامیه‌دن اولدیغنی بیورمشلر ایدی .

حقانیت

حقانیت ـ هرشیده طوغریلغی التزام ایتمك دیمکدر که عدالت وانصاف ومرحمتله حاصل اولور . طوغریلغی التزام ایتمیان اکریلکدن هیچ بر وقت بانی طوغرولته‌ماز. بو عالمده حقانیتی سومیان وایسته‌میان همان یوق کبیدر لکن تصادف والتزام ایدن نادر بولور هنر او نادرلردن بری اولمقدر چونکه بزی دنیا وآخرتده مسؤلیتدن قورتاره‌جق وبین الناس عالی برمقام کوستره‌جك آنجق او کوزل حقانیتدر .

صبیٔ معصومك حال محوونده مناجاتی

ای رب که سکا ایلرایم حصر عبادت
نامك اولنور سجده‌که شکرده تذکار
اول نام که خاصیتیدر خوف وحلاوت
روماً قیلار مادرمی یرلره هر بار
دیرلرکه بو خورشید زر اندودجهانتاب
کیم اولمه‌ده درپیش جلالکده فروزان
قندیل مرصع که ایدر عالمی اعجاب
بازیچه‌سیدر قدرتکك ای اولو یزدان
دیرلرکه بتون سنسین اولان خالقی هپ سن
قیرلرده‌کی مرغان سریع الحرکاتك
اطفاله‌ده سنسین ویرن آنجق کرمکدن
اول روح لطیفی که اوله عارف ذاتك
دیرلرکه سنك لطفك ایله اولمده پیدا
پیرایه‌ده باغ وبساطین اولان ازهار
فیض آلمسه سندن هله مانند اخسا
خالی بو طوردی ابدی میوه‌دن اشجار
انعامکك احسانکك آثار کزینی

حیوانه نباتاته جماداته‌ده شامل
بر دار ضیافت که جهان خوان بهینی
ناچیز هوامك‌ده اولور رزقنه کافل
محض کرمندن ینه هر ثانیه هر آن
خلق ایتدیکك افراد عنایاتکه یارب
کوکلنجه سزاوار اوله بیلمك ایچون انسان
ایتمك یتیشیر نامکی تقدیس ایله درلب
ای خوفی درون پدرم داغلایان الله
قیل والده‌می کثرت انسال ایله خرم
تا ایتمك ایچون والده‌می واصل دلخواه
ایله بنی‌ده حکمت و عرفان ایله مکرم

اکرم بك

حجاب

حجاب — وتانمق وکندوینی قصورلی بیلمك دیمکدر.

قانون اخلاق وجدان سلیمه بر حرمت مخصوصه وحیا دخی دنیله بو نور خصائل سائره‌ده اولدیغی کبی بونك دخی افراط وتفریطی مذموم وحد اعتدالی ومقبول ممدوحدر. اکثر زمانده صاحبی مظهر عفو وعاطفت اولور یعنی هنکام عتابنده فیزاران یوزلر

سلهٔ تأدیبدن قورتیلور .

شورادن سوزکله جك وحقمده شکایت وقوع بوله جق یاخود امتحانده جواب ویریله میه جك . کبی مطالعه لرك محجوب قالمق وهرشیئه وهرسوزه بیون اکمك اوهامه تابع اولمق دیمك اولدیغندن مضر وایشی اطرافیله دوشنمکه ورزق الفته مانعدر .

بویله قورنتیلی آدملر اکثریا قورقدقلرینه ده اوغرارلر .

صوفیه حضراتی عندنده حجاب صورکونیه نك قبول تجلی ٔ حقه مانع اوله جق مرتبه قلبده انطباعیدرانی ییرتوب چکمدکجه انسانه تجلی حق میسر اولماز بودخی انجق بوعالم حیاتده میسر اولور .

مثال :

نه رنگین هم نه خوش معنی چیقار حسن بیانندن
حجاب ایلر چیچکلر بحث آچارسه کندی آنندن .

ـ حلم ـ

حلم — غضبك ضدی وصبرك سرمایه سی وافاتك حجابیدر .

جناب وا ب الوجود حلیم قوللرینی سور یعنی کندولرندن خشنود وراضی اولور . مستجمع جمیع کمالات اولان فخر کائنات دخی حلم صفتیله متصف ایدی (ولوکنت فظاً غلیظ القلب) الی الاخره آیت کریمه سنك معنای جلیلی اربابنك معلومیدر .

حضرت ابراهيم عليه السلام دخى قرآن كريمده (ان ابراهيم لاواه حليم) ديو مدح وثنا بيورلمشدر .

فضيلت حلم برمشرب مطبوع ومرغوب وحليم انما مقبول طباع ومحبوب القلوبدر . حلم نمك مائدهٔ اخلاقدر چونكه حلم قلب ايچنجه (ملح) ولور . برخشين آدم نه قدر فضائله مالك اولورسه اولسون مادامكه خشونت طبع وغلظت قلب ايله موسومدر انك كافهٔ فضائلى هيچ حكمنده قالور . نته كيم طعام نه قدر اعلا شيلرله ياپلسه طوزسز اولديغى حالده طادسز اولور

حلمده راحت واسجلاب ثنا ومحبت واردر لكن حال عجزده حليم كورينوب زمان فرصت واقتدارده آتش كسيله رك اخذ انتقامه چاليشان كيمسه لره حليم دينمز زيرا حلملرى جدى دكل ساختهدر

اكثر كشينك صورتنه سيراويمز
يارب بونه حكمتدر الهى بونه حالت

حكمادن برينه (عجبا حلمك عاقبتى مذموم وشدت واقدامك نتيجه سى ممدوح اولورمى) ديو سؤال ايتديكلرنده (اوت بن نه وقت كه لئيم اولان دوستمه صورت حلمده بولندمسه عاقبت ندامت ونه وقت كريم اولان دشمنمه صورت غضبده كووندمسه منفعت بولدم) جوابنى ويردى. حلمى التزام ايده جكم ديو بلا سبب ظلمى قبول ايدوب اوته كينك بريكيك پنجهٔ قهرنده زبون اولمق دخى مذمومدر. بوكا علم اخلاقده (انظلام) وبين الناس

« حلم حمـاری » دیرلر. بومثللو افراط حلم وتواضع واغمـاض دشمنك جرأت وجسارتنی تزیید ایدرلر.

حرمت

ـ حرمت رعایتك مرادفیدر تعظیم وتکریم معناسنه کلور تعبیر آخرله هر اهل کوریلان وکندودن عالم ومسن اولان ذاته اننـاعتله تواضع وکمترلك کوسـترمکدر. بر ملت وجمعیت وعائله آره‌سـنده حرمت ورعایت قالقدیغی زمان یرینه مخالفت ومباینت وبونلرك نتیجه‌سی اولان بغض وعداوت داخل اولور. زیرا حرمتله عداوت بر یرده جمع اولماز.

بوعالمده اختیارلر کنجلره عالملر جاهللره افندیلر خدمتکارلره وعلی العمـوم مافوق مادونه نمونهٔ امتثـال اولدیغی وهر حال وکارده بونلر آنلره مراجعت مجبوریتنده بولندیغی جهتله انسان مافوقنك حسن توجه ورعایتنه مظهریتله فیضیاب اوله بیلمك ایچون حرمت ورعایتده تجویز قصور ایتاملیدر.

رعایتسزلکدن نه چیقـار ـ اکر رعایت ایتمـدیکك آدم سندن بیوك وذی رتبه ایسـه نوجهك سقوطنی و اکر اقران ایسـه آنکده سـکا رعایتسزلکنی یوق اکر کوچك وضعیف ایسه یأس وفتور انکسـارنی موجب اولورکه بونلرك جمله‌سی

مضر ومذموم شیلردر .

بن حرمت ورعایتی اعتیاد ایدنلردن هیچ برینك او رعایتدن ناشی ضرردیده اولدیغنی وشرف واعتباردن دوشدیکنی کورمدم بالعکس رعایت وحرمتده قصور ایدن متکبرلردن چوغنك کبرلری بلاسنه اوغرایه‌رق حرمت و رعایتدن دوشدکلرینی کوردم .

ظاهرده کوروب بزلری صانمه عقلایز
بز بر سوزی عاقل صفتده بدلایز
عاقل دینلورمی بزه کیم حالی بیلورکن
دلدادهٔ آلایش نیرنك هوایز
یاران و تندن بزی اوزلر بولنورسه
دوشدك سفر غربته محتاج دعایز

خیر اومه اکر صدر جهان اولسه‌ده بالفر
هر کیمکه خساست اوله عرق و کهرنده
یلدیز آرایوب کوکده نیجه طرفه منجم
غفلت ایله کورمز قویوبی رهکذرنده
آنلرکه ویرر لاف ایله دنیایه نظامات
بیك درلو تنسیب بولنور خانه‌لرنده

آیینه‌سی ایشدر کشینك لافه باقلمز
شخصك کورینور رتبهٔ عقلی اثرنده

ضیاپاشا

منت بی انتها

منت انتها ـ او رحیم علی‌الاطلاقه احرادر. که فرقان کریمنده فرمان عدله امر احسانی تردیف ایدرك عبادینك شفقته دخی حقانیت قدر احتیاجی اولدیغنی اصحاب حکومته اعلام ایلمشدر .

دریغا که خلافت اسلامیه‌نك سلطنت امویه‌یه تحولندن بر آز صکره نعمت احسان یرینه نعمت عدوان قائم اولدی. مسلمانلر اوزرینه سیف تعدی چکلدی . بزده نامی ظلم ایله مشترك حکمنه کیرن حجاج . زندان اسارت وزنجیر ازیت پیدا ایلدی . آندن صکره بر طاقم ظلمه دخی باشلره قزغین تاج کچیرمك. کوزلره میل چکمك . شقاقلره آشیق اوطورتمق طرناقلره چرا یوروتمك کبی. نیجه اعمال شیطانیه‌یی ایجادر تقلید طریقیله فعله چیقاروب. جلادان خون خواره برر تحفهٔ ملعنت اهدا ایتدیلر ...

شو فن سباعیتده هر قومدن ایلری واران آوروپالیلر ایدی.

حالا انسانك آغزینه قاپنامش تورشون آقیتمغه. ویااك كوچك پارمغندن باشلایوب . تدریجاً كمككنی آیزی آیری قیرمغه بونك كبی دها نیجه نیجه ازیتلره مخصوص آلات عتیقه بعض محال مخصوصه‌ده عبرت انامه عرض اولنمشدر .

كمال

مظلومه ظالم ایلر ایكن ظلم وغدر وآل
كارنده اثم اولدیغنی ایلمز خیال
اموال خلقی سارق الوب سارقم دیمز
قاتل وبال قتله دخی ویرمز احتمال
عقل وجنونی باطل وحقی بیان ایچون
یوقدر جهانده حیف كه میزان اعتدال

ضیا پاشا

بارقهٔ معرفت كه بریری تنویره باشلار . فیض انعطافیله فكرلرده پارلاق پارلاق تصورلر كوكلرده بیوك بیوك آرزولر پیدا اولمق طبیعیدر .

دقت بیورلسون كه بز او صباح سعادتك دها مبادیٔ انفلاقنده بولندیغمز حالده هنوز فك مژكانه باشلامش اولان انظار نه‌قدر عالی نه‌قدر مقدس مقصدلره تعلق ایدییور .

اوروپانك كمالات مدنيه ودرجات معرفتى بورالرده بيلنمكه باشلادى. اويله بر قوۀ كليه‌نك غلبۀ نفوذينه منفرداً شوملكك قارشى طوره بيلمسنده اولان امكانسزلق پك آز زمان ايچنده آ كلاشلدى. انجمنكاه عالمده اقراندن دون قالميه‌جق بر موقع حيثيت ايستمك ايسه. هركس ايچون طبيعى اولمغله بزده دخى او خواهش تحرى اسباب آرزولرينى اوياندير دى. ايشته او سائقه ايله تا دولت عثمانيه‌نك ظهورندن برى بر طاقم اعاظمك انكارينى اشغال‌ايدن [اتحاداسلام] شمدى مقاصد عموميه‌دن اولديغنى كوريورز .

*
* *

بو مقصد بركره حاصل اولورسه ايكى‌يوز مليون قدر نفوس دادرانه ويكوجودانه بربرينك تربيۀ افكار ومحافظۀ منافعنه‌چالشه‌جقلرندن آسياايچون كله‌جكى تعريفه محتاج‌دكلدر.

. . . .

بومقدماتدن ا كلاشيلوركه عموم اهل اسلامك وقتيله‌حائز اولدقلرى‌مرتبۀاولاى مدنيتى بو‌كونه قدر ادامه ايده‌مدكلرينه سبب اولان احوالك الك‌بيوكلرندن بريده آره‌يه دوشن‌تفرقه‌در. بو اختلافاتك ـ شرحنه يورك طيانميه‌جق بر داغ درون

اولان نتايج سياسيه‌سندن بشقه ـ بشريتك مفتقر اولديغى تربيت ومعرفتجه بولنديغمز حاله دخى پك بيوك تأثيرى اولمشدر .

كمال بك

صباح اذاننده

الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت علوى كويا طبيعت
خاموش خاموش ايلر عبادت
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت نالان كويا عوالم
پنهان وپيدا نوار ومظلم .
ايتمكده ذكر خلاق دائم .
الله اكبر . . . الله اكبر . . .
بر صمت علوى قلب طبيعت
بر صمت نالان : روح عوالم
ايتمكده ذكر خلاق دائم .
ايتمكده رعشان رعشان عبادت

رمضان

تا چوجقلقده ماه غفرانك
شویله بر لوحهٔ مطهرده
بکا منظور اولوردی تمثالی
ایحی صمت وسکون ایله مالی
اولور بر معبد منورده
نظر التفاتی مولانك
منعطف سایه‌کاه منبرده
بر جود نحیف وبی تابه
که ضراعتله سر بخاك سجود
لب خاموشی لرزه‌ناك درود
اویله بیگانه راحت وخوابه
بر امید جنانله پرورده .
متصل ذکر ایدر . عبادت ایدر
بیك خشوع وخلوص وحرمتله
هر سجودنده چشم حقبینی
صیروب پرده پرده ظلمتنی
سرمدی بر صفای رؤیتله

سیر فردوس محرمیت ایدر .
گاه بر جذبهٔ تماشادر .
او زمان صانکه عرش یزدانی
کورر انظار گریه باریله
کوسترر دست سبحه داریله
کوسترر بر لقای خندانی
بو کوْن عید نشوه بخشادر

توفیق فکرت بك

بعض نصایح حکیمانه

ای زوج بی خبر . مسکنکده بر رفیقه‌در پیدا اولمش . نیچون عائله‌نك بارینی بتون بتون کندی اوزرینه یوکلنورده یالکز کندی مشقتنی او بیچاره‌یه تحمیل ایدرسك ؟

*
* *

ای بینوا پدر . سبب نه‌در . که کندك انسان ایکن دنیایه یادکار عمرك و نتیجهٔ حیاتك اولان اولادكك یالکز معلم حیوان کبی قاشیکك . کوزكك اوینایشندن تصورات فکریه وارادات قلبیه‌کی اوکرنمسی اوغرینه بتون زمان تحصیلنی اضاعه ایدرسك ؟

ای ام الهوس صاحبة البيت . سكا خانه كده اهلكه اولادكه صحتكه كچنمك نعمتی وكنجلكده حسن جمال وياشكی آلدقدنصكره اولاد وعيال زينتی يتشمزمی كه ايكی لقمه يمك ويا دورت آرشين بز پارچه‌سی ايچون دائما بر اضطراب وكشاكش التزام ايدرسكده . كرك كنديكه وكرك يانكده اولانلره نعمتی زهر وراحتی حرام ايدرسك ؟

*
* *

ای بختسز والده . دردك نه كه دها وجودكدن آيرلديغنه تأسف ايده‌جك قدر مبتلا اولديغك جكر پاره‌كی كنديكی استديكك وآنك استمديكی بر اجنبينك يتاغنه ويرمك ايچون خوابكاه آرامنی پاموق شلته‌لردن قاره طوپراقلره تحويل ايتمكه سبب اولورسك وياخود پدرينك يانده حالندن بحث ايتمكه حجاب ايدن بر مخدره‌يی محضرلره وقايع كاتبلرينه كوكلنك الك عزيز اولان سرائرينی افشا ايلمكه مجبور اولورسك ؟

*
* *

ای انصافسز اولاد . سن وجوديكك مساعده‌سی كنجا كككك قوتی وقتنده حجاب ايتمزميسك . كه بتون زمانكی كوكلكی

اکلندرمکه صرف ایدرسك‌ده خاندانکك بتون مشاق معیشتنی اختیار پدریکك آغریمش باشنه و بوکلمش بوینه براقورسك ؟

ای مروتسز برادر . دنیایه کلدیککك زمان والده‌کك رحمنی سودیکی کمال قناعتله تقسیمه راضی اولدیغك فرداشکه خانه‌کك طاشنی دیوارینی ملکنی ایرادینی نه‌دن پایلاشه‌مدك که بیچاره‌یی جانی کبی حکومتکاهلرده سوروکلیه‌رك هم آنی هم کندیکی همده انسانیتی تذلیل ایدرسك ؟

کمال بك

تمثال جهالت

مرکوز یدی لیلك نظر خدشه نثاری
آفاق نهوده
اولمشدی بوتون لمعه‌لرك منعکس ناری
امواج غنوده
بر صمت سپهرنك ایله مشبوع خیالات
طاغلر دره‌لر صانکه برر محفل اموات
یالکز قوجه بر فم
بر طاغ کبی آدم
دیکمش نظر غیظنی بی خوف ومبالات

ایلردی اوبوش عالمه ایراد مقالات
کوکرر . باغیرر طاغلره چارپارده صداسی
بی فائده ایلردی بوتون کندینه عودت
آبلاق یوزینك لحیهٔ چاروب نماسی
انظار تماشایه ویروب ثقلت ووحشت
تتردی جوارندهکی پیشندهکی اشیا
نطقندن اوچان زهر برودتله او حالا
بر جرأت ونخرت دوزِ
ایلردی خطابت
اشعار وفنون هپ او دوداقلرده مهیا
چرکاب تعرضدن ایدرلردی تحاشا
انسانلغی محتاج ایدی شایان تفکر
بیکلرجه کواهه
آتمشدی بو منظر بنی همرنك تنفر
بر خوف سیاهه

هیکل سعی

شواهقدن قوپان بر خندهٔ شارقله ظلمتلر
پریشان بر بولوط حالنده تترکن بو وادیده

دربن غونده عکس صولتیله رعد هول آور
قیملدار بر سیاه اژدر کبی آغوش وادیده
بوتون آفاقی استیعاب ایدن بوشلقده نالشزن
خیالتلر کزر هپ بربرندن خوار ومستشقل
بو موحش . مفترس هنگامهٔ ظلمتده بر هیکل
باقار لاقید وعلوی بر ستون آهن دوستندن
سکون نهی رعدوبرق ای صرصر حرص واصل ای شان
بوتون ابنای خلقت اك مطنطن بر مذلتله
بولورکن هر کوچك نفخه‌کده بر ماتم ویا بر سور
شو علوی ساعیٔ بی خواب وراحت ایشته غیظ افشان
طورر قارشیکده هر شیدن اوزاق هر نشئه‌دن مهجور
اکیلمك بیلمین بر جبههٔ معرور صنعتله

توفیق فکرت بك

استقبال

لایقیله دوشونلسون انسانك حیاتی یالکز استقبالدن عبارت دکلیدر ؟

— ماضی نه‌در ؟

— بر موت ایدی .

ــ حال نه‌در ؟

ــ بر نفس واپسین ...

کرك فرد ایچون وکرك جمعیت ایچون ماضی مسعود ایمش شانلی ایمش بوکونه نه فائده‌سی کوریلور ؟ حال راحت ایمش امین ایمش یارینه نه لطفی قالور ؟

یا سوابقمزك حقیقةً اك بیوك ملتلره سرمایهٔ افتخار اوله‌بیله‌جك درجه‌لرده عالی ارلان عظمت واقبالنی‌می اونوده‌لم یازمانمزك بتون عالم انسانیتی اسیر اشتغال ایدن الجاآتنی‌می دوشونمیه‌لم ؟

خیر . یالکز شوراسنی‌ده اونوتمیه‌لم که انسان اجدادینك کمال علویتیله افتخار ایدر . لکن اولادینی اجدادینه فائق ایتمکه چالشمازسه اخلاف نظرنده اسلافنك محصول عمری اولدیغنه لیاقتسزلکنی کوسترمش اولور . شونیده دوشونه‌لم که کونك خوش کچمسنی آرزو ایتمکده معذوردر . فقط همتنی او مقصده حصر ایدرسه نتیجه‌سنده ینه او مقصددن محروم قالور . زیرا دنیاده بر مسعود کون یوقدر . که سعادتی دوندن حاضرلنمش اولمسون .

بو بداهتلر میدانده ایکن انسانه کوره استقبالنك امنیتنی استمکدن بیوك بر حق و سعادتنی آرامقدن بیوك بر وظیفه وارمیدر ؟

استقبال كه ملتك نوردیده‌سی، جمعیتك جكر پاره‌سی مدنیتك خلاصهٔ امیدی . انسانیتك ممد حیاتیدر . خلق ایچون انك سلامتنه چالشمامق اولادینی آجلقدن اولدیرمك قبیلندن اولمازمی؟

انتسابیله مفتخر اولدیغمز امتك تحدیث مفاخری یولنده سویلرز. كه بورالرجه اجدادمزك یاد مآلیسی هر كسك وجداننده عقاید مقدسه قوتنی بولمشدر .

بو بر حس علویدر كه افكار عمومیه‌ده اشرافه تقلید حاصل اولمش شهرتی وقایه و بیوكلكه غبطه كبی ذاتاً طبیعتده موجود ومكارم اخلاقه خادم اولان — بر طاقم سائقه‌لری بسلیور . وبناءً علیه استقبالمزك امنیتجه پك بیوك امیدلر ویدییور .

درونده متعیش بولندیغمز دورك تحمید مأثری یولنده شوراسنیده بیان ایدرزكه صبح صفای معرفت . آفاق عربده بارقه فشان اولدقجه ضیاسی طبیعتیله بورالره دخی انعكاس ایلدیكندن خیلی زمان در . بر طاقم حقایق چاره‌سز كوزمزه چارپمغه باشلامشدر .

بو بر سوق طبیعیدر كه اخلاق ملیه‌ده ترقی استمك حقیقت آرامق ادراك نقصانه چالشمق كبی بر چوق خواهشلری قوتلندیرییور . وبناءً علیه اوده استقبالمزك امنیتجه پك بیوك امیدلر ویرییور .

آنجق شوراسنیده كمال تأسفله علاوه‌یه مجبورزكه بز دها

تأمين استقبالك اهميتنى لايقيله ادراك ايده‌ميورز . طريق ترقيده اولان اقوامك حالنى كوردك كندى مسلكمزى ده بيليورزيا آنلرده بزم كبى بر دقيقه صكره يشايه‌جغنى صحيحاً بيلمزونهايت يوز سنه زياده يشايه‌ميه‌جغنى يقيناً بيلور بر موجود فانى ايكن دنيايه قازيق قاقه‌جق صورتده طاشدن يوتلمش وبلكه تيموردن دوكولمش سرايلرده اوطورمغه چاليشيورلر . بز صرف كنديمزى دوشنه‌رك آنجق يوز سنه قابل بقا وهر دقيقه بر حادثه‌نك شرينه فدا اولان تخته چادرلرى اختيار ايديورز .

آنلر بش يوز سنه صكره ما كنه‌لرينى اداره ايچون اقتضا ايدن كومورك شمديدن تدارکنه چاره دوشونيورلر . بز بش كون صكره معده‌مزك حركتيچون قطعى‌الوجوب اولان غدانك اسباب استحصالنى بيله دوشونميورز .

آنلر وطنلرينك هر جهتنده تيمور يول ياپمغى باعث حيات عد ايديورلر . بز يالكز پاى تخت سلطنتك بر كوشه‌جكنده ياپيلان تراموايى علت ممات بيليورز .

آنلر اقتضا ايدرسه كندى قرنلرينى آچ براقيورلر چوجقلرينك فكرلرينى بسليورلر . بز دوكوننده احبابه ضيافت ويرمامك قورقوسيله چوجقلرمزى مكتبه باشلاده‌ميورزده نعمت معرفتدن محروم ايديورز .

معمافیه ینه استقبالمز امیندر .

استقبالمز امیندر چونکه اسلام اولمیان وطنداشلرمزه دخی خفی اولمدیغی اوزره کندیلرنده نه قدر حقوق مکتسبه وار ایسه جمله‌سی بو دولتك یادکار عنایتی‌در. جمله‌ی بو دولتك بو وطنك وجودیله قائمدر .

حتی هردرلو عقایدی وجدان دائره‌سنده قالوبده غیره تجاوزدن بری اولدقجه حمایت ایتمك خصوصی – که حریت افکارك اك صحیح معناسیدر – قرون اخیره‌ده عثمانلیلرك ایجاد مروتی اولدیغنی بر صاحب وقوف انکار ایده‌من .

کمال بك

قالسونمی کوکلده آرتق آرام
هجران وطنله ناله زندر
هر خطوهٔ خاك پاك اسلام
عندمده اکرچه بر وطندر

نابی

اکرچه کهنه متاعمز رواجمز یوقدر
رواجه‌ده او قدر احتیاجمز یوقدر

کذا

بر خاطره

بوله‌رق وقت فرصتی بعضاً
دوشونورکن او نعمتی بعضاً
کوليوردم کمال یأسمدن
آغلامقدن بو کولمه‌در اخزن
« کدرك اهونیتن اعلان
ایدر البت بکا وآه وفغان »
سوزینی کیمکه ایلیور تسلیم
بکا ایتسون حقیقتی تعلیم
بو حقیقت اولنجه ظاهرده
هرظفر قالمیورمی صابرده
بر فلاکت کورنجه هر انسان
صانیور عالمی بتون زندان
ظلمتك دهشتندن خوف ایدرك
بر طریق سهیل بولوب کیدرك
آغلایور. باشلایوردی فریاده
هرکسی چاغریوردی امداده
منحصردر بو کونه حالتلر

بیك تأثر کلیر. فلاکتلر
ابدی پر تأثر حسرتلر
انظمام ایلدکجه. نفرتلر
واصل موقع نهایت اولور
بو زمان روحه عرض حاجت اولور
بعده دستکش فراغت اولور
مسکنی ده او کنج وحدت اولور
پك آجی پك ده نورسز خنده سی وار
اغلامقلر بو کون اولور دشوار .

خیال

کسوهٔ ماتمئ محزونه
بورونوب چیقدی پیش دلخونه
قلبی مأیوس حزن خاطره دار
روحی قسوتمون دمعه نثار
ایلدی اول خیال حزن آثار

*
* *

دوشونوردم او طفل خرمی ده
دوشنوردم او ذوق محرمی ده

اویله بر طفل خرم وخندان
کیم هرحالی محبته شایان
اکثری طاتلی طاتلی خنده فزا
شعرا بوندن ایلر اخذ صفا
بعض بعض بکا نمای حزین
روح اکرم اولوردی یأسه قرین
او حیاتك بو شانلی محصولی
عصمت وشفقتك‌ده مشمولی
آتیلیردی قوجاغنه پدرك
پدر مکارم خوشسیرك
حرمت وشفقتیله پك تلطیف
ایلیوردی او طفلی ذات شریف
کولیوردی چوجق مسرتدن
پدری مست ایدی سعادتدن
بونه طاتلی صفای روح افزا
بونه طاتلی محبت علیا
بو جهانده بودر سعادت بو
قلب عالم بونکله‌در مملو .

نه بیوك لطف مسعدت توأم
نه بیوك لطف خالق اکرم .

*
* *

اویله بر ذوق محروم علیا
حالت احتضارده بادهسزا
کچر ایام شوق ایله اما
هیچ بیلنمزکه صوکرهصدحیفا
دیددر آدمه مرور زمان
بونی اولجه بیلمیور انسان
ایشته اول پرمسرت اوقاتی
نشئهبخش قلوب ساعاتی
خواب غفلتله ایلدم امرار
طیرمالار قلبی شمدی هپ اکدار
شن وشاطر ایدم صباوتده
کولوب اوینار ایدم او حالتده
برده بو خواب لذت آوردن
متیقظ اولنجه مقبردن
واصل سمع حیرتم اولدی

موجب خوف ودهشتم اولدی
بر ندا کیم ایدردی هپ اخطار
پدرك اولدی صبره طاقتدار
اولمغه سعی واهتمام ایله
آدم اول کسب نیکنام ایله
بو ندای خفیٔ ودهشترس
قلبلری لرزه‌ناك ایدن بر سس
« بکا البته بر فلا کتدر
هم‌ده اك زور بیوك مصیبتدر
بونه قارشو نه‌در عجب چاره
یشامقمی علمدن آواره
بوکا راضی اولورمی هیچ یزدان؟
بوکا راضی اولورمی هیچ وجدان »
بو تفکر بنی ایدوب ارشـاد
روح مدفونی ایلدی دلشاد

اوته بری

اکتساب لذت جاوید ایدرمیدی کوکل
اولمسیدی وصلت جانان امیدی پایدار

هپ بو امیددر حیاتك جستجوی لذتی
یوقسه اهوندر اهمدر اول بلای انتحار
ای فلاکت دیده‌لر قلبمی سز تشدیدایدك
کوردیکزمی وارمیدر هیچ بن کبی بربی‌قرار
ظلمت ودهشت کبی تمثال یأس ومکدرت
منظره مکن عالم فانیده اولمم بختیـار
بیك امیدك محوینی برآنده کورمشده کوکل
هپ سعادت اوممیور هم‌ده ینه امید وار
بر سعادت ظن ایدوب تعقیب ایدردم ظلمتی
هم بو غیرت بوش ایمش آه وانین صد هزار

بر تضمین

« روز کارك کرم ودودین کورمیان آدممیدر »
بر فلاکت دیده‌دن بر نازنین اکرممیدر
کورمیان محنت مشقت سرد ایله خرممیدر
چکمیان ذلت سفالت بزمه هیچ محرممیدر
بر مجربدن بر عالم محترم اعلممیدر
بر علمدن بر نظر انسب ویا اعظممیدر

پك كوچككن شفقت وجدان بو كنج محرومدر
بيك فلاكت كوردی صبر ايتدی بو كنج معصومدر
پنجهٔ عشق وفلاكتدن بو كنج مظلومدر
هم بر اوكسوز هم بر عاشق باق بو كنج معدومدر
روزكارك كرم سردين كورميان آدمميدر
بر فلاكت ديده‌دن بر نازنين اكرمميدر

اكرم بك افندی

نصيحت

نصيحت ـ داء نفسانی‌یه قارشو ابتداسی آجی وغليظ انتهاسی لطيف ولذيذ بر دواء نفسيدر آنجق هرحكيم اولمديغی كبی هرناصح دخی ناصح اوله‌ماز. واعظ ريا ادا برنای سوز شنوا كبی ناله وانين ايله موعظ خوان مستمعين اولسه‌ده ينه مرامی مشتری بولمق يعنی ديكله‌يانلردن تحسين وآفرين وبعضاً دنيالق آلمقدر.

حب نفس نقطهٔ نظرندن باقلديغی حالده نصيحته اك زياده لايق واحرا اولان انسانك دوستی واك بيوك دوستی ايسه كندو نفس عزيزيدر.

مرشدين وناصحين ارباب نفس وهوانك احوال مستقبله‌لرينی

یوزلرینه اورمیوب ادبه رعایت وکمال نزاکتله نصیحت ایتملی وکندو خطالرینی ینه کندولرینه اعتراف ایتدیرملیدرلر. تا که غیظ وحدتلرینی جلبه سبب اولمسون. (نصیحتده مبالغه ایدر ایسه‌ك اوزریکه فصاحتله هجوم ایدرلر) سوزی دخی بومقامده سویلنمش کلمات حکمیه‌دندر.

ناصح کائنات علیه اکمل التحیات افندیمز بیله هر نه‌وقت برینه برنصیحت مراد ایتسه‌لر (سن نیچون شویله ایدییورسك) دیمیوب (مسموعمزه کوره بعضی کیمسه‌لر شویله ایدییورلرمش بو ایسه شو جهتله یولسز ولایقسزدر) بیوررلر ایدی .

ثروت وحیثیت وعلم و ادب صاحبلری دخی نصیحتدن مستغنی دکللردر نته‌کیم سفینه نه‌قدر جسیم ومتین وقپودانی نه‌قدر استاد وامین اولسه ینه پوصله وخریطه‌یه محتاجدر فضلا وادبایه کتاب دخی ناصح اولور .

انسانیت

انسانیت ـ بوی ادب استشمام ایتمش انسانلرده بر حس خیرخواهیدر. اکثریا ایلك وتأثیرله وسائرلرك غم وغصه‌لرینه ترحمله ممتزج اولور.

انسانیت دین وشریعت واسطه‌سیله حمایه اولنمش بر خصلت

شریفه اولدیغندن صاحبنی هرحالده سعادت وسلامت دارینه سوق ایدر انسان فنا بولور. لکن انسانیت فنا بولمز وآندن خشنود اولمیان بولنمز.

انسانیتك فقدانی تربیه‌سزلك اثری اوله‌رق تحصیل ایدن بر طاقم عوارض ذمیمه‌نك نفسده تقرر وتأسسندن بشقه بر شی دکلدر. انسانیتله حیوانیت بر برینه ضد اولدیغندن ایکیسی بر یرده جمع اولماز وبر وجوددن بری زائل اولمدقجه دیکری کلوب یرینی طوتماز. هنر انسانیتی طوتوب انسانیتسزلکه یول ویرمکدر.

اعتماد

اعتماد ـ بو کلمه‌نك محل صرفی چوقدر. نفسه اعتماد قوته اعتماد هنره اعتماد علم وذکایه اعتماد او جمله‌دن اولوب بونلرك هپسی غروردن نشأت ایدر شیلردر.

انسانه لایق وواجب اولان اولا واجب الوجود حضرتلرینه اعتماد ایتمکدر. چونکه آنسز انسان هیچ برشیئه مقتدر اوله‌ماز آنکله ایسه هرشیئه قادر اولور.

دکل لطفی خداوند کریمك قابل انکار
مکر انکار مجنون اوله یا طفل یا اعمی — نابی

انسانك كندى كبى ضعيف وفانى مخلوقاته اعتمادى موافق عقل وحكمت دكلدر . بو كون لهنده بولنانلر يارين عليهنده بولنه بيلورلر . اعتماد اويله بر ذاته اولمليدركه او ذات حضر وسفر وحيات ومماتده معتمدى وقايه ايتسون اييلكلرينى ضايع ايتمسون ايشته بو آنجق بزى عدمدن وجوده كتورن الله عظيم الشان حضرتلرينه مخصوصدر. آنك امر وحكمنه تابع وراضى اولانلر هيچ بر وقت زحمت چكمزلر . ايشلرنده صعوبت كورمزلر قورقمازلر قورقولرى يالكز اللهدندر.

مناجات

اولدم الم جرم ايله بيچاره الهى
سنسك ويرهجك مرهمى بيماره الهى
درمانى خزينه كده ايكن بشقه صورتله
ممكنمى اوله درد دله چاره الهى
بر رو سيهم جرم وكناهمله خجيلم
ميزانده بنى ايلمه آواره الهى
سرمايه كناهمدن عبارتسه‌ده عفو ايت
بخش ايله بنى احمد مختاره الهى
سندن مدد اولمزسه اكر روز جزاده

امداد ایده‌جك کیم بو کنهکاره الهی
سن ایستر ایسه‌ك قوللرینی مغفرت ایتمك
دوزخده دوتر یرلری کلزاره الهی
کوکلم نه دیمك ایستدیکی سنجه عیاندر
مالك دکلم قدرت کفتاره الهی

هرایشیدیلان شیئی طوغری صانوب اعتماد ایدیویرمامليدر اعتماد کوزلجه تحقیق وامتحاندن صکره اولور.

امور وخصوصنی تسویه ایدن آدمه بتون باغلانمق یعنی آره صره حسابنی تدقیق وتجربه ایتمامك دخی غفلت وسفاهتدندر. اوله بیلورکه اول کیمسه مؤخراً طمعه دوشه‌رك سنك ضررینه دیکرلریله اتفاق ایدر. معلومیاکدیلر فاره‌لرله مصالحه ایتدکاری حالده بقالك دکانی خراب اولور.

تفکر

زمان اولورکه دوشونمکدن احتراز ایدرم
مفکره‌م او زمان بر نهاله بکزرکه
علیل ورعشه تماشا خسار بی برکی
شکست اولور کوچوجك ضربه‌سیله بر قانادك

او كون فصيح ومعقد. بوتون نشيده‌لرم
خراب كريه برر لوحهٔ تأثردر .
بو كوز ياشيله سيلنمش نقوش حسرتدن
باقوب چيقارمغه سعى ايلرده بر معنا
شو غفلتمدن ايدوب صوكره كنديم استحيا
ديرم « زوالى. خيال محاله آلداندك
« چيقارمى رتك حقيقت عكوس حيرتدن »
بو سوز باقلسه بر انموذج تفكردر
خاير اعاتى يوقدر تفكرك بونده
بوتون شعرلرمك روحى بر تنفردر
كه دمبدم طويارم قلب ناله مشجونده

توفيق فكرت بك.

تفكر — قوهٔ‌عاقله‌نك برحركت مميزه وتجربيهٔ‌داخليه‌سيدر.
جناب واهب العطايا بو خاصهٔ جليله‌يى يالكز انسانلره اعطا
واحسان بيوردى. انسان ذاتندن خارج وراى حسده اولان
اشيايى بيله بو تفكرله ادراك ايده‌بيلور.
حكمادن (دوقارت) تفكرك انسانده لاينقطع دوام ايدر
بر خاصه اولديغنى ادعا ايلديسه‌ده ديكرلرى نيجه عالم وعاقلك
افكار مدققانه‌سى اويقو وبايغينلق وياجنت سببيله زائل ومنقطع

اولدیغنی دلیل کتورەرك رد وجرح ایلدیلر.

فکری ضعیف اولان عاقلك عقلندن استفادەسی فکری نسبتندە اولدیغی کبی عقلی ضعیف اولان صاحب فکرك فکرندن استفادەسی دخی عقلی نسبتندە اولور.

عقلی سفینۀ وجودك پوصلەسندن فکری دومنە تشبیه ایتمشلر وایکیسنك‌دە بریرینە محتاج اولدیغنی بیلدیرمشلردر.

عقلە نسبتلە فکری زیادە اولانلرك حافظەلری، قوتلی وعکسی حالندە قوتسز اولور وایکیسی‌دە قوتدە مساوی اولورسە علی الاعلی صاییلور.

علم اخلاق وحقیقتدە انسان ایچون اصل اولان کندوبی آکلامقدر انسان بر کرە کندو نفسنی پیش نظر تفکرە آلورسە دها برنجی باقشدە نصل بر ید قدرتلە یازلمش نسخۀ کبریٰ اولدیغنی کورر وآنك معایر امر الهی حالات ایلە قاردلنمسی شان عبودیتە لایق اولمدیغنی آکلار وبو آکلایش سایەسندە کندوسنی طوپلار یعنی وظائف عبودیتی اجرا ایدر.

انسانك عقل وفکرینی امور خیریە ویا شریەدە اعمالی ید اقتدارندەدر امور خیریە جهتنی التزام ایدرسە دنیوی واخروی مستفید وامور شریە جهتنی التزام ایدرسە مسؤل ومعاتب اولور. لکن رضا واختیاری اولمیەوق وقوعبولان خطیئاتدن مسؤل دکلدر.

عاقل آکا دیرلرکه دائمه لطائف وعجایب اشیا وبدایع وصنایع خدایی نفکرله قلبنی تنویر ایده واهل کمال اکا دیرلرکه مصنوعاته باقدقجه اثردن مؤثره انتقال واستدلال ایله صانع حقیقی‌یی بیله (فکر باطل) عقل سلیمك حکم وتمیزی خلافنده برذهابدر بو فکر باطل اکثریا هنگام طفولیتده ایشیدیلان بر طاقم صاچمه سوزلردن ویا یالانجی کتابلرده محرر ترهات وظنیات ومبالغاتدن تحصل وذهنده تقرر ایدوب اوراده بر امتزاج ویا بر استکراه وجوده کتورر.

فکر باطلك محفظهٔ ذهنده مضر وغیر منفك برحالی واردر آکا قاپیلانلر بشقه‌لرینك افادات مثبته واخبارات محققه‌لرینی کوج قبول ایدرلر طائفهٔ نسا وآنلره مشابه رجال ایسه ابداً قبول واعتقادلرندن نکول ایتمزلر .

افکار باطله بو عالمده هیچ بر وقت اکسك اولمدی غالبا بوندن بویله دخی اکسك اولمیه‌جق . وقتیله صنملره وپاپاس دوزمه‌سی هاتف غیبلره فلانلره اینانمق فکر باطلی دکلدنه ایدی والیوم علوم وفنونده افکار باطله تحریات وترقیات فنیه ایله محو اولدی دییان آوروپالیلرك فنوندن عد ایتدکلری اعتقادات واصول فلسفیهٔ عتیقه وکتب اساطیری تدریس وتدرسلری وایچلرندن ظهور ایدن (سوسیالیست) و(قوموپیست) لرك اودنیلر سایه‌سنده متحصل فکرلری باطل دکلده نه‌در.

بزدخی کندومزی بتون بتون وارسته طوتمیه لم چونکه بر طاقم اسرائیلیات وکیمیا واحکام نجومیه کتابلری حالا آلنوب صاتلمقده وصفرلری وصوك چهارشنبه‌لری صایوب ورکش «خانمك تصرفنه اینانانلر بولنمقده‌در .

فکر سلیم صاحبی اویله کتب اسرائیلیاته فلانه صحیح «نظریله باقماز وباقری آلتون ایده‌جکم دیو کوروك چکوب اوغراشماز وبرده‌کی ایشنی کوکده‌کی اجرامدن صوروب صفرلره چهار-شنبه‌لره قباحت بولماز .

۱

تحصیل کماله خیلی مدت ؟
محنت چکه‌رك چالشدم اما
محسود افاضل اولدی فضلم
شاهد آرانیرسه ایشته اعدا

۲

جهانده وار ایسه مسعوداولان چالشقاندر
اولور قرین سفالت چالشمامقله کشی
طریق باده‌پرستی خرابه‌زاره چیقار
براق شوسلك عرفانه‌اویمیان روشی

۳

ساقیده‌کی امتنانه باقدم
صهباسی کوزمده قانه‌دوندی
بن‌ایچدم ایچدیلر بومجلس
برمجلس امتحانه دوندی

٤

کلسه دیوانلربله بر آرابه
نظم دیوان‌ایدن سخنورلر
انتخاب ایتدیرلسه‌هر بریسی
کندی دیوانن انتخاب ایلر

٥

ای‌حقیقت کورونکه انسانلر
آکلاسونلرنه‌در صفای حیات
استتار ایلدکجه‌سن بویله
بزجدلسز یاشارمی‌یز هیهات

نعت محمدی

دست اعجاز کده اظهارایتدیکی آیات ایله
انفس و آفاقی حیران ایتدی قرانك سنك

سن نصل خورشید لاهوتیسین ای محبوب حق
اولدی اللهانه قرآنك ده حیرانك سنك

معلم ناجی افندی

ادب

ادب — كافۀ احوال وعادات واخلاقده حد معروف اوزره بولنمقدن عبارتدر . دیكر تعریفه كوره هر نوع خطادن كندوسیله اجتناب ممكن اولان شیئه وقوف ومعرفتدر . ادب لوازم كمالاتك برنجیسی عداولنور . ادبدن عاری اولان كیمسه ولو اعلم علمادن اولسون كمالات انسانیه یه واصل اولماز .

بدن قوت آلمق ایچون اكل وشربه محتاج اولدیغی كبی عقل انسانی دخی ادبه محتاجدر . ادبه مقارن اولمیان عقل سلاحسز بهادره بكزر هیچ بر وقت ایش كوره مز بالعكس اعداسنه مغلوب اولور . مقدملری حكمت یالكز اوبه محبت ایدی صكره فلسفه خیالاتی میدانه چیقدقده اومسلك محو اولمق درجه لرینه واروب ظهور اسلام وشریعت مطهره ایله اصل ادب نه دیمك اولدیغی آكلاشلدی

عندالصوفیه ادب شمس تبریزی خصرتلرینك اشبو نطقلرندن كوزل آكلاشیله جغی جهتله عیناً وتبركاً ترقیم قلنمشدر .

خواجه دریاب که جان درتن انسان ادبست
خواجه انوار دل ودیدهٔ مردان ادبست
آدم از عالم علویست نه سفلی دریاب
رونق وکردش این کنبد دوران ادبست
کرتو خواهی که قدم بر سر ابلیس نهی
دیده بکشا وببین قاتل شیطان ادبست
آدمی زاده اکر بی ادبست آدم نیست
فرق درجسم بنی آدموحیوان ادبست
چشم بکشا وببین جمله کلام‌الله را
آیت آیت همکی معنیٔ قرآن ادبست
کردم از عقل سؤالی که چه باشد ایمان
عقل درکوش دلم کفت که ایمان ادبست
شمس تبریز خمش کن که تویی سر خدا
انور وافضل این شمع شبستان ادبست

اولادینی تأدیب ایتمیان اعداسنی ممنون ودوستلرینی محزون ایدر . ووضیع وبی ادب شخصك اوغلی ادیب وفاضل اولورسه پدرینك عیوب ونقایصنی اورتر بالعکس جاهل وادبسز اولدیغی حالده پدرینك ظرافت وفضیلتنی بیله محو ونابود ایلر .

ادبانك ایچنده كنـدولره ابراز ایدیلان صـوری توجه وتعظیملره اهمیت ویرنلر آزدر . آنلری اویله توچهلر فلانلر مسلك عاقلانه‌لرندن آییره‌ماز . هر شیئی چوغالدقچه اوجوزلار ادب ایسه آنك عكسـنه‌در . چوغالدقچه قیمتلنور . خلاصهٔ كلام ادب مكمل ومنور عقـل وایمان وسرمایهٔ سـلامت آدمیاندر . آنی ادیب ولبیب آدملرله الفت وانسیت ایدرك تحصیلك چاره‌سنه باقملی وحاصل اولدقدن صكره محافظه‌سـنه همت ایتملیدر .

(ادب‌سزلك قوانین اخلاقك شدیداً رد ومؤاخذه ایلدیكی بر طاقم افعال واقوال قبیحه‌یی اوتانمدن ارتكاب ایتمك دیمكدر.

ادبسزلك بعضاً جربزه‌نك قوهٔ انفاذیه‌سی اوله‌بیلورسـه‌ده ادبا مقبول طوتمازلر چونكه ینه ادبسزلكدر . صاحبنك نقصان ویا فقدانیٔ عقل وتربیه‌سـنه دلالت ایدر . ادبسزلر هیـچ بر وقت معذرر طوتیـله‌مازلر وهیئت اجتماعیه‌یه ایبلك وخدمت ایده‌مزلر . بونلرن استنه‌جك بر اییلك وار ایسه اوده آنجق ایچمزدن چیقوب كتملریدر . «تصویر افكاردن»

الفت

الفت انسیت ـ بر ملتك درجهٔ مدنیتی اوملت افرادینك یكدیكره قارشو ابراز ایتدكلری مأثر الفت وانسیت درجه‌سیله

متناسب اولدیغنی ارباب دقت تجربه ایتمشلردر .

خلقك اولور اولماز عیبنی صایان والفت ایتدیککی احبابنی ایکیده برده تعییب وتحقیر وتجهیل ایدن کیت کیده یالکز لقدن بشقه رفیق بوله ماز .

ارباب حکمت دیمشلردرکه (دوستکده بر فعل منکر کوردیککك حالده سر رشتهٔ الفتی قطع ایتمه بلکه برکون همدم وجراحتکه مرهم اولور وممکن مرتبه اصلاحنه سعی ایله بلکه بر کون یوله کلور.)

شو قدر وارکه دنائت وخیانتی بالدفعات تحقق ایدن کمسه لرله الفت ومصاحبت جائز دکلدر . او مقوله لردن یول یقین ایکن یعنی بر بیوك مضرت کورلمزدن اول اصولله چکلمك خیرلی اولور . انك مضرتندن نه اولور دیمامل بیلورسك یا بر دیش صارمصاغك قوقوسی اون مثلی مسکی باصدرر . —

امتحان

امتحان تجربه — بو عالم امتحاندر . جناب حق بزی بورایه کندی وحدانیت وقدرت وکمالنی بیلدیرمك وتحصیل ایده جکمز عرفان سبیله حضورینه لایق کورمك ایچون کوندردی وارادهٔ جزؤیه ونفس ویردی واکری وطوغری یوللری کوستردی .

يعنى امتحانه قودی شـبهه یوق که یارین اوره‌یه چکوب محك؟ عدالته ازره‌جق ونفسمزی غل وغشدن تصفیه اولنمش خالص العیار بولورسه سلامت تمغاسـنی اوروب بولمدیغی حالده پوتهٔ عذابده تطهیر وتصفیه ایده‌جکدر .

بو عالمده بالجمله احوال وافعالك تدبیر وتمشیتی عقله محتاج اولدیغی کبی عقل دخی تجربه‌یه محتاجدر . تجربه تحری حقیقتدن عبارت اولوب کمالات وترقیات صوریه ومعنویه‌یه هر شیدن زیاده خدمت ایدر

تجربه‌دن انسانه ضرر کلمز وتجربه‌یی اعتماده تقدیم ایتمیان ندامتدن قورتلماز . بر کیمسه‌نك جبلیتی نه مرکزده اولدیغنی امتحان استشاره ایله ممکندر . اکر اول بر کیمسه اثنای استشاره‌ده سنی مخالف شرع وحکمت وبادیٔ فساد ومضرت شیلره سوق ایدرسه بیل که جبلیتی بوزوق وآنکله رفاقت وشرکت مضردر . مرد خردمند تجربه ایتدیکی بر شیئی تکرار تجربه ایتمز وبر افعیدن ایکی کره زهر آلماز .

وقتیله وقوعات اوزرینه تجربه وکتابلره درج وشرع شریف وقانون طرفندن نهی اولنمش بر چوق شیلر واردر که آنلری بکنمیوب خلافی یوله کیتمك کندونی بیله بیله تهلکه‌یه آتمق دیمك اولدیغندن جائز ولایق اولماز . قوت وشجاعت وثروته مغرور اولمق وتأنی لازم اولان یرده عجله ایتمك وخصومتی

ملحوظ كيمسه ايله ايش كورمك وتهلكه ايدوكى خبر ويريلان يره كتمك كبى شيلر هپ او منهيات جملەسندندر .

اسكى زمانده تجربه وامتحان همان هر خصوصده بر ميزان حكمنده ايدى . كيدەرك او امتحان درجۀ افراطه واردیریلوب قانوناً مظنون اولانلرى آتش اوزرنده يالك آياق يورتمك ويا اللرينى قينار صويه صوقديرمق كبى عقل وانصافه صيغماز تجربەلر بيله اجرا وعدالت ناميله نيجه مظلومين اعدام وامحا اولنوردى .

اسباب

اسباب ـ مراتب عاليۀ صوريه ومعنويەيه صعود ايچون قورلمش نردبانلردر .

هر شيئى بو عالمده بر سببه پيوسته واوده مانع ومعطى اولان جناب حقك امر وفرماننه وابستەدر .

سبب مادر واثر فرزنده بڭزر چونكه سببدن اثر واول اثردن نيجه سببلر طوغار . اسباب ايكى نوع اولوب برينه اسباب صوريه ديكرينه اسباب معنويه ياخود حقيقيه ديرلر . آلات وملاحظه قبيلندن اولان اسباب صوريەيى هر زمان اسباب معنويه اعمال ايدر . بونى اثبات ايچون اوزاغه نيچون

کیده‌لم . چوق کره مشهودمز اولمشـدرکه بر ماده اوزرنده اسـباب صوریه موجود ایکن اسـباب معنویه‌نك عدم جریان حکمتـه مبنی او ماده یاپیله‌مز قالور وبالعکس میدانده هیـچ بر سبب وعلت یوغیکن جناب حق سببلر احداثیله خلاف مأمول ماده‌لری وجوده کتورر .

کذلك بر کوچك باش آغریسـنه مبتلا اولوب مشهور ومجرب حکیملره مراجعت وعلاج وپرهیز ایدن خفیف خسته بر قاچ کون ظرفنده وفات ایدرده حکیملره مراجعت وعلاج وپرهیز ایتمیان آغر خسته مأمول اولمیان بر کوچك سببله ایی اولور قالقار .

تنهائی فرقت

دنیا نه قدر لطافت آمیز
هر یر متبسم وصفا دییر
بر دیدیه بکزمش که عالم
مخمور شراب وصل خرم
علوی علوی جهان خندان
دللر بوکا اولمسونمی حیران

ذكر ایتمه‌ده کائنات هر گاه
« الله الله الله الله »

علوی او قدر جهان سراسر
کیم قلب محمدی یه بکزر
فریاد هزار رقت افزا
علویت دهره روحبخشا
اجرام سونوك سونوك نمایان
غیب اولمغه جمله‌سی شتابان
یارب بو نه عالم بدیع
هر کوشه‌ده بیك بدیعه شایع
افلاك وزمین بر بر ندن
باقسه‌ك کورینور زیاده روشن
دنیامی کولر سمامی بیلمم
حیرتده قالیر بو حاله آدم
عکس ایلمش آسمان زمینه
عاکس بو زمین‌ده آسمانه
آیینهٔ انعکاس اولمش
هر بریسی دیکریله طولمش
علویت ایدر مثال دریا
اطرافده موجه‌لر هویدا

هر موجه اولور کوزمده منشق
عرض ایلر او شکل یاری مطلق
ایواه نه رتبه اولسه عالم
اذواق لطافت ایله خرم
کوکلم ینه یارینی اونوتمز
اول نازلی نکارینی اونوتمز
هر زمانکی جهت اولورسه منظور
مطلق کورینور جمالی پرنور
مهتابده هر جهتده ناظر
کوزمزی صفا وذوقی طاهر
بو لوحه‌ده اول جمال انور
بر خنده ایچنده شوق مضمر
یارب بو نه حال پر لطافت
کوکلمکده کوکلده درد فرقت
بر بویله زمانده فکره وصلت
ایتمزمی دلی غریق لذت
فریادکه ایت دوام بلبل
دکار سنی دل مدام بلبل
کوکلمدکی حسن عشقی تصویر
ایتمکده او آه واه دلگیر

سن آهلر ایله طورسه اویله
کوکلم متلذذ اهلرله
یارب نه ایدی او لیل اغرب
ایتمزمی تکرار آه اول شب
بر لیل ایچنده یمکه دائم
خورشید ینه منتظر دوچشمم
خورشیدمی ظاهر اولدی آیا
باق باق که نه‌در او نور پیدا
خورشید فقط ضیاسی خنده
بر بشقه صفا کوروندی بنده
یارب بو نصل کونشدر
بر موجهٔ شوق اولمسون یا
اطرافنی قاپلامش لمکلر —
آندن هپسی تنور ایلر
عرض ایتمه‌ده اول شه ملاحت
حریتلر ایچنده قالدی کوکلم
خورشیدینی سیره طالدی کوکلم
ایواه خیال یار ایمش او
کوکلمده‌کی شیوه‌کار ایمش او
بن مهر صانیرمشم نمایان

کزدکجه کوزمده شکل جانان
هر لحظه کوزمده‌در خیالی
کوکلده تفکر وصالی
بر وصنعتی اوغرینه فدایم
وار نه رتبه مبتلایم طاهربك

فصاحت ـ بلاغت

فصاحت ـ لسانك قواعدینی اوکرنوب احکامنه توفیق کلام ایتمك ملکه‌سندن عبارتدر که تحصیلی (باقل) [*] اولمیان هرطالب ایچون قابلدر .

آنجق بلاغت ـ که هرسوزی مقبولیتك اعلای درجاتنه باخصوص مؤثریتك اقصای مراتبنه یتشدیرمك ایچون آکا ویرلمسی اقتضا ایدن شکل وصورتی طور وحالنی درحال تعیین وتطبیق ایتمك کیفیت حسیه‌سیدر ـ سعی وطلبله قابل حصول دکلدر ـ بر شعر . بر فقرهٔ ادبیه . حاصلی بر سوز مقبولیت ومؤثریتك منتهای کمالنهٔ واصل اولور . او زمان که کندیسنه اك چوق موافق اولان الفاظنده‌کی شفافلق فکر ومقصدی بر منوریت فوالعادهٔ وضوح ایچنده تابان ونمایان ایلر . او زمان که انسجام [**] تراکیب وانتظام عباراتندن متحصل

---

[*] باقل احمق بر شخصك اسمیدر. [**] انسجام ـ دوز کون . ارتباطلی اولمق .

آهنك لطيف سلاستی ارواح مشتاقين ادبی رقصان شوق وشعب اولمقده بی اختيار براقير ـ اوزمان كه طبيعت موضوعنه زياده سيله ملايم اولان تشبيهات واستعاراتك ظرافت شعشعه سی نظر متخيله يی رنكارنك نورلره غرق ايدر او زمان كه استفهام ـ ندا ـ التفات ـ تكدير ـ رجوع ـ قطع وترديد كبی قابل تحديد وتعداد اولميان وناسنه (مجاز تبليغی) تعبيرندن بشقه سی ياقشديريله ميان اطوار افاده دن كنديسنه تمام موافقت ايدن طوره مالكدر . اوزمان كه بوتعداد اولنان مزياتی حائز اولدقدن صكره تزيينات لفظيه نك ده اك كوزللريله زينتيابدر .

برشعره . برفقرهٔ ادبيه يه . حاصلی برسوزه بوقدر متنوع مزيات واوصافی دفعةً اكتساب ايتديرمك اعجازه قريب بر قوهٔ معنويه اثری اولديغی ايچوندر كه ارباب بلاغت لسانمزده « اعجازپرور » لكله مظهر توصيف واجلال اولورلر .

صيقل كمالی فصاحت اولديغی ايسه محتاج تذكير اولميان جوهر كرانقيمت بلاغت — كه افراد نوع بشردن برطاقمنه خاص برعطيهٔ جليلهٔ سبحانيه در — اصحابيله برابر طوغار . اصحابيله برابر بويور . اصحابيله برابر فوت اولور . فقط براقديغی آثار جهان افكار قائم اولدقجه پايدار اولمق لازم كلير .

اكرم بك افندی

مثال :

۱

رخساری سیه نقابه کیرسه
مهتابده بر سحابه کیرسه
دریایی قمر ایدرده مظلم ؟
پر نور ایدر اشکمی خیالی
کوسترسه جمالنی او ظالم
اصلا اولهماز کونش مثالی
رخسارینی خلقه آچسون هیچ
تا مغرب نازه قاچسون هیچ

۲

عکس ایلسه عالمه ظلالی
هر نوری طونوق کورر اعالی
تنظیرینک اولسه احتمالی
حق ازلی عیان اولوردی
خورشید بیله نهان اولوردی
بر عالم امتحان اولوردی
مهتاب ایله انجمک ظلالی
انجمله قمر ظلال اولوردی

بیلمم او زمان نه حال اولوردی
انوار بیله خیال اولوردی
رؤیامه‌ده کیرسه حسن و آنی
کوزدن بیله صاقلی یك نهانی

کمال بك افندی

دیگر :

سخن اولدرکه بلا واسطهٔ طبع سلیم
اوله مقبول دل نادره سنجان فهیم
عقد کوهر کبی منظوم اوله طبعه وارد
چکمیه ناظم اولان زحمت قید تنظیم
سلك تسبیحه‌در عارف بالله کبی
اوله پر کوهر اسرار خداوند علیم
کیم اوقورسه ایده فیضی نفسی دنیایه
نشر آثاردم نطق مسیحا وکلیم
آفرین اول سخن آرای نظامی طبعه
که اوله فکری بو کونه‌در اعجازی نظیم
سوزمیدر اول که چپ وراست دوشه مضمونی
نیجه معنای درستی درستی بوزه‌بر لفظ سقیم
دوشه بر سمت غریبه ره فکر نظمی

نه طریق روش. تازه نه وادیٔ قدیم
چکه مظمونتی فهم ایتمه‌ده بر نکته‌شناس
نه قدر دقت ایدرسه او قدر رنج الیم
کندی فهم ایتسه‌ده بیك فکر ایله بر نکته‌سنی
نطقی عاجز قاله یارانه ایدنجه تفهیم

نفعی

نور

بخشایش قدرتم مبرهن
فیضمله عوالم اولدی روشن
بندن یاد اولدی فخرعالم
لایق دوجهانه فخر ایدرسه‌م
بن سایه‌سی‌یم وجود حقك
اك پارلاغی‌یم شهود حقك
رونقده صورت جمالم؟
صورتده رونق کمالم
خورشید تبسم دیمکدر
حسن ایسه تبسم دیمکدر
فیضم او قدرکه جوش پرخوش

امواج سروش دوش بردوش
یارب بو کرم بنم دکلدر
هپ سنده سرائر ومظاهر
عشقکله دونر زمین واجرام
لطفکله کونش ایلر آرام
موجودسین سماده یرده
کوندوزده لیالی وسحرده
سن فکر محیط جمله عالم
ماهیتك اولماسینمی مبهم
هرذره‌که تتره‌یور هواده
اللهی کتیرمیورمی یاده
پر موج هواده بانك الله
سویلتدی هوایی صانکه الله
مادام‌که صغمیور بیانه
خاموش اول سنده عارفانه

نابی‌زاده ناظم بك

تربیه

تربیه ـ کلمه‌سی لسانمزده صورت ظاهرده نازك کورنمك

مقامنده قوللانیلیورسه‌ده علم اخلاق نقطهٔ نظرنجه شموللی بر معنی افاده ایدر .

تربیه کلمه‌سی تفعیل بابندن مصدر اولوب « ربو » کلمه‌سندن مشتقدر. « ربو » لغت عربیه‌ده یوکسك یره چیقمق و برشی نمالنوب حد اصلیسنی آشمق دیمکدر. کتب اخلاقیه‌ده موضوع بحث اولان بو ایکنجی معنایی افاده ایدر. چونکه انسان بدایةً هیولاء محض حالنده بولندیغندن تدریجاً مستعد تربیه اوله‌رق مرتبهٔ انسانیته واصل و انسان کامل نام مفخرت اتسامنه نائل اولیور بوده اخلاق طبیعیه‌نك تربیه ایله نشو ونماسندن ایلرو کلیور اخلاق طبیعیه ایی ایسسه بطریق التربیه فیضیاب اوله‌رق تزاید ایدر کوتو ایسه ینه تربیه ایله تعدیل واصلاح ایدیلیور.

تربیه جبلتك مساعد اولدیغی ترقیات عالیه تکملات سامیه‌یی استحصال ایدر وبو مرتبهٔ عالیه‌یه ارتقا ایدنلرك احوالی دیکرلرینك نمونهٔ امتثالی اولمغله متمیزدر.

انسانك حیات معنویسنی مکارم اخلاق ایسه مدار فیض وسعادتی‌ده تربیهٔ فکریه‌در .

رنك وحدت ذاتنه بالذات مخصوص اولمسه
روی عالمده اولوردی هر کسك سیماسی بر

مؤداسنجه تخالف صور بشر نه درجه جالب نظر ایسه

تباین سیرده اول درجه شایان دقتدر. مطلوب اولان اوسیرتلری تربیهٔ فکریه ایله تحسین وتزیین ایتمکدر. تربیهٔ انسانی یالکز مستعد اولدیغی درجه‌یه قدر سوق ایدر. کرچه نفوس ناطقه جوهر اعتباریله بردر. لکن ترکیبات وقابلیات اعتباریله بشقه‌در. بنابرین آثار فیض وسعادت استعداد خلقه وابسته‌در . معادن بیله کندیلرینه مخصوص بر جوهری حائزدر .

ترکیبات مادیه اعتباریله هپسی‌ده معدن ایسه‌ده آلتون کوموش پلاتین قورشون وسائره‌نك جوهرلری بشقه‌در .

استعداد بشرك ترکیباتی تحلیل ایدیلنجه خلاصهٔ جوهر تظاهر ایدر. صورت تحلیل' تحصیل کمالات تهذیب اخلاق ایله قابل اوله بیلور. کمالات وفضائل انسانك ماهیت ذاتیه‌سنی تزیین ایدرسه‌ده او زینت جوهر اصلیی‌ی دکیشدیره‌مز .

بر کوموش آلتون صوینه باتیرلسه رنکی دکیشیر فقط جوهر اصلیسی دکیشمز. انسانلرده فطرةً حائز اولدیغی استعداده کوره کسب تربیه واحراز مزیت ایدر .

خلاصه فضائل علمیه وادبیه استعداد نظری‌ی بسبتون تغییر ایده‌مز ایسه‌ده درجهٔ قابلیته کوره تعدیل واصلاح ایلر.

تربیه مسئله‌سی آیریجه بر فن مخصوص تشکیل ایتمش وتربیهٔ فکریه تربیهٔ بدنیه تربیهٔ قلبیه ناملریله اوچ قسمه آیرلمشدر .

اخلاقده تماميله حداعتدالی احراز ایتمکه سعی تمام ایتلیدر تربیهٔ فکریه ایله تنویر ذات ایلیانلر ارتکاب جرائمدن مصون ودها سائر فنالقلردن مأمون قالیر زیرا جرمك فنالغنی تقدیر ایدر . آندن تولد ایده‌جك ضرر مادی ومعنوی‌یی بیله‌رك نفسنی آلودهٔ عار ایتمز .

جوهر نفسکی آلودهٔ عار ایتمه صاقین
نه بیوك موهبه‌در آدمه آلای وجود
صلاح الدین بك

ادب

معرفت اوکرن بکم تحصیل علم حکمت ایت
واقف اول ماهیت اشیایه اخذ عبرت ایت
درك نفس ایت فهم ذات واجب ذی قدرت ایت
کسب علمه بذل اوقات ایله یاهو غیرت ایت
رغبت ایسترسه‌ك اکر عالمده علمه رغبت ایت

پیشه‌مزدر اشرفیتله مباهات ایلمك
صدقنی لازم بونك اما که اثبات ایلمك
یعنی فرمان الٓهی‌یه مراعات ایلمك

« فرضدر انسانه تحصیل کمالات ایلمك
امر حقی کوش ایدوب اجرای فرضه سرعت ایت »

جهل ونادانی ایله محجوبی اولمه هرکسك
دائما مقبولی اولان مدخولی اولمه هرکسك
وقع وحیثیت کوزت مبذولی اولمه هرکسك
« اصلی یوق عنقا کبی مجهولی اولمه هرکسك
علم ایله معلوم عالم اول ده کسب شهرت ایت

اولمق ایسترسه‌ك اکر مقصوده مبرم دسترس
اول که جاهلدر سن آندن دور اول استیناسی کس
کفتکوی بی مآله اولمسون ضایع نفس
« صحبت نادانه زنهار ایلمه میل وهوس
دائما دانشوران دهر ایله انسیت ایت »

برده‌می مردود شرع وعقلدر نوش ایلمه
سن اومالا یعنیٔ مستانه‌یی کوش ایلمه
هوشیار اول کندیکی سرخوش بیهوش ایلمه
« بار جهلی حشره‌دك بیهوده بردوش ایلمه
اهتمام ایت غیرت ایت مردانه دفع ثقلت ایت

کائناته قیل نظر ماهیتندن اول خبیر

يا نيچون ويرمش سكابو كوزلرى رب قدير
نور حق عين اولوالابصاردن اولمز ستير
« فارق اول نيك وبد دنيايى مانند بصير
جهل ايله اعمى صفت قالمه افندم همت ايت »

كرچه انسانه كلير پند ونصيحت پك كران
تجربه ييله آكلاشلمشدر بو نكته هر زمان
ليك اى محصول باغ عمرم اى نورس فدان
« خالصانه مقصدم عرض نصايحدن همان
ايستر آل كوش قبول جانه ايستر حدت ايت

رشاد بك افندى

ادبيات

تحرير وتقريرده ظرافت ونزاهته رعايت وموجب عيب اولان نسنه‌لردن نفسى وقايه ايتمك خصلتنه (ادب) وبو اوصاف ايله اتصاف ايدنلره (اديب) دينور . بونكده حاصلى كافهٔ فضائل، ومحاسنك ماهيتنى ادراك ايله اقوال وافعالده قانون حكمته اتباع ايدن ذات ديمكدر

شعر وانشايه ادب وشاعر ومنشى يه اديب ديمسنك وجهى

ایسه اکثریا اسالیب ترکیب کلامه واقف اولان کمسه‌لرك ظرافت وفضیلت ومحاسن ومکارم صفتلری ایله متصف اولدقلری کوریلدیکیندندر .

اجلهٔ حکمانك کافه‌سی محاسن ادبیه‌ایله تزیین ذات وصفات ایتمش کمسنه‌لردر . تاریخ حکمادن افلاطون سن صباوتنده شعرو انشایه حریص اولمغله صنعت شعرده ماهراولمش ونیجه ابیات مخزنه واشعارمطربه انشاد ایلمش وفلك غدار اختلاف روزکارروزکاردن تفجع وتشکی‌یی حاوی ایکی قصیده‌سی دخی واردر دیو مسطوردر . رئیسی الحکما (شیخ ابو علی سینا) نك شعروانشاولغته دائر نیچه آثاری واردر

ایشته ادبیاتك فائده‌ومنفعتی وادیب اولان ذاتلرك فضل ومزیتی نه اولدیغی بو جمله‌لردن آ کلاشیله بیلور .

قالدیکه برلسانك ادبیاتنك مکمل اولمسی اولسان ایله تکلم ایدن ملتك علوم وفنون متنوعه‌یی ایلرو کتورسیله لسانك کسب وسعت ایتمسندن ایلروکلورشیلردندر . هرقنغی لسانك کسب وسعت ایتمش اولدیغی کورلمش ایسه اول لسانك صاحبی بولنان اهالی البته اوعصرده علوم وفنون وادبیاتده ایلرو کیتمش اهالیدر . جمله‌نك معلومی اولان عرب لسانك بودرجه اتساعی لسان مذکوره ترجمه اولنان علوم وفنوندن اصطلاحات فنیه‌یه دائر یك چوق لغات اجنبیه‌یی اخذ وقبول ایتمسندندر

عربلر قبل الاسلام شعر وخطابت ايله اشتغال ايدرك غايت فصيح وبليغ اشعار تنظيم ايتمشلر ايسه ده لسان عربنك قواعد ولغتجه اتساعی بو درجه یه وارمدیغندن منتظم ادبیاتلری یوغیدی قران كريم درجهٔ نهايه ده بر فصاحت وبلاغت ايله نازل اولديغندن لسان عربك اساسی حكمنه كچدكدن ماعدا مؤخراً دخی لسان اجنبيدن عرب لسانه ترجمه اولنان علوم وفنون واسطه سيله لسان مذكور كركی كبی توسع ايتمسندن طولايی تنظيم ادبياته صالح اولمغله لسان عربی یی لسان فنی وادبی اتخاذ ايدن اهالی مسلمه بلاغت قران كريمی فهم وادراك ايچون حرف ونحو ومعانی وبيان وبديع وامثالی كبی قواعده كمله ايله برابر لسان مذكورده نيجه نيجه آثار ادبيه لر تأليف وتصنيف ايتديلر

وكذا وسعت وترقيسی مشهور وادبياتی مشهور اولان فرانسز لسانی لغات واصطلاحات علميه وفنيه دن آيرلمش اولسه غايت طار بر لسان اولديغی حالده شمدی كوريلان درجه ده توسع كسب ايتمسی يونان ولاتين لسانلرندن آلنان اصلاحات فنيه سايه سنده در چونكه بر لسانه علوم وفنون نقل اولندقجه اكثرا انلرك اصطلاح مخصوصه سی عينی ايله ويامعنای موضوعيسنك اخذيله نقل اولنمق لازم كلديكندن او لسان البته وسعت كسب ايدر .

تركجه لسانمزده علوم وفنون عربجه دن مأخوذ اولديغندن

آلدیغمز اصطلاحات فنیه‌یی لسانمزه قریشدیرمغه مجبوراولدیغمز کبی عصر حاضرده لسان اجنبیه‌دن برچوق فنون وادبیاته دائر کتابلر لسانمزه ترجمه اولدیغندن اوفنلره مخصوص اصطلاحاتك موقع وضعلرینه کوره یامعنای اصلیسنی اله‌رق یرینه اومعناده عربی ویافارسی وترکجه برجسته لغت بولنورسه صرف ترکجه اوله‌رق کلمه‌لر استعمال اولنملیدر ویامعنالرینی بوله‌مدقلریمزك موقع استماللرینی شرحله برابر عیناً نقل ایتمزلازمدر چونکه ادبیاتمز مکمل برصورت کسب ایتسون .

مصطفی رشید

فیوضات بهار

برطاغ کوروندی کوزلرمه ایشته دوردن
یوق برقی ای کلیم بونك شمدی طوردن
برطاغ دکل اوجانب مشرقده ابر ایمش
سینا کبی مهیب کورونمکده نو نوردن
کلدکجه اهتزازه هبوب نسیم ایله
ظن ایلرم شوحالی کونجه سروردن
کلشنده وجد وحاله کلوب نو نهاللر
رقص ایلمکده‌در نغمات طیوردن

یرمنده کودیکم شو درختان سربلند
دیرمکده‌در خبر کذران دهوردن
ای روزکار بویله جسامتلی بر آغاج
ایلرمی سرفرو سکا کبر وغروردن
باد هوایه ایتمه‌ملی سرقرو کشی
عاجزده اولسه نجه شو بیچاره موردن
اعلان ایدر حلول بهاری هزار زار
کللر کولر بو حادثهٔ نوظهوردن
بونلر مدار ذوق ومسرت ایکن ینه
محروم ایدنندر بنی خواب وحضوردن
عالم طربسرای ارم اولدی لاجرم
ای دل بودم دم اورمه کدرن فتوردن
بر کون کلیر او وقته آرارسین بو کونلری
خالی دکل زمان دینیان شی مروردن

بتون بتون

کوکلر بولوطدن اولدی سعرا بتون بتون
میدانه چیندی مهر دلارا بتون بتون
یرلر تزین ایتدی چمنلرله سو بسو

بر باشقه رنکه کیردی بو دنیا بتون بتون
منظورمك لطافتی کتدکجه آرتیور
غشی ایلیور بنی بو تماشا بتون بتون
یارب شتاده نه‌یدی یاغان قارکه دائمن
مستور ایدی انکله شو صحرا بتون بتون
هر پارچه‌سی چیچکدی فقط رنك ورایحه
مفقود ایدی اوزهرده حیفا بتون بتون
تعطیر ایدر مشامی بیهوش ایدر بنی
کلشنده هر شکوفهٔ رعنا بتون بتون
فصل ربیعه ظن ایدرم ایتمش انتقال
وقتیله معجزات مسیحا بتون بتون
ویرمکده کائناته باقك نو بنو حیات
ایتمکده اشته عالمی احیا بتون بتون
قسوت ویرر کوکلره ایام زمهریر
انسانی بیقدیرر شب یلدا بتون بتون
هر قوش لسان عشق ایله فریاد ایدرسه‌ده
بلبل سسی مهیج سودا بتون بتون
بلبل سنك کبی قاچارم ازدحامدن
آرامکا هم اوللی تنها بتون بتون

بولوطلره

حق برلطافت ايلمش احسان بولوطلره
باقدقجه باقمق ايستيور انسان بولوطلره
سير ايت سحرده لوحهٔ غرای مشرقی
باق درلو رنك ايچنده نمايان بولوطلره
خوشـدر شكوفه زار سماوی حقيقتاً
كلزار غبطه ايلسـه شـايان بوطلره
ارد بهشت فيض رسـان ايلدی حلول
ياغديردی اينجی دانه‌سی نيسان بولوطلره
كوكلم كه بربديعه پرست بهـاردر ؟
اولمازمی نوبهـارده حيران بولوطـلره
ای ماه چار شبله‌می مستورسين بوكون
پنهـانمی اولدی نير تابان بولوطلره
آچدك نقاب رويكی سندن حجاب ايدوب
درحال كيردی مهر درخشان بولوطلره
مغبـوطدر اوچهرهٔ تابان كونشـلره
محسوددر اوزلف پريشـان بولوطلره
كاهی سنك خيالـكی بالاده كورمسه‌م
باقمام بوعشق وشوق ايله هرآن بولوطلره

مجلوبدر بوروح ایله وجدان سمالره
منسوبدر دودیدهٔ گریان بولوطلره
قوشلر ! صفاسزك یر گزده اولیدی آه
طورماز، اوچار؟اولوردی شتابان بولوطلره

اسماعیل صفابك

لایقمی

ای ماتمی هریرده بکا همره اولان یار
اولدم ینه باقی مهر خیالك ایله بیدار
دونسه‌ده خیاله ظلمات اولسه مکانم ؟
ممکنمی اونوتمق سنی ای یار وفاکار ؟
خاك اولسه‌ده ذهنم سنی تصویر قیلار او
محواولسه شومنظر سنی ایلربکا اخطار ؟
محشرلر ایچنده قوشارم سایه‌که هرسو
مقبرلر ایچنده طوتارم نورکی هربار
بربرف چمن آچه‌ده آغوش فراقك
مظلم کیجه‌لر ماتم زلفك قیلار اقرار
جسمك صانیرم خوابکهم اوزره نسیمی
سندن بکا برنفخه ویرر رفرف اشجار ؟

فریاد ایدرم طاشلر اولور حالکی مخطر
کریان اولورم کچمشی تکرار ایدر ازهار
امواج قیلار کوکلی پرخون تأثر ؟
انجم کتیرر خاطرمه برنیجه اسرار
برشی یوغکن حالکه آکاه عجبدر ؟
هرشی بنی سندن قلیور بونده خبردار
تدقیق ایله حالاتنه باقسون طرفینك
چوق فرق کوررلر دیه‌مم یار ایله اغیار
سن خاك سیه بنسه قان آغلار ینه برخاك
سن میت ساکن بنی موت ایتمه‌ده بیزار
یانکده مقابر بکا اولمش کبی مفتوح
بالاده سحائب سنی ایلر کبی اضمار
برسوز بوله‌مم قیلمغه تعریف بوحالی
تکرار ایدرم سویلدیکم سوزلری ناچار
حیرتلنیرم حیرتی تصویرینه ممکن
حیرت ایله پایان ویریرم حیرته تکرار
پیشکده کچر یرلره انوار ذکاوت
کرداب بکرداب قالیر جوشش افکار
باقدقجه شودهره کوریرم خواب وخیالت
باقدقجه سکا مهر حقیقت دوکر انوار

ای خالق عالم آزیجیق چرخکی ضبط ایت
مخلوفکه غـدر ایلیـه لایقمی او غـدار
کوستر بکا تکرار اومهرویی قیل اظهار
یلدیزلرکه‌قارشو چیقوب عرض‌ایده‌رخسار
ایام بهار اولدی چیچکلر بتون آچدی
قالسونمی بنم غنچه فمم حسرت کفتار
اسـواق ومسایر شومحاسنـله نه‌جنت
لایقمی بنم حور وشم قیـلمیه رفتـار
لایقمی بنم روح روانم قاله خاموش
پرولؤلۀ صحت ایکن عرض بومقدار
لایقمی سنك زینت صنعك دوشـه خاکه
لایقمی سنـك نور جمـالکده بو دیدار ؟
لایقمی که‌اول مطلع انوار اوله برظل
لایقمی که‌اول غنچۀ امید اوله برخار
یارب بوتماشایی بوسـودایی یوردردی
کیمدن قیلوب اصمار کیمه ایلیم اظهار
نخلکده فروزان اوله بیك مشعلۀ قلب
نافکده افول ایلیه بیك آه شرر بار
اولسون سکا روح ازلی شمعۀ تربت
ای صف ملائك یاقیشان قبرینه دیدار

عبدالحق حامدبك

ملاحظات ادبیه

تفکر

تفکر ـ فکر ادبنك . تفکر ایله درجهٔ ـ مطابقتی ـ نژاد وفکر حکمت نظر شاعرده صباوت ـ خلاصه .

« تفکر »صاحب اثرك تعریفی وجهله « بر کونده‌کی تفکرات صمیمیه‌نك بر مجموعهٔ تصاویریدر »استاد ظرافت‌معتاد بو اثرینك مقدمه‌سنده ابراز محویته چالیشه‌رق دییورکه :

او قدر صغوق دوشونمدمسه‌ده ایی یازه‌مدم . کونش کورمه‌مش بر محصولدر . بلکه آنك ایچون ناخوشدر .(شونی تجربه ایتدم‌که احوال وجدانیه کوزله کوریله‌مدیکی کبی فکر ایله‌ده بحقٍ تشخیص اولنه‌ییور . او تمثال روحانینك قلمله یاپیلان تصویری نه درجه معتنا نه درجه مکمل اولسه‌ینه کندینك عینی اوله‌میور . فقط بر کونده‌کی تفکرات صمیمیه‌نك مجموعهٔ تصاویری اولمسی لازم کلن بو اثر بر ایکی منظومه ایله صباوت حقنده وبالخاصه نژاد ایله اولان مکالمات عمومیه‌نك اساس حکمته زور ایله تطبیق ایدلمك ایسته‌نیلن جهتلرنده التزام کلفت ایدیله‌رك وجود پذیر اولدیغی ایچون اوقوندقجه

مقدمه‌ده‌کی ایضاحاته احتیاج مس ایتدیکی آ کلاشیلیور . کویا شاعر حکیم صباحلین بر اثر یازمق هوسیله اویانمش ذهننه سرنامه اوله‌رق (تفکر) کلمش . بر هفته اول سویلدیکی .

دوشونمیه سورم محرم ملالمدر
اودر بنی دوشنن حال اغبرارمده
دوشونمدن کچه‌مم یار بی همالمدر
اودر بنی آرایان حین انکسارمده
بنم ندیمیه روحم تفکراتمدر
دم تفکرم اك خوش دم حیاتمدر

قطعه‌سیله باشلادیغی منظومه‌یی « اکثریا دوشونیرم . چونکه » قیدیله باشه کچیره‌رك وتفکر حقنده بر کره دها :

آکا مقارن اولور سانحات شعریه‌م
اودر مربیه‌سی زادهٔ طبیعتمك
ودر مدار قیام حیات شعریه‌م
اودر معلمه‌سی مکتب بلاغتمك
خزینه داری اودر حس پر تأثرمك
سرود زمزمه آهنکیدر تفکرمك

شویله بر قطعه ایله بیان توجه ایده‌رك یازمغه باشلامش کبی:

اودم‌که دالغه‌لری عنصر خروشانك
بکا پیام اوقور ادوار بی‌نهایتدن
او دم‌که لمعه‌لری عالم شبستانك
دله صفا ویرر انوار سرمدیتدن
دوشوب تفکره پیرانه قدرةللهی
کمال عجز ایله طفلانه آغلارم کاهی

استطرادیله بزی‌ده دوشوندیره‌جك بر زمین کهنه‌یه آتیلیور .

بو منظومه‌دن صکره آرتق نژادی دوشونیور ، کندینه ماندارین کتیرن اللری اوشومش قوشلرك نصل اویناقلرینه تکران اولان نژادی نکاه تفکری اوکنده بولندیره‌رق چوجغك بالآخره برطاقم وظائفك اسیری برطاقم آمالك مقیدی حاصلی بر آدم اوله‌جغنی تصور ایلیور . فقط نصل ؟ شاعرك وانی کوینده‌کی یالیسنده حمامك طوتوشوب ایجادیه‌دن طوپ آتیلمسندن اکتساب ایندیکی سوینجی . ینه یالینك حرم دائره‌سنه استیلا ایدن صولرك قایق یوزدیرمك ایچون آکا سهولت ویرمسندن متحصل سروری بر قیش ایکی آرشونه قریب یاغان قار . یوللری منسد براقدیغی جهتله هرکسك یول آچمق

ایچون اوغراشمسی کندیسی ایچون شایان حیرت بر تماشا وجوده کتیره‌رك خوشلاندیغنی والده‌سیله برابر (بللور فابریقه‌سنه کیدرکن یاغمورك شدت نزولندن جمله‌سی ایصلاندیغی ایچون فابریقه‌ده هرکس قورونمق قیدنده بولندقلری حالده (بللور) چبوقلرینك کونشه قارشی پارل پارل یاندیغنی طویه طویه سیر ایده‌رك اکلندیکنی بیوك برادری ینه او یالیده شاعری دوشوردیکی ایچون ترضیهٔ طفلانه‌ده بولنه‌رق بو حاللری کندیسنجه موجب ممنونیت اولدیغنی حمامه کیردکدن صکره اسکله باشنه صاووشه‌رق تنکه‌دن معمول قلمدانی صودن چیقاره‌یم دیرکن یکی بویانمش بر صندالك دستکی اوینامسی حسبیله دکزه دوشوب بتکرار حمامه صوقولدقلرندن صکره صباحلین اویانیر اویانماز قلمدانی باشی اوجنده کوردیکنی بو عمر مسرورانه آره‌سنده دادیسنك تترك ونعمه‌لی چرکس ترکیلری سویلسندن متأثر اوله‌رق آغلادیغنی حکایهٔ حاله موافق دوشورمك صورتیله عمر کذشتیه بر تأسف شکلنده مزج ایدییور . حتی بر یرنده (انسان ایچون اولدقجه مسعودیته مقارن اولان ویا اولدقجه کدر واضطرابدن سالم اوله‌رق کچن زمان حیاتك یالکز صبارتدن عبارت اولدیغنه) حال صباوتده دائرهٔ ادراکك عایتله محدود اولمسنی واو زمانده (قوهٔ شهوانیه)نك تمامیله حال سکونده بولنمسنی وتزاید سن ایله بر طرفدن

معلومات ومشهودات وتجاربك توسیع وتکثر ایتمسی انسانده بر طاقم ملاحظات ومحاکمات وانفعالاته بادی اولمسیله برابر حال سکونده بولنان (قوهٔ شهوانیهٔ حیوانیه) نك دخی تقاضایه باشلامسنی سبب کوستره‌رك انسانلرك مصون الغوائل اولمسی ایچون بر آز دها آز دوشونمسی . بر آز دها آز بیلمسی بر آز دها کورمسی ایجاب ایده‌جکنی واك نهایت صحرانشینان بداوتی بیوك صبیلره بکزده‌رك آنلری انسانیتدن زیاده ملکیته قریب کوزدیکنی برنجی قسم تفکره نتیجه اوله‌رق اضافه ایدییور .

شو سلسلهٔ دورا دور تفکر نظر سطحی ایله اوقونسه بیله کوریلورکه اوراده مندرج اولان وفکر نامنه طوپلانوب یازیلان شیلرك کافه‌سی افلاطون آرسطو کبی قدمای حکمانك برر مثال شکلنده ارائه ایتدکلری فلسفهٔ ابتدائیه‌نك بر کره دها ترجمه یازلمسندن عبارت اولوب تفکر ایچون فکرو دماغك محتاج اولدیغی غنائم آزادکیدن حبهٔ واحده بیله یوقدر . اول امرده صوریله‌جق بر ماده وارسه اوده نژاد ایچون حسیات پدرانه‌نك قیصه ولکن اك صمیمی ومؤثر بر اثر منجلیسی اولان:

(هیچ اولمازسه ایستدیکم کبی تربیه‌سنه فرصت بوله‌یدم)

خطاب معززانه‌سنه مقابل بداوتی توصیه ایتمکدن متحصل بر تضاددر .

مرتبهٔ اخرای آدمیت اولان مدنیتدن کوریلن فنالقلر نه درلو سیئات خلقیه محصولیدرکه انسانلر تقلیب منفعت بحثنده طبیعتك اك برنجی قانون لایتغیری اولان (سابقهٔ حیاتیه) ده طی مراحل ایتمکله برابر اخلاقی تصفیه امرنده عرفان محیط بشرك کافهٔ تجلیاتندن بحق استفاده یولنی آرامقده ووحشت وبداوتی اورته‌دن قالدیره‌رق معرفت خصوصنده تشکیل مساواته چالیشمقده‌لر ایکن بز ینه اسکی حاله رجعت ایچون بو درلو تصیحتلر دیکله‌مکه مجبور بولونیورز . ظن ایدرم که نژاد بو وصیت پدره‌احالهٔ کوش اعتبار ایتمه‌مك کبی دائرهٔ حق وحکمت داخلنده بر عدم اطاعت کوستره‌رك زمان وتربیه‌نك بخش ایلدیکی مساعد جلیله‌یه مظهریتنی اثبات ایده‌جکدر .

*
* *

استاد اکرم تفکرینك ایکنجی قسمنی وجوده کتیرن صباوته بر وداعنامهٔ تأثر شکلنده تقدیم ایلدیکی منظومه‌ده نصلسه اك عادی بر خیاله قاپیله‌رق مثلا :

سورمدکدی میوهٔ ممنوعه ال
ویرمدکدی بر مجازاته محل

طرزنده بیتلرله ظهور آدمی چوجقلق حالیله قاریشدیرمش

وآنك دنيايه نزولندن صكره بنی آدمه مسلط اولان بليات ومصائب دنيويه‌يی عادتا نظم ايدر كبی اسكيدن قالمه ملاحظاتی ينه برر برر ذكر ايلمشدر .

باخصوص جنتدن اويقودن چيچكلردن قشين‌قارياغمسندن بحث ايده‌رك آره‌ده :

نه‌در اول پارلايان شيلر سماده ؟
نصل سيران ايدر قوشلر هواده
نه‌در دريا نه‌در موج كهربار
نصل پيدا اولور طوبراقده ازهار
نه‌در حال طلوع ؟ اول خوش تماشا
نه‌در قوس قزح ؟ اول نقش زيبا
نه‌دندر اختلافی روزكارك
تعاقب ايتمسی ليل ونهارك

شو يولده خطابيات ايله دمكذار اولمسی شمديلرنه مسلك ربيبيونه . نه حياليونه نه‌ده بزم صوفيه‌يه ياقيشير تفكرات حكيمانه‌دندر . بو درلو مطالعات حكميه ضعف مولوده‌قارشی آراروت توصيه‌سی قبيلندن اولوب حال‌بوكه نژاد شو عصر ترقی اولادندن بولنمقله تندرستیٔ بيانی مطلقا صحت تفكرده

آرایه‌جق وهنوز چوجغی اولمیانلرك بر اوغلم اولورسه فلان تسمیه ایده‌جکم طرزنده تفاخر ایته‌لری کبی اساس مقصدی تعیین ایتمه‌دن اثرینه نام یره‌میه‌جکدر . آنك ایچون :

نه‌در شب بسط ایدن دیجوری کیمدر .
نه‌در آی نشر ایدن اول نوری کیمدر
نه واردر آرقه‌سنده اخترانك
نصلدر جنتی دار بقانك
وبر نوع انفعاله دوشه‌رك ؛
دوام ایلیوب یکی بر مکتبه
فجیع ارلدیغنی آکلادق ملعبه
الك اول لزومی اولان علم وفن
عبارتمش اوضاع جعلیه‌دن
دیمیه‌جکدر .

احمد راسم بك افندی

اشعارمز حقنده بعض ملاحظات

لسان عثمانیده نظم یولی ایران شعراسنه تقلید ایله آچلمش وشعرامز عموماً او یولی طوتوب کیتمش اولدیغندن شعرده لسانمزه مخصوص بر طریق یوقدر .

او تقلیدك نتیجه‌سی اولمق اوزره قصیده‌لرده حقیقته مغایر تعبیرات مبتذله ومبالغات مردوده وغزللرده پك چوق تشبیهات بارده استعمالی التزام اولندیغندن اشعاریمزك اكثریسی سویلنمیه‌جك بر صورتده قالمشدر .

آكابر حقلرنده تنظیم اولنان قصیده‌لرده‌كی اوصاف اكثریتله ممدوحك حاله نسبت قبول ایده‌جك سوزلردن اولمدیغی كبی تشبیهاتجه‌ده تجویزات عقلیه درجه‌لرندن پك چوق ایلری كچلمشدر . اوصورتده‌كه بونلر نثراً برآرمه سویلنیله‌جك اولسه مخاطب استهزا عدایله نفرت كوستره‌جكی بی اشتباهدر .

بوراسی بویله ایكن هانكی برشاعر اویولده برقصیده‌یاپوب بربیوك ذاته ویرمش ایسه مقبول اوله‌رق جائزه‌لره مكافاتلره نائل اولمش وشوبی اصل سوزلر نظماً مقبول كورنمش اولدیغندن مناسبتسز وعقللره حیرت ویره‌جك درجه‌ده مبالغه‌لی قصیده‌لر انشادی میداننده شعرا یكدیكرینی سبقته دوام ایدرك اوصاف اكابره متعلق نشیده‌لر جامع اولدقلری معارف وكمالاته آثار حكمیه‌لری برهان اولان شعرامزك حقیقت حالده شأنلرینی تنقیض ایده‌جك برراده‌یه وارمشدر .

شاعرلریمز — ایران شاعری كبی — حكمیات ولطائف وتشبیهاتجه‌ده شایان تحسین پك چوق اشعار انشاد ایتمشلر ایسه‌ده نه چاره‌كه دیكر قسم غلبه ایلدیكندن آثار قدن ایچنده تمامیله

مقبول قلوب اوله‌جق بر قصیده مفقود اولوب اعتراضدن سالم غزلده آزدر قصائدجه قدمای شعرانك تقلید صورتیله اتخاذ ایلدیکی مسلك برمصلح متصف ومدققك همتنه تصادف ایتمدی. مصلح قصائد دیه مشتهر اولان نفعی اومسلکی اصلاح ایتمیوب ترویج وتوسیع ایتمشدر . اشته بومسامحه قصیده‌لرك :

اوچاردی تخت سلیمان کبی هواده اکر
چکه‌یدی رسمنی برپاره اوستنه بهزاد

نفعی

بر کوشوشهٔ نکاه ایله معمار همتی
سوراخ‌موره‌وسعت کون‌ومکان‌ویرر

ندیم

نسیم خلق چمن خیزی اولسه کونه وزان
اولوردی رسته تنور ایچره غنچهٔ سیراب

نابی

کبی وجدان سلیمك قبول ایده‌میه‌جکی مبالغه‌سوزلرله طولمسنه سبب اولدی

شعرامز بویله حقیقته مغایر مبالغاح غیر مقبوله‌یی یالکز اکابر حقلرنده نظم ایله اکتفا ایتمدیلر . ذوی العقولدن اولمیان

حيواناتك ذی‌روح اولمیان جماد تك بیله توصیفی ایچون مناسبتسز سوز بولمقده اتعاب قریحو ایدرك نفعی بدآت مدحنده :

« خرام دلکشی دنیایی مفتون ایتدیکی یتمز
فلکلرده ملکلرده ملازمدر تماشایه ؟
براق آسا زمیندن کر عزیمت ایتسه افلاکه
ایدر سرعتده سبقت تیر آه عرش پیمایه
نه‌یسن‌ده کذر ایلردی نمناك اولمه‌دن پایی
یولی دوشسه اکریل کبی کاهی هفت دریایه»

نديم برموقع وصفنده :

« هی نه‌فیض جاواندرکه اولور سرو سهی
سورسه‌لر برقطره آبن ناوکك پیکانه

کبی سوزلر سویلدیلر .

قدمانك غزللرند کبی تشبیهاتك اکثری‌ده شعرای ایرانیه‌یه تقلید ایله پك مناسبتسز برطرزده جریان ایلدی .

انیس العشاقك جمع ایلدیکی تشبیهات بیك بش یوزدن زیاده اولوب بونلرك اونده بری قبوله شایان کوریله‌میور مثلا

زلف حقنده :

زنجیر . رسمان . چنکال . اژدها . ییلان . عقرب .

كوز حقنده

خونریز . خونخوار . قاتل . علیل . مریض .

قاش حقنده

طاق . کمال . کوپری . قوس . قزح .

کرپك حقنده

خنجر . اوق مزراق .

غمزه حقنده

قصاب . خرسز . قاطع طریق . حرامی . کرزکران .

بوی حقنده

سرو . عرعر . طول امل . یردما کوکه قدر اوزون برشی .

آغیز حقنده

نقطه . جوهر فرد . موهوم . عدم . یانشده برنقطه موش اوه‌سی قدر بیوك کورینه‌جك برشی کبی سوزلر سویلمکدن چکنمدیلر .

شعر هردرلو احوالی و بوجمله‌دن اولمق اوزره احوال

وجدانیه‌یی قلبه تنشیط وتأثیر کوستره‌جك وطبعی میل ایتدیره‌جك صورتده اوصاف وتشبیهات مناسبه ایله تصویر ایدر موزون ومقفی سوز دیمك ایکن قدمانك ذکر ایتدیکلری اوصاف حسن ایله موصوف برشخص تصور اولنسه انسان اونی غول بیاناتی ظنیله متوحش اولور .

لکن دیوانلرندن اودرلو سوزلر چیقاریلوبده یالکز حکمیاتی اوصاف وتشبیهات مناسبه‌یی جامع سوزلری ابقا اولنسه خیال وتصویرجه کمال اقتدارلری اوقویانلری اعجاب ایده‌جك درجه‌ده عالی کورینور .

هله مثنوبات شایان تقدیردر : خاقانینك حلیه‌سی . فضولینك مجنون ولیلاسی نابینك خیریه‌سی شیخ غالبك حسن وعشقی یحیی بکك کلشن رازی ثابتك مثنویاتی کبی آثارده مقاصدی افاته ایتمیه‌جك درجه انتخاب وتعدیل اجراایدلسه قدمانك قدرتلری برقات دها ثابت اولونور .

دیاربکرلی سعید پاشا

نوبهار

١

برسرو تازه رس کبی اندام دلبری
سبزین لباس خرم وشادیله بختیار

کیسوی زرفشانی ایله نازنین سری
نازین ظریف اوموزلری اوستنده پروقار
نازنده برخرام ایله باغلرده چین سحر
اینختمدن چمنلری کشت وکذار ایدر .
کیمدر بوجن تر . . . .

۲

طوعمش هنوز طبیعتك آغوش نازینه
مست غرام خندهٔ نوروز عشوه‌دن ؟
حیران بتون تجلیٔ سودا توازینه ؟
کهسار ومشجر آب روان قوش چیچك چمن
رنك شفق لطافت مینای آسمان
حیران اوت جمالنه حیران زمین زمان
کیم بوهور آن . . .

۳

پرجوشش امل یتیشیر رهکذارینه
تقبیل پای نازی ایچون جوی بیقرار
مظهر دوشنجه طلعت پرتو نثارینه
انوار ایچنده طالعه‌لنیر ایلر ابتدار

تقریره ماجرای فراقی حزین حزین
سویلرمیسین مروةً ای جوی دلنشین !
کیمدر بونازنین

٤

حسرتله تترهشیر — سری اوستنده — پرکهر
تاج العروس الور اکا — اغصان ژاله دار .
شوخانه صاقه‌رق صاچنی بغتةً اوپر ؟
شرمنده برشکوفهٔ رنکین ومشکبار .
مقبول اولور بوجلوه‌که خندان وشادمان.
مخفیجه کوندریر اکا کلبوسهٔ دهان .
کیم بومهربان

٥

مژکانی بار اولور کبی چشم کبودینه
بیتاب آثار افقلره بایغین نکاهنی
روح طبیعتك نقرات سرودینه
آهنك ایدوب رباب نغمسوز آهنی
دیکلر اوموسیقیٔ حزینی فریح وشاد
فرض ایلرم روان طربناك بامداد
کیمدربوزهره‌زاد

٦

پارلا یوریوزنده عشق وشبابك نزاهتی
وار نسبتی بوحسن بدیعك ملكلره.
فردوسدن نمونه سراپای هیئتی .
احساس حسرت ایتمسی بوندن چیچكلره
مقتونی هرشكوفهٔ رنكین بی‌بها .
جلب نكاه رغبتنه ایلر اعتنا .

كیم بودلربا

٧

پیغوله زار مشجری ایتمكده پرطنین
بركفت وكوی ولوله‌انكیز نغمه زا .
سودالی برترانه یاسوزشلی برانین .
تردید ایدوب صودار متهالك شغف نما
اشجار سایه كسترہ بار چمن نواز ..
ازهار عشوه پروره مرغان ناله ساز

« كیمدربومهرناز

٨

ایلر قیافتنده عیان سحر ایدر كبی .
هرنكتهٔ ظرافتنی بیوفالرك .

قوینده‌می یاتار عجبا یارغائبی
آواره سیر فرقت اولان مبتلالرك
دیدارینه باقان طویار البته برالم
ایقاظ ایدر اوبنده‌ده برحس‌که صویله‌مم
كیم‌بو غنچه‌فم

٩

كللر كبی دهانی كوردكجه خنده‌در
سورسون دیرم حیات ربیعیسی كامران
اخطار ایدر فقط بكا افسوس اوخنده‌لر
بركون حزین حزین آقه‌جق كریهٔ خزان
ایلول اوت اوشمدی اوزاقلرده برخیال
حسرتله بن ینه دوشونیر ایلرم سؤال :
كیم‌بو نونهال؟

١٠

انفاس نفخهٔ باری یاپیلمقله سو، سو
پرنشوهٔ حیات اویانیر هركمین نبات
كرمیٔ نظره سیله ایدوب كسب رنك وبو
انوار حسنی اوپر ازهار نوحیات

کیمدر بو نازلی خارقه پرداز عشوه کار
ای روحم آشناسی چیقان سنمیسین اویار

ارخ کیم بونوبهار
رجائی زاده م . اکرم

ارشاد

کلرخلرینك مثالی یوقدر :
خورشیدك اورنك آلی یوقدر .
اغیار ایله الفت ایتمك ایستر .
بن اولمه‌دن احتمالی یوقدر .
جور ایتمه دکل فدای عشقه
اولدیرسه دخی وبالی یوقدر .
عشقك ابدی طورر کوکلده
مهر ازلك زوالی یوقدر .
اللهه‌در استنادم آنجق
نوع بشرك کمالی یوقدر .

*
* *

یاد ایدر جاندن او ظالم عاشقی یاد ایتسه‌ده

موت ایله ایلر غم عالمدن آزاد ایتسه‌ده
آدمه انصافی یوقدر عالم پر محنتك
ماتمی‌درپی کلیر عیدیله دلشاد ایتسه‌ده
بارکاه قربه نامحرم قالان بیکانه‌نك
قائل اولمم حقنه جبریلی اشهاد ایتسه‌ده
حسبة الله اولور ظن ایتمه شیخك همت ایتسه‌ده
قصدی استخلافدر ابلیسی ارشاد ایتسه‌ده
بارکاه عدلی ویران ایلیانلر آدمك
باشنه زندان ایدر دنیایی آباد ایتسه‌ده
شیطنتدن دور اولان حقه کویه صد افسوس کیم
هرسوزی مردود اولور اللهه اسناد ایتسه‌ده
عالم میدن مفرح بر جهان اولمز بزه
کر قضا هرلحظه‌ده بیك عالم ایجاد ایتسه‌ده
همت رهبردن استغنا ایدن فکر حکیم
بزمکاه قربه وارمز طی ابعاد ایتسه‌ده
راهکه خاك اولمه‌دن دور ایده‌مز افتادینی
دور کردون سایه‌یی خورشیددن یاد ایتسه‌ده
سنکبار جور اولان تخریب قلب عالمه
حشر اولور حجاج ایله بیك کعبه بنیاد ایتسه‌ده
مردم آیرلمم یولمدن پیشه‌زار همتك

هر بن نخلنده کر بر شیر فریاد ایتسه‌ده
بن اسیر عشقی‌یم سلطان حریت کمال
عالمی یکسر علائقدن سر آزاد ایتسه‌ده

کمال بك افندی

ملاحظات متنوعه

ـ ملاحظات حکمت نصاب ساده ومختصر یازلمش برر کتاب دیمکدر .

ـ تفکر وملاحظه جلای اذهانی توفیر ایدر حرکت وریاضت قوای ابدانی تکثیر ایتدیکی کبی .

ـ بیوك فکرلر قلبدن کلیر .

§ عاقل اقوالده بطی افعالده سریع اولور .

ـ افعال اقوالدن دها صادقدر .

ـ عبد قول ایله قلبه معبود ایسه قلب ایله قوله حکم ایدر

ـ کندینه حرمت ایت که کیمسه‌یاننده محجوب اولمیه‌سك .

ـ شکران نعمت بر وجدان پاکك برنجی درجه‌ده محتاج الیهیدر .

ـ لافزنلر وقت خرسزیدر .

ـ انسانیت ومرحمت ابدی وغیر محدود بر بورجدر .

ـ صحيحاً بيوك بر قلب ايچنده وجودى لابد اولان حس شكراندر .

ـ حقايق اشياىى ايى بيلمك ايچون تفاصيلنى بيلمك لازمدر. مادام كه تفاصيل حقايق اشيا غير متناهيدر وقوف ومعلوماتمز دائما سطحى وغير مكمل بولنمق ضروريدر .

ـ جسارت حقيقيه اخلاقجه كافهٔ فضائلى اكتسابه بخش اقتدار ايتمك حيثيتيله فضائل اخلاقك برنجيسيدر .

ـ انسان دائما مافوقنى دوشونمكله فقير. مادونيله حالنى موازنه‌ده غنيدر .

ـ جان صيقنتيسنه اكلنجه‌دن دها امين صورتده قارشى كله‌جك شى مشغوليتدر .

ـ طبيعت كتب حكميه ايچنده وجود واجبى الك واضح بيان ايدن بر كتاب حقايق مشحوندر .

ـ صره‌سنده اولمق هر شيئك قيمتنى آرتيرر .

ـ هر قومك ادبياتى تصاوير اخلاق وعاداتيدر .

ـ كوزل سويلمك ايچون آز سويلمليدر .

ـ دائما چوق بيلن آز . آز بيلن چوق سويلر .

ـ ارباب احتياجه ويريلن شيلر جناب حقه امانت اولنمش حكمنده‌در كه ينه بر كون اصحابنه مراجعت ايدر .

ـ سعى وعمل رفاهيتك مادر ولوديدر .

ـ لسان اعضای انسانندن بر عضودرکه اکا نظراً اطبا وجودك حکما دخی روحك امراضنی کشف وتفرس ایدرلر.

اکرم بك افندی

حکمی ادبی ملاحظات

وجودجه کیمسه‌نك بزه بکزه‌دیکنی استمدیکمز حالده افکار واطوارده وبلکه اقوال وافعالده هرکسك بزه تقلید ایتمسنی آرزو ایدرز .

*
* *

دنیاده فقر وضرورت اولمسه . صبروثبات معلوم اولماز . بلا وفلاکتلر اولمسه غیرت وحمیت صرف ایده‌جك محل قالماز. موانع ومشکلات حیلولت ایتمسه موفقیتك درجهٔ قدری بیلنمز . بدخوی وبدزبانلر اولمسه فاضل وعاقللرك حیثیتی طانیلماز .

*
* *

هرکس کندی قیمتنی استدیکی کبی تقدیر ایدر .بعضیسی

کندوسنی اوجوز صاتار . بعضیسی دخی کندوسنه پك عالی فیئات کسر .

*
* *

یولده یورر ایکن بر چقوره دوشمامك وبر طاشه چارپمامق اوزره صرف دقت ایتدیکمز کبی افعال وحرکاتمزك پیشروی اولان عقلمزك دخی سقامت وجهالت آثارندن مستغنی بولنمسنه چالشملیز .

*
* *

کوزل یازمق وسویلمك بر فن مخصوص اولدیغی کبی نفیس اثرلری اوقومق ومفید سوزلری دیکلمك دخی فضائلك برنجیلرندندر .

*
* *

چوق سویلمك ایکی سببدن نشأت ایدرکه . بری کندی آکلایه مدیغی مخاطبنه آکلاتمق استمك ودیکری بیلمدیکنی بیلمامکدر .

کیمسه‌یه تسلط ایتمامش اولان آدمك علیهنده بولنمق حسددن بشقه بر سببه عطف اولنه‌ماز .

*
* *

بر بنایی ییقمق هر کسك الندن کلور . فقط بنا یاپمق آنجق معمارلرك کاریدر .

*
* *

علوم وفنوندن بی‌بهره اولنلر هر شیئی تزیق ایتمك ایسترلر بو دخی درجهٔ جهالتلرینی فهم ایده‌مامکدن نشأت ایدوکه جهل مرکب آنجق شو حاله اطلاق اولنه‌بیلور .

غرض وحسد بر علت مهلکه‌در که عیون وجدانی کوزله‌دیر .

*
* *

فنالق ایشلایانلره مماشات مقبوح اولدیغی کبی الدن کلدیکی قدر چالیشانلره حسد ایتمك دخی مقدوحدر .

*
* *

نخوت حقوقنه اهانت دنائتك درکهٔ سفلاسنده بولنور

هر کسك یاپدیغنی وسویلدیکنی دقت موشکافانه ایله تدقیق ایتمه‌یز . فقط تدقیقاتك نتیجه‌سی کندولرینی ذم ایتمك اولمیوب انجق سائرلرك ارتکاب ایتدیکی قصورلرك بزم نفسمزه دخی وقوعبولوب بولنمدیغنی بیلمك اولملیدر .

*
* *

سازنده‌لر اجرای آهنکه موفق اولمق ایچون اول باول سازلرینی قوردقلری کبی انسان دخی برشیئه تشبثدن مقدم لایقی وجه‌اوزره دوشنوب طاشنمزسه فائده کورمك دکل بلکه عمومك مسخره‌سی اولو ویرر .

*
* *

صاچمه صپان سویلمك کندو قاصه‌سنك نقدیه موجودینی صایمق دیمکدر .

مصطفی رشید

غزل

قیام ایلر قیامت آفت‌رهینندن
عیاندر شور محشر دیدهٔ سحر آفرینندن

نه جانلر ترك تن قیلمش نه تنلر تازه جان بولمش
اوشوخك جانشكارانه نكاه نازنیننددن
فرحناك اولمسون یارب سرود خسروانیدن
تغافل ایلیانلر عاشقك آه و فغانیندن
او كوهر حیزدریادر دوچشم خونفشانم كیم
بتر هردم هزاران شاخ مرجان سرزمیننددن
بولورسك زیرپایكده نكاهرستان لاهوتی
نظر قیلسك اول قلیمه محبت دور بیننددن
ایاغ باده ظن ایتمه كف ساقیده موساوش ٠
ید بیضادر اولمش آشكارا آستیننددن
خداجویان دریادل رهین انقلاب اولمز
نه ناسك اعتراضندن نه خلقك آفرینندن
سرائر آشنای عالم عرفان اولان انجق
حلاوتیاب اولور فیضینك اشعار متیننددن

معلم فیضی افندی

استاد اكرم

بلندناصیه سیمای ذی وقار دها
كزیده هیكل روح الادب كه صدرنده

اوررشغقزده برقلب سرمدی هیجان
لسان قلبی اوقور برنشیدهٔ کریان

که اك فرحلی . اك آسوده موج سطرنده
درین درین شوشونور پرملال مستثنا

بتون عموم بشردوش احتساسنده
حیاتی برمتفکر خزان صباحی کبی ؟

رقیق سیسلرك آلتنده پرسکون بی خواب
خزان صباحی قدر مست کریه برمهتاب

شب خیالنی اوقشار پری جناحی کبی
براهتزار منورله هرتماسنده

سور تفکری دمسازبی همال اودر
لیال تارملالنده لال ومستغرق .

اونکله طی ایدر آشو بکاه ناسوتی
اونکله سائر اولور خلدزار لاهوتی

اودر حیاتی تلذیذ ایدن براز انجق
ندیم روحی اودر محرم خیالی اودر .

براحتشام نزاهت لب خطابنده
تکلماتنه بر نکهت نجیبه ویرر

بو نطق پاك ایله ایلر عقولی استجواب
یاشار غدای کمالیله برجهان شب

کمال صیتنی تأییدا بچونسه کافیدر
شبابه ویردیکی درس ادب کتابنده

توفیق فکرت بك افندی

روضهٔ مطهرهٔ جناب بنوی وصفنده‌در

بارك الله ای مکرم روضهٔ فخر جهان
لوحش الله ای معظم مسجد عرش آستان
روضهٔ آمالدر نسبتله برك وبارینه
شعلهٔ نخل تجلا ورد باغ لامکان

مسجداما قبلكاه كعبه‌در كيم بانىنك
سده‌سى محسود جنت طاقى رشك اسمان
بر كلستان صفادر هر مقدس طرحى كيم
روزكارايلر هر ازعدنه خاكن ار مغان
بر رياض فيض باريده كه خاك اقدسى
فخر ايدر عرشه وجوديله آنك بو خاكدان
غنچهٔ نكهت فشانى لالهٔ داغ درون
جدول آب روانى سيم اشك عاشقان
شعلهٔ مشكاتنه پروانه‌جان جبرئيل
آب فيض آياتنه ديوانه روح قدسيان
ريزه ريزه جوهر جان خلائق در بتون
ساحه‌سنده پايمال ناس اولان ريك روان
جامع حكمت كه طاق كوشهٔ محرابنه
سجده‌دن رفع سر ايتمز ابروان دلبران
ارتفاع منبرين قطع ايده‌مز روح الامين
پايد پايد قيلسه افلاك وعقولى نردبان
صان درخت طوردر هر بر منار زركمر
كيم ويرر عشق اهلنه نور تجلادن نشان
قبهٔ خضرا دكل نوغنجهٔ لاهوت در
كيم يوزندن برق اورزانور مبين مستعان

فرقی اولدز شانِنك محشرله جمع و انتشار
آنده بر كز بونده اون دفعه اولور كونده عیان
رونمار وزنلرنده جام بللوری دكل
مردم چشم ملائك قات قات اولمش نردبان
خاك وخشتدن خراشیده غبار زلف خط
ریزه سنكندن طراشیده عذار مهوشان
هر مؤذن آنده بر نو بلبل شوریده در
كیم كل فردوس ایدر آوازه سن منكوش جان
سینه چاك ودل پریشان اولدیلر چاروبنه
رشكدن كوكلم كبی هپ زلف حواری جنان
چورهٔ سطحنده روشن قبه لر میدر یاخود
لجهٔ انوار قدرنده حباب بیكران
دود آهی زر كلاهندن رهین عرش اولور
صانكه روح مولوی در هر فروزان شمعدان
باد كل شمع فروزان لالهٔ نشكفته در
دست بیضای كلیم اللهدن اولمش عیان
طبع بیماره هواسی معز انفاس مسیح
علت عشقه لقاسی مایهٔ روح روان
چاهنك بر دلوهٔ ناچیزی اولمز آفتاب
بوینه تار شعاعن قیلسه بند ریسمان

نه فلك بر قمری آواره‌در بامنده کیم
رونما کردن بطتق عشقی اولمش کهکشان
هر حمامی غبطه سازطوطی کویای قدس
هر رخّامی رشك مرات شه‌خاورستان
خاکنك هر ذره‌سی جاندن عزیز اولسه نوله
آنده‌ساکندر جناب سید کون ومکان
اول شهنشاه سریر عالم تفرید کیم
عقل اولدر عصابر کف درنده‌پاسبان
اول خداوند عظیم الحق کیم وصافیدر
ذات والاشاننك ذات جناب مستعان
اول حبیب الله اکرم کیم وجود پاکیدر
ثانی باری تعالی اول خلق جهان
بویله ضبط ایتمس کوروب اوصاف عالیشانی
لوح محفوظ خدا ده خامهٔ معجز بیان
پادشاه لی مع الله افسر سلطان دین
شهریار، ما سوا چاکر بنی انس وجان
نیر اوج رسالت مشرق نور ظهور
علت خلقت وجود ممکن وواجب حنان
سید افخم نبیٔ محترم فخر امم
اول عالم رسول اکرم آخر زمان

احمد مرسل امام انبیا کیم ذاتیدر
وجه پاك حقه هم آیینه هم آیینه دان
قبضه دار قاب قوسین او ادنی کیم دیکر
رب عزت ناوك ابصارینه وجهن نشان
بر حقیقه در که آب جوهر ماهیتی
صفا قیلدی آنکه تعین نور ذات مستعان
بارکاه عرشه نعلین شریفی ماهچه
چشم جان قدسیانه نقش پایی سرمه دان
ناره تاثیر ایتسه فیض آب لطف مشربی
اخکر سوزان اولور تخم حیات جاودان
آبه ایصال حرارت قیلسه اماشدتی
برق اورر هر قطره دن بیك کورهٔ آتش فشان
اولسه کر دست عدم پیما نسیم مکنتی
هر بیابان قیلر ملك وجوده کلستان
التفاتی پیشهٔ ناچیزه ویرسه تقویت
روزکاره حکمن ایلردی سلیمان وش روان
قیلسه کر بر عندلیبه کلشن لطفك مآب
ناله بی ایلر قضایه بیك خطاب امتحان
جمع اضدادی مراد ایلرسه حکم نافذی
برلشور یکدیکرین تعقیب ایدن دور زمان

شویله‌در تأثیر فیضی آفتاب عدلتك
قنغی ملکه دوشسه انواری اولور بی امتنان
خرمنه حصن حراست شعلهٔ شمشیر برق
شعمه فانوس حمایت صدمهٔ باد وزان
دشت جونا تناهیدن آتاردی خارجه
اورسه دست قدرتی کوی سپهری صولجان
کسسه‌چرخ اطلسن بیك مثلنی خیاط صنع
اشهب اجلالنه چیقه‌زدی بربر کستوان
ظن ایررلر شیوهٔ چشمان مژکانن کورن
سر حکمت‌درکمین ونور قدرت درکمان
یارسول‌الله جمال باکمالکدر سنك
آفتاب بی‌زوال ونو بهار بی خزان
سنسن اول پیغمبر آخر زمانکیم ذات‌حق
رحمة للعالمین ایتمش وجودك بی کمان
نور دیدارك چراغ بزم خاص کبریا
خط رخسارك رموز سورهٔ لیل دخان
خاك کویك چکسه بر چشم علیله روزکار
برق اورر آیینه‌سندن صورت‌رازنهان
حسرت برك لبکله اولسه چشمم کریه‌ناك
لعلدن تشکیل ایدر اشکم هزاران‌بحروکان

یوق ادای نعتکه قدرت دل و اندیشه‌ده
بر غزل طرح ایده‌یم باری شکست و ناتوان
صانمه کون قوس قزح اظهار ایدر شب کهشان
بوینی باغلودر کهنده بر قولکدر آسمان
ماه نو دریاقلك رفع ایلیوب انکشتنی
کوستر خلقه هلال ابرولرندن بر نشان
داغدن سینه کورنمز اوقلرندن داغلو
بیك دهان آچمش وجودم هر دهانی بیك زبان
ای خوش اول صهبا پرشت عشق مطلق بیلمیه
خون اشك دیده‌دن بشقه شراب ارغوان
یاره استردم نهانی رازم ابراز ایلك
درد غمدن چیقدی جانم چیقمدی راز نهان
باغلیدر فتراك زلفنده هزاران جبرئیل
اولمشم بر یوسف حسنك اسیری مسلمان
کورمز ای کاظم صباح حشره‌دك روی زوال
قیلسه مهر اول ماه ایله بر کون فلکده اقتران
جانه یتدم بابنی هجر وفراقکده سنك
محو اولوب جسمم یرینه اولدی دردم مستبان
اول غریق حیرتم کیم زورق اندیشه‌مه
چار موج اضطراب اولمقده‌در هر حین و آن

فکر هول روز محشر محنت دنیای دون
اعتساف تنکدستی طالع نامهربان
جملهٔ اندوهمك چیقمز یکونی حاصلی
جمع وتعداد ایتدیرلسه جمله‌ذرات جهان
پرنکاه مرحمتله یاپ دل ویرانمی
انتظام حالمه رشك ایلسون باغ وجنان
سوز تمام اولد یتر آرتق دعا هنکامیدر
ایله دامان نیاز والتجایی در میان
تاریاض هفت طرح خانهٔ بالای جرح
غنچهٔ مهرین قیله دستار زیب آسمان
تاحریم مسجد پایندهٔ قرب قبول
اوله صدر محفل آه وانین عاشقان
نور ذاتیله منور ایلیو حق روضه‌سن
مسجد پاکن قیله روشن مطاف قدسیان
امت مرحومه‌سن هپ مظهر غفران ایدوب
ایلیه دنیا وعقباده قریح وکامران

کاظم پاشا

تدبیر قتل آل عبا قیلدك ای فلك
فکر غلط خیال خطا قیلدك ای فلك

برق سحاب حادثه‌دن ینغلر چکوب .
بر بر حواله‌ٔ شهدا قیلدك ای فلك
عصمت حرم سراسنه حرمت روا ایکن
پامال خصم بی‌سر و پا قیلدك ای فلك
صحرای کربلا ده اولان تشنه لبلره
ریك روانی سیل بلا قیلدك ای فلك
تخفیف قدر شرعدن اندیشه قیلمدك
اولاد مصطفی‌یه جفا قیلدك ای فلك
بر رحم قیلمدك جکری قان اولانلره
غربتده روزکاری پریشان اولانلره

فضولی

واویلا

نوحه

١

قمننك رنکی عکس ایدوب تننه
یکی آچمش کله مثال اولمش
انعطاف ایله باق نه آل اولمش

سرو سیمین صفالی کردننه
بو لطافتله اول نهال روان
کریبیور کوز یومنجه رؤیامه
بکزیور عینی کندی خولیامه
بو تصور طوقندی سودامه
آه بویله کزرمی هیچ جانان
کل دکل ارقه‌سنده قانلی کفن
سنمیسك سنمیسك غریبه‌وطن ؟

نوحه

٢

بو کوزللکده هیچ بوجاغکده
یاقیشیرمیدی بوینوکه او کفن
جسمنك هر مسافی یاره ایکن
طوتدك اولادیکی قوجاغکده
سن کیدرسه‌ك بزی قالیر صانمه
شهدئك اولدی موت ایله خندان
صاغ قالانلر طوررمی هیچ کریان
تنده یاشه‌دن زیاده در ال قان

سویلیان سویلسون سن الدائمه
سن کیدرسه‌ك بتون هلاك اولورز
قوینوکه جان آتارده خاك اولورز

نوحه

٣

کیت وطن کعبه‌ده سیاهه بورن
بر قولك روضهٔ نبی‌نبه اوزاب
برینی کربلاده مشهده آت
کائناته او هیأتله کورن
او تماشایه حقده عاشق اولور
کوزه بر عالم ایلیور اظهار
که جهاندن بیوك لطافتی وار
او لطافت اولنسه‌کر انکار
مذهبمجه دیمك موافق اولور
آچ وطن کوکسکی الهیك آچ
شهدا کی چیقارده اورته‌یه صاچ

نوحه

٤

دی که یارب بو حسینکدر
شو مبارك حبیب ذیشانك

شو کفنسز یتان شهیدانك
کیمی بدرك کیمی حنینکدر
تازه‌لنسونمی قانلی یاره‌لری
می دوکلسونمی قبر اصحابه
یاقیشیرمی صنم بو محرابه
خاچمی قونلسون بدرشویذابه
دینکك قالمسونمی بر اثری
آدم اولادی برطاقم جانی
سندن آلسونمی ثار شیطانی

کمال بك

روبنصون

۱

نه‌خوش اشجار ایچنده باق شو قمر
آی دکل صانکه بر کوچوك اختر
متصل اویله غائب وحاضر
بعضی‌ده اوینادقجه یاپراقلر
کرم احتراقدر اوفاق کورونور
متعدد اولور هلاله دونر

حیزلی برروزکار اسنجه سونر
صکره بدر اولدیغی اولور ظاهر
بر کوزلدر جمالکی صاقلر
ایناننز آنك قپیر تیسنه

٢

دقت ایت باق شو طائر پنهان
عجبا شنمیدر او یاناشاد
متمادی اوترده مشجرده
سسی تزییذ صمت ایدردرەده
بوحزین عکس ایله دیسەم شایان
اوتیورکن او شبهه سز کریان
صوتنك تیترك اولمەسی آندن
ینه آندندر ایتدیکی فریاد
بکزیور برصویك شپیرتیسنه

٣

عرض ایدر فوقمزده سیرانلر
آکا کویا اوفاق کلیر بوجهان
فکره بکزر همیشه پرهیجان

چوق بیوکدر اوبك کوچوك حیوان
هر طرفده سکوته میل ایلر
جمله اشیایی سربسر دیکلر
دائما کندی کندینه سویلر
شوق ایله غملی حزن ایله شادان
آکا شاعر دینلسه احرادر

٤

برلساندرکه ایتدیکی افغان
اکلامز الك مکملی انسانلر
آنجق ارواح شاعران اکلار
چونکه روحاً حکیم اولور انلر
بویله‌در عینی خانهٔ مرغان
یعنی بر آشیانه‌در بو مکان
هپسی بر یکده برده شادان
آغاث اوستنده جملةً اولر
باق روبنصون نه‌یولده اعلادر

٥

اوله‌من منتهی بویرلرده
نه قدر اعتلا ایدرسه خیال

یوا لکن بو بر ملك یواسی
لچیورکن شفق بوموقعدن
برسقوط ایلمش ملکسین‌سن
قاچه‌لم شمدی عودت ایلرده
سنی درکاهکه ایدر ایصال
کوریوسین‌که پك یاقین بوراسی

عبدالحق حامدبك

عبرت

دقتله باقیلورسه بوکارکاه قدرتك هر ذره‌سی بر جهان حکمت هر لحظه‌سی بر دور عبرتدر .

عاقل هرکوردیکندن مستفیداوله‌بیلور ... هر ایشتدیکنده بر حصهٔ معرفت بوله‌بیلور . حتی علامهٔ ریاضی مشهور (نیوتون) محصولات معارفك اك معجزلرندن اولان قوة جاذبه قانونلرینی بر المانك سقوطندن عبرت بین اوله‌رق کشف ایلمشدر .

هپ حصه مند عبرت اولمغه چالیشانلردرکه زور بازوی عرفانیله طبیعتك ابواب سرائرینی سوکه‌رك سعادتسرای مدنیتی تزیین ایتمکده اولان بوقدر جواهر کمالاتی انسانیتك دامان استفاده‌سنه ایثار ایتمشلردر .

خصوصیله برلسانه سنی دنیانك هر کوشه سندن الیشدیرمکه وبر قلمه بر آنده یوز بیکلرجه اصحاب مطالعه‌یه مرامندن خبر ویرمکه قدرت بخش ایتمك امتیازینه مالك اولان مطبوعاتك ظهوریله عالم انسانیته شرف ویردیکی کوندن بری قواعدسیاست واصول حکمت ومدنیت ومعرفتك تمایلات والجاآتندن عبرت آلمق عمومك مستفید اوله بیله‌جکی بر نعمت حکمنه کیردیکی ایچون بنای بشر تلاحق افکارك اتساعی سایه‌سنده بر ایکی عصر ایچنده اوچ درت بیك سنه‌دن بری ظهوره کلان مآثر جلیله‌یی اونوتدیره‌جق درجه‌لرده بدایع نمای کمال اولمشدر.

عالمك خزائن الکتب معارفنه باقلسون ایکی عصر اخیرك محصولات عرفانی او دور سابقه‌نك آثارینه یالکز احتوای حقایقده دکل کثرتده دخی بیك درجه‌لرده فائق کورینور.

هله اون سکزنجی عصر میلادی‌یی اولدن تهیهٔ ویا ایچنده بولنه‌رق تربیه ایدن واثرلرینك انتشارنده‌کی سرعت وسهولت جهتیله بر برینك ادراکات موجدانه‌سنه فیض بخش تقویت اولان حکما قواعد موجوده‌یی مجردات وموهوماتندن تجرید ایله حکمتی تجربه واستدلال اوزرینه تأسیس ایتدکدن صکره مدنیت طریق ترقیده بربشقه شوق وشتاب ایله یول آلمغه باشلامشدر.

نظریات علمیه‌نك آثار خارجیه‌یه تطبیقیله مادی ومعنوی استفاده‌یه چالیشانلر بخار قوتیله سیالهٔ برقیه خاصیتنی کشف

ایتدیلر انسانیته خدمت ایچون روح قدر بدیع الاثر وخیال کبی سریع السفر یکی واسطه پیدا اولدی .

بخار سایه‌سنده‌درکه انسان سحار کبی دکزده یوزیبور . قره‌ده اوچیور . سیالهٔ برقید قوتیله‌درکه آدم صاحب کرامت که هم طی زمان هم قصر مکان ایدییور .

بخار سایه‌سنده‌درکه یکرمی بش اوتوز ملیون نفوسی اولان یرلرده اللی آلتمش ملیون بازکیر قوتنده تیمور وباقر هیچ آرام ایتمکسزین لذایذ وحوایجمزك تدارك اسبابنه چالیشور سیالك برقیه قوتیله‌درکه دنیانك بو جهتنده‌کی بر خسته تا قارشو طرفنده اولان بر حکیمك حذاقتندن استفاده ایله حفظ حیاتنه موفق اولیور .

غاز ظهور ایتدی عمر بشر بر قاتدها مزداد اولدی ممالك متمدنه‌ده هرکس کیجه‌یی کوندوزه قاتمش لذت حیاتندن مستفید اولیور . هرکس لیالك حبسخانهٔ ظلمندن قورتلمش اسباب سعادتنك تزییدینه چاره آرییور .

طب محیرعقول اوله‌جق بر حاله کلدی بوندن یوز سنه اول مهلك عد اولناز امراضك بر چوغی بو کون نزله‌دن اهمیتسز کچیور .

معرفت سرحد قصوره واردی . قطعه‌لر آرییور . دکزلر برلشدیرییور . عمان اورته‌لردن قره‌لر دریالرنده صولر بولییور .

فن ثروت مساعی‌یی تقسیم ایلدی . بر نا قابل صنعتڭ کندینه عائد اولان جهتنده اسکی هزار فنلردن اون اون بش درجه استاد اولیور . بر چوجق اوغراشدیغی ایشده اولکی کار کذارلرڭ اونندن اون بشندن زیاده محصول فعله چیقارییور . صنعت اقتدار بشرڭ خارجنه چیقمق داعیه‌سنه دوشدی . استاد طبیعتڭ آثار بدیعه‌سندن ظن اولنه‌بیله‌جك رونقده نقایس میدانه کتیرییور .

تجارت بر غریب اعتبار بولدی بیك شرکتدن ثروتلی آدملر بر دولتدن قوتلی شرکتلر پیدا ایدییور . حاصلی زمانمزڭ مدنیت ومعموریتی بر حاله کلدی که بالاده تعداد ایتدیکمز اسبابی ایجاد ویا کشف ایدنلر احیا ایدلمك قابل اولسه‌یدی احتمال که ایچلرنده هیچ بر بو عالم ینه ترقئ سعادتی بولنده کندیلرینڭ افنای عمر ایتدکلری، عالم اولدیغنه ایناتمزلردی .

قانون طبیعت حکمنجه هر علت بر دیکرینڭ اثری هر اثر بر دیکرینڭ علتیدر . لکن بر آز صرف دقت اولندیغی کبی علل وآثار آره‌سنده مبدأ اول پك قولایلقله کشف اولنه‌بیلور . نته‌کیم بحث ایتدیکمز دعواده دخی حال بویله‌در.

مثلا یوز کشی بر یرده طوپلانسه‌ده هر بری حیر ایچون کونده برایکی غروش ویرسه یوز چوجق اوقوده‌جق بر مکتبك ملکمزده اداره‌سنه کفایت ایده‌بیلور . او چوجقلر ایسه هیچ

فت بر كونده خير ايچون بر غروش ويرميه‌جك بر حالده
ز . بلكه بر طاقى بر يره طوپلانورلر . بر فابريقه ويافابريقه
سه اوفاجق بر دستكاه پيدا ايدرلر . آندن قزاندقلرى پاره
اوفاجق بر شركت آنك كاريله‌ده اوفاجق بربانقه تشكيلنه
ار حاصل ايده‌بيلورلر .
بوده حاصل اولدقدن صكره كنديلرنجه زنكينلك
مه‌سى طبيعيدر . يوقسه ابتدا زنكينلشمك صكره بانقه
ره شركت صكره فابريقه‌صكره مكتب ياپمق مراداولنورسه
ه وصول مقصد ايچون كيميا ودفينه آرامقدن بشقه چاره
در .
نظر عبرتله باقيلورسه كوريلوركه سعادت حاللرينه عالمى
كش ايدن اقوامك هپسى علل وآثار آره‌سنده مبدأ
وترتيب تسلسلى بولمغه غيرت بينانه چالشه‌رق وبولدقلرى
رينى ترتيب اوزره يوريده‌رك بولندقلرى مرتبه‌يه واصل
شلردر .
مشيت بزى بو دار امتحانه كتيرمش حكمتى آثارى
له مربوط يراتمش قدرتى هپمزه محسوساتمزه عبرتله باقه‌رق
رتباطك كشفنه اقتدار ويرمش .
آيتله‌حكمتله اجماع ايله روايتله تجربه ايله عبرتله مثبتدركه
انسان ايچون هر نه حاصل اولورسه سعى ايله اولور

— انسان هر نه‌یه واصل اولورسه سعی ایله اولو

١

عالم خیالخانهٔ حکمت نشانه‌در
کون وفساد شیوهٔ حکم زمانه‌در
هستیٔ ونیستیٔ جهان هپ بهانه‌در
مجموعهٔ دوکون سراسر فسانه‌در
بو کارکاه صنع عجب درسخانه‌میدر
هر نقش بر کتاب لدندن نشانه‌در

٢

ایتمش وجود مختلفات ایله امتزاج
هر صورتی قبول ایدر آیینهٔ مزاج
علت علاجه لازمه‌دن علت علاج
هرشیده آشکار مسلسل بواحتیاج
بو کارکاه صنع عجب درسخانه‌در
هر نقش بر کتاب لدندن نشانه‌در

٣

دوران که صد هزار جمی ایلیوب زبون

قیلمش نیجه پیالهٔ سرشاری لرنکون
اولور ینه بو بزمه عجب آرزو فزون
بو کارکاه صنع عجب درسخانه‌در
هر نقش بر کتاب لدندن نشانه‌در

٤

میزان حقده بو دخی بر اوز که معدلت
منفور والور هنرور وجهال ملتفت
مغلوب زمرهٔ جهلا اهل معرفت
پامالدر کمال وهنر خار وخس صفت
بو کارکاه صنع عجب درسخانه‌در
هر نقش بر کتاب لدندن نشانه‌در

٥

سعی ایله کشفه مقنعهٔ راز مبهمی
آکله نه‌در خمیرهٔ اجزای عالمی
ادراك ایله جوهر انفس مقدمی
فهم ایت مآل نسخهٔ کبرای آدمی
بو کارکاه صنع عجب درسخانه‌در
هر نقش بر کتاب لدندن نشانه‌در

٦

کەجنك وکاه صلح وکهی حب وکه نفاق
که فرق واختلاف کهی جمع واتفاق
ادبار ایچون تأسف واقباله اشتیاق
بر عمریکدوروزه ایچون جمله بومشاق
بو کارکاه صنع عجب درسخانەدر
هر نقش بر کتاب لدندن نشانەدر

٧

سطح زمین وکنکرهٔ آسمان ندر
فصل بهار وصیف شتا وخزان ندر
آثار دلشکاریٔ عمر نوجوان نوان
شوق وشراب وسوزش نای وکمان ندر
بو کارکاه صنع عجب درسخانەدر
هر نقش بر کتاب لدندن نشانەدر

٨

بر مقتضای شیوهٔ احکام روزکار
هر نوع وجنس بر جریان اوزره بی قرار
مبدأ ضیاعیان ومعاد ایسه آشکار

يوقدر دريغ كلمه‌ده كيتمكده اختيار
بو كاركاه صنع عجب درسخانه‌در
هر نقش بر كتاب لدندن نشانه‌در

ضيا پاشا

كلر كولر فغانله كچر عمر عندليب
بيمار احتارده اجرت ديلر طبيب
مانند لاشه‌نعش توانكر ذليل وخوار
كركس مثال وارث وغسول ناشكيب
بالين تازه خواجهٔ شهر ايلر اتكا
خاك مذلت اوزره ياتور آج بر غريب
پرتوفروز بزم طرب شمع خنده ريز
پروانهٔ شكسته پر افتادهٔ لهيب
ثوم وبصل چونركس ولاله كشاده لب
محبوس كنج محفظهٔ تنكناده طيب
يسنن نواز عز وصفا حمق حسيس
كلخن نشين ذل وهوان عاقل حسيب
كه‌لقمهٔ عشادن ايدر عقل بى نصيب
مقبول بزم صحبت اولور مفسد لئيم

منقور طع عالم اولور ناصح مصبب
کاهی محقر جهلا شاعر بلیغ
کاهی مسخر حقا فاضل ادیب
برعالمك معیشتی نقصان پذیر اولو
برظالمك اموری ایدر کسب فرد زیب
سبحان من تحیر فی صنعه العقول
سبحان من بقدرته یعجز الفحول

رضاپا

ای زائد صاحب نفس — حب سوادله میلی کس
دنباده قالمز هیچ کس — الله بس باقی هوس
هر تن بتر بر درد ایله — که کرم ایله که سرد ایله
اوغراشمغه هر فرد ایله — دکمز بو دنیای اخس
بن ده فؤاد عصر ایدم — فصی نکین صدر اید
نقش همایون سطر ایدرم — کوستردی چرخ روی
دلخسته اولدم برزمان — تدریج ایله بتدی توان
اوچدنهایت مرغ جان — چونکه خراب اولدی ق
سوندی چراغ عافیت — ظلمت ده قالدی شش
آچلدی صبح آخرت — انوار حقدن مقتبس
بولدم اودم سبحانمی — عرض ایلدم عصیانمی

طلوب ایدوب غفرانمی   رحمتله اولدی دادرس
ب بو عید روسیاه   ایتدمسه ده یوز بیك كناه
كاهكی قیلدم پناه   عفو كدر انجق ملتمس
بخدر اسم غفور   لابدا پدر سری ظهور
واولنور هر بر قصور   الله بس باقی هوس

سری پاشا

حضرت علی رضی تعالی حضرتلری وصفنده در
كیرمدن ساغر الفاظمی وعدووعید
ویردی بیك نشئهٔ بكا كیفیت بیم وامید
دامن خوف ورجا چكدی اودم كیم المه
نتق صبح ازلده یوغ ایدی رنك سفید
خواب وحدتده ایدی فرهٔ عین اعیان
اولمامشدی اثر مجلس ارواح پدید
ساقیٔ بزمك ایدوب باینه مستانه سجود
بلدم نشئهٔ صهبای صفایی تجدید
حبذا جام روانبخش استی كیم اولور
نشوه سی واصل ایام شهور جاوید
ب جامنده نهفت دم انفاس مسیح
ی تابنده عیان نور خداوند وحید

جرعه‌سی مایهٔ تسنیم روان جبریل
قطره‌سی تکمهٔ اکلیل سپر عرش مجید
آلیشان ذوقنه اول بادهٔ نابك اوله‌مز
طالب کوثر و دلدادهٔ جام جمشید
مددای ساقیٔ گلچهره ایاغك اوپه‌یم
بر قدح مبله دخی ایله صفامی تمدید
عقل و ادراکم ایدوب مست و خراب و حیرت
فکر و اندیشه‌می قیل ذوق سوادن تجرید
سینه‌م آینه اولوب شاهد فیض عشقه
ایلسون طبعی الهام الهی تأیید
دملنوب نی کبی اول شوق ایله خامم قیلسون
جوهرینی نغمه‌سنی قرطهٔ گوش ناهید
محورندن فلکی اوینادوب آثار صفا
عالمی رقصه کتورسون اثر شوق جدید
بنده اول نشئهٔ زور آور جان پرور ایله
ایلیم وصفنی بر شاه کریمك تمهید
اول شهنشاه جهانشیر نر رحمن کیم
کلمامش ذاتی کبی عالمه بر فرد فرید
مرکز دائره پیرای علو و عظمت
قطب دین کعبهٔ دنیا و جهان تفرید

سيدعترت واصحاب على الاعلى
كه‌ايدرشاه رسل ذاتى ايله فخر مزيد
خطهٔ حشمته سلطان قضاجاه وجلال
عالم قدرته شاهنشه تقدير عبيد
سمعى پيمانهٔ انوار خطاب عزت
قلبى خمخانهٔ اسرار شراب توحيد
كف احسان لقى مظهر اسم اعظم
دست برد غضبى خنجر ذوالبطش شديد
ناظر اولسه فلكه عدلى تعدى ايده‌مز
چرخ نه طارم ميناى ضياى خورشيد
ايتسه شخص ستمى پنچه‌سى چاك وتمزيد
تودهٔ رمل صحارى‌يه دونر چرخ عنيد
عالم فضل وكمالنده ايكى ناحيه‌در
كشور فيض ازل ملك وسيع جاويد
فيض احسانى اكر ايلسه ابره تأثير
حشره‌دك قطرهٔ بارانى ايدر مرواريد
قيلسه‌ميم عدمى خامه‌سى رسم وتحرير
روزان چشمى اولور منبع نيل اميد
جمع اضدادى مراد ايلسه ريح صرصر
موج سيلابه ايدر قوتنى سد سديد

جرعهٔ ساغر احسانی جر ایلکه
دست در یوزه اولور بزمنه جام خورشید
دکسه بال وپرینه مرغ حیاتك قهری
رسن مقتل اولور کردننه حبل ورید
التفات ایله ارباب شقایه کرمی
سعدادن صاییلوردی قوجه نمرود پلید
دفتر نه فلکه صیغدیره مز فهرستن
ایتسه منشیٔ قضا نسخهٔ وصفان تسوید
کوملور کاو زمینك سرینه وقت وغا
دست پاکنده اولان قبضهٔ شمشیر حدید
سیداً پادشها منبع جود وهمما
ای که هرمویی در رحمت رحمان کلید
بر غزل طرح ایده‌یم لعل لبك وصفنده
اوله هرمصرع بر جسته‌سی شه بیت قصید
ای عتابنده منهفته اثر وعدو وعید
دهنی جوهر بیم وسخنی کان امید
دیزیلور جوهر دندانکی ایتدکجه خیال
دیده‌دن سوزن مژ کانمه بیك در نفید
آیده برماه نوی زرد وهلال ایلر چرخ
تیغ ابرولرینك ایتدکه رسمن تقلید

لوح آیینهٔ حسنکده عیان ابدی جهان
قلم قدرت ایله ایلدی خط آنی رسید
آغلا.قدن بنی منع ایتدی غبار خاطر
چون اولور آیه ضرورتده بدل‌خاك صعید.
تعجب هرطرفه اویناسه خامه‌م کاظم
که اولور تیغ المده کهی چوکان وجرید.
پادشاهم نظر ایت حالمه لله ورسول
قیلدی دوران قولکی مدرسهٔ یأسه معید.
آتش فقر ایله دلسوخته‌یم تا اوقدر
آرایوب یك نفسمله صو اولور کوه حدید.
کرهٔ ناری یاقار بلکه کمینه شرری
ایلمزسه صوسپوپ لجهٔ لطفك تبرید
کیمه عرض ایلیه‌یم حالمی بن سن وارایکن
سکا بن ذرهٔ خاکم بکا سنسین خورشید
کیجه‌لر حاملهٔ فتنه‌می بیلمم هر کون
ایده‌یور مادر ایام بلالر تولید
بر طرفدن غم دنیای دنی بریاندن
فکر جرم وکنه وشدت روز تهدید
سلب ایدوب مغزلر نور شعورم قیلدی
بن ظلمتکدهٔ یأسه اسیر ونومید

سکا قالدی مدد ومرحمت ای صهر نبی
نه دوشرسه آنی قیل شانکه بسط وتمهید
برسول الثقلین وبجناب زهرا
بدم شبر وشبیره بخلاق حمیدی
سوز تمام اولدی یتر غیری دعا ایلیه‌لم
صدق واخلاص ایله پك مختصر وپاك ومفید
دور ایدوب تا قدح وعد وعیدمولی
نشئهٔ خوف ورجادن اوله بیك کفت شنید
قیله اعدای شقا پیشه‌سنی حق مقهور
بندکانی اوله دارینده مبرور وسعید

کاظم پاشا

پارلاقلق

پارلاقلق خاصه‌سی لطافت وعلویتلریله برابر غریب غریب خیالاتی پارلاق پارلاق تصوراتی دخی متضمن اولان فکرلرده بولنور. بو مقوله افکاری شامل افاداتك قیمت ومقبولیتلری یالکز معانی‌یه منحصر دکل الفاظه دخی مفتقردر بناءً علیه اویولده افکار اسلوب رنکین افاده‌دن هیچ بر وقتده آیریله‌مز. آشاغیده‌کی مثاللرده اولدیغی کبی .

کویا بر صحراده ایمشم. کونش، هنوز افقدن چیقمغه باشلادی؛ فقط ضیاسی بزم بیلدیکمز کبی دکل مایع حالنه کلمشیدی. اوغرادیغی یرلری شعشعه‌سنه غرق ایدردی. الوان بزم کوردیکمز کبی دکل، کویا که: بر جوهر سیال اولمشدی. بر جسمه تعلق ایتمسه‌ده ینه میدانده کبی کورینوردی؛ بر حالده که ایکی اوچ دقیقه کچر کچمز آغاجلردن چیچکلردن طاغلردن طاشلردن یرلردن کوکلردن نور آقمغه رنك یاغمغه باشلادی. یاپراقلر، تلونده برر ابر سحردن، میوه‌لر، التماعده برر نجم منوره‌دن نشان ویرردی.

کمال بك

دیکر مثال

خوشا نزهت آباد جنت سرشت
که خاکنده مدغم مزاج بهشت
زمیننده کستر دیبای هور
فضاسنده جاروب کیسوی حور
دیزلمش نهالان کل سوبسو
قطاریله کلمش مکر رنك وبو
لب حوضی ماه نوك پاره‌سی
ثریا فشان آب فواره‌سی
رخامنده وار اول قدر فروتاب

که یانده چون شمع روز آفتاب
ایذر طبعی فوارەسی درکمند
اورر موجی عمرك آیاغینه بند

ندیم

صنایعده کوزللك نەدن عبارتدر

دهاء ویا هنر اصحابنك اعز مقاصد بیلدکلری شی صنایع نفیسەنك وعلی الخصوص ادبیاتك مابه التمییزی اولان کوزللکی استحصال واظهار ایتمکدر . (افلاطون تعریفنجه) «حقیقتك شعشعهٔ لطافتندن عبارت » اولان کوزللك طبیعتده ، افکارده حسیاتده ، افعالده اولسون حیرت و مفتونیتمزی جلب ایدن وقلوبمزی شوق وغرام مشحون ایلیان شیدر .

صنایعده لطافت حواس ظاهره واسطه‌سیله . ادبیاتده ایسه ذهن ایله تقدیر اولنور . امور صناعیەده الوان واشکال واصواتك آهنك امتزاجندن وجوده کلان کوزللك آثار ادبیەده افکار وتعبیراتك تناسب وتوافق تامندن حاصل اولور.

بو افکار وتعبیرات دخی حد ذاتنده حقیقت وطبیعته وروح انسانیتك یعنی نفس ناطقەنك آمال اصیلانەسنه موافق اولملیدر .

ایشته نشیدهٔ آتیه بو تعریفی یالکز ایضاح دکل تأیید دخی ایلیه‌جك بدایع نادره‌دندر .

قصر تعریفنده

ای عالم مثالك سیاح هوشیاری
هیچ قصر صورتنده کوردکمی نو بهاری
کل کورمدکسه سیر ایت اما صاقین غلطدن
تابنده غره صانمه اول جفت زرنکاری
ابرولرین زر اندود ایتمش عروس فیضك
مشاطهٔ کمالك کلك خجسته‌کاری
باق اول زمین خوب دلجری مشکبویه
سیر ایت اول سقف پاك پر نقش وپرنکاری
کویا ایدوب طبیعت کوی زمینی تسطیح
نبت آشاغی دوشمش چین وختن یوقاری
اول دکلو ساحه‌سنده فیض ونشاط وارکیم
اولسه‌یدی کرزمانك آسایش وفاری
دیردم‌که کلمش آنده طرح اقامت ایتمش
جشید کامکارك ایام خوشکواری
دیوار تابدارین خلق ایلمش منقش

دوشمش بهشتك آكا عكس شكوفه زارى
اولدى عجب عجب كيم تركيب خلده قابل
بز بويله بيلمز ايدك بو عنصر چهارى
بر ياكه لالهزارى كشت پيالهٔ جم
بر ياكه كلستانى كانك خزينه دارى

نديم

اشياده كوزللكك ماهيت وحقيقتنه كانجه بحق تعريفنه شمدى‌يه قدر موفق اولنه‌مامش . فقط هركس وجودينى تصديق ايدر . وطبع سليم اربابى ايسه انى سطح نظر ومقصد اعلا بيليرلر .

اكرم بك افندى

سك

كل اى فصل بهاران مايهٔ آرام خوابم سك
انيس خاطرم كام دل پر اضطرابم سك
دهان غنچه‌يى باز ايت زبان سوسنى ترقيل
شكست توبه‌يه دخل‌ايدن حاضر جوابم سك
كلستانده نمايان اول چومعناى بلند اى‌سرو
بوموزون قدايله حقا كه‌بيت انتخابم سك

مدام ای لالهٔ خاطر کشا دور اولمه کلشندن
سنکله نشئهٔ تحیل ایلرم جام شرابم سك
نه حالتدر سکاباقدقجه ای جوعمرم اکسلمز
مکر زنجیر پای بند عمر پر شتابم سك

اکرم بك

مجله

یك دلکشا سزك کوزلم ابتسامکز
کولدکجه کل آچار دهن غنچه قامکز
حوری یه بکزیورسکز انسانسکز فقط
کلشن فقط جنانه مشابه مقامکز
بالله بنده کزجه او دار السلام در
اوردن کایردی آه ایکیده بر سلامکز
بایغین باقشلی کوزلرکز دلفریب در
واردر صانیر کورنسزی میل منامکز
سومك دکلده ساده سولمکمیدر نه در
ایواه آکلاشلمدی کندی مرامکز

اسماعیل صفا

مقبر

اى زائر اعتبار پرور
سير ايت نه گوزل طورور شو مقبر
يالكزلقى خوشنما دكلمى
ياساده لكى دكلمى دلبر
غايتله حزين ايكن او طوپراق
اوستنده ياقشمامشمى مرمر
ناقنده بيتن نهال كلبايز
باق باق نقدر لطيف منظر
اولمزمى نظر رباى وجدان
نزدنده اوموج اوران چمنلر
ويرمش اكا بشقه بر لطافت
پيشنده كى سرو سايه گستر
دوشسه بوقدر دوشر موافق
برظلمه ضياى مهر انور
سير ايت بونى كورمدكسه شايد
محزونلق ايچنده شاد بر ير
سويله هله پك گوزل دكلمى
شو سرو و نهال وقبر يكسر

هپسندن آنك كوزلدى ايواه
آلتنده یاتان زواللی دختر

اكرم بك

می

می عقله وجوده ایدر ایراث مضرت
منهی نیچون ایتمش یا آنی شرع ایله حکمت

می در سببی اکثرینك بنجه جهانده
واقع اولیورسه نقدر جرم جنایت

کیتمش نیجه جانلر عدمه باده یوزندن
محو وتلف اولمش نیجه سامان نیجه ثروت

سونمش نقدر شمعهٔ اقبال اعالی
اولمش نقدر چاك هله پردهٔ عصمت

میدن فرضا دفع غم ایتمك ایسه مقصد
غم دفعنه ایلر دها بونلر ایی خدمت

تحصیل وقرائتده اولان نشئه ولکن
باقیدر آنك حکمته یوق حدونهایت

برجمله‌سی برجام ذکر نیجه کتابك
هر نقطه حبابه بدل آرتیرمه‌ده زینت

هر مسطر برر پایه‌سیدر سلم عقلك
کیم عکسنه ایندکجه کایر آدمه رفعت
صیغماز هله تعبیره کتابده‌کی لذت
برده وار ایسه اشهب طبعنده لیاقت

رشادبك افندی

نظیرهٔ فضولی

فداکار اولمه‌لی دلدارینك اوغرنده هر عاشق
الکادنا امرینه قویمق کرکدر جان وسر عاشق

بری طاتلی ادالرله بری صافی رجالرله
ویرر معشوقه‌سیله لذت شیر وشکر عاشق

کوزی پرسیم اشك تر له وجهی زرد حمد اولسون
چکرمی هیچ صاغ اولدقجه درد سیم وزر عاشق

بیوك بر ایشمیدر فرهاد ایچون بر کوهی قلع ایتمك
ایدر دنیایی یك دو آهله زیر وزبر عاشق

الندن دوشمیور جانانمك بردرلو آیینه
اوده ظنمجه کندی حسننه بندن بتر عاشق

باقك بر کره یاره قارشی حال وضعنهٔ نازك
کورلمش می عجب دنیایوزنده بویله بر عاشق

شوخ بتده ینتر بی صبر قالدم آرتدی هم عشقم
دینور کرچه یاصبر ایتمك کرکدر یاسفر عاشق

رشادبك افندی

کورمدم عینی نادیده اداد چشمك
سرمهٔ عین حور اولسه سزادر چشمك
نه عجب کندی دوا دوشکده بر خسته ایکن
خستیه علت هجرانه دوادر چشمك
مایهٔ خلقتی نشئه‌یله مخمرمی نه‌در
حال حزنکده بیله خنده نمادر چشمك
نه‌قدر اولسه کوکل تیره نکاهك شن ایدر
سودیکم آینهٔ قلبه جلا در چشمك
بو لطافتله حلاوتله خلاصه نجه
بیوجك براثر صنع خدادر چشمك
بنی سویلتدی دهن بسته ایکن خیلی زمان
فیض بخشندهٔ طبع شعرادر چشمك

رشادبك افندی

مادرله پدر اولوب بهانه
سوق ایتدی بنی قضا جهانه
خان زاده ایدم ولایتمده

طوغدم ينه پك قلندرانه
عریان سفیل ایدی وجودم
محتاج دکلسه آب ونانه
برقطره سوده دهانی آچاردی
مألوف ایدی کریه وفغانه
بکزتسه بنی خطا دکلی
برکیمسه باقوبده عارفانه
زنجیرده ایکلیان اسیرك
قوینده کی طفلی ناتوانه
فطرت ده تساویٔ ظهوری
بوحال ایله خالق یکانه
اطفالده کوستروب طوریرکن
بیك حجت ایله جهانیانه
بیلمم نه‌سببله واردی دائم
کوشمده شوهاتفی ترانه
یوکسلك که برك بویر دکلدر
دنیایه کلش هنر دکلدر

کمال بك

چوجقلر

۱

سورم پك زیاده اطفالی
پك طبیعی دکلمی هر حالی
اولسه هراوده برچوجق موجود
نور عصمتله یوزلری مالی
قالمز ایراث شوقدن خالی
دردمی ، حزنمی ایدر نابود

۲

برچوجق کوردیکم کبی سورم
پارلادیر نور شوق دیده‌لرم
کندمی بختیار روشن بولورم
یاده کلدکجه عمر پرکدرم
آقیدیر اشك حزن چشم ترم
بن چوجقلر ایله چوجق اولورم

۳

پك تحفدر تکلم اطفال
سمعه پك خوش بوطرز مقال

ایده‌یمی چوجقلری تقلید
بوسؤالده یك عجیب سؤال
بن فطوغراف می‌یم غریب خیال
فکر تقلیدی ایلدم تبعید
باق شو طفل فرشته چهره همان
اوینایور باکمال شوق جنان
نه‌قدرده سویملی بر دختر
شاد وخندان ایکن اولور گریان
زار وگریان ایکن اولور خندان
چوجق سومیان چوجقلق ایدر

٥

لیلهٔ بدر پیش روزنده
آسمانه باقوب ایدر خنده
آی بابا آی بابا دیه باغیریر
برقی اورر نور ماه تابنده
وجه پاکنده باق نه‌زیبنده
ماه پر تابی نزدینه چاغیریر

٦

سز اویورکن کلیر یتاغکزه

آتيلير درعقب قوجاغكزه
چوجغك بويله ايشلرى چوقدر
بوسه‌لر قونديرر يناغكزه
طوقنور لبلرى دوداغكزه
نجه بوندن كوزل صفا يوقدر
نه قدر شاد ايدم چوجق ايكن آه
كچدى وقت صباوتم ايواه
عودت ايلدى اولزمان هيهات
نى ايتمشيدى بختيار الله
شمدى اولمزمى‌يم صباوتخواه
دائم آرتار ايمش عذاب حيات

علی علوی

آوجى

قوشجغزلرم سويملى فتانلر
سزه ميل ايتمسونمى وجدانلر
بونه جمعيت سرور آيين
بونه جنبشكه سرور آيين

یریدر اولسه منشرح دل تنك
چالیلق صوتکزله پر آهنك
حالکز ساده شکلکزده ظریف
سسکز خوش مقامکزده لطیف
لکن اندیشه ایلیك که زمان
بوزه‌جقدر بو انتظامی همان
صوصکز قوشجغزلرم صوصکز
کلیور ایشته آوجی سرعت ایله
دها یوق چانطه‌سنده سرچه بیله
تك طورورمی النده چفته‌سی وار
رحمی یوقدر سزی کوررسه قیار
آوجیدن مرحمت اومارمیسکز
کوزی وار سزده کوز یومارمیسکز
جان یاقان شخصی خوش کوررمی اله
کیمه آکلاتملی نه یاپملی آه
صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

٣

بر کون ایتمش ایدم شو یرده قرار
ایکی قیرلانغیج ایلیوردی کذار

اوتشورلردی بختیارانه
ویومسونلرمی نشوه انسانه
بن‌ده عودتلرین ایدوب تبریك
اولدم آنلرله ذوق‌وشوقه شریك
ناگهان آتش ایتدی برصیاد
اولدی بیچاره یولجیلر برباد
اوزاق اولمق ایچون بلایادن
اتقا ایلیك بریادن

٤

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز
بیلك انسانلرك خصائلنی
کورك افکارینك دلائلنی
ضعفاسی وسیله جوی ستیز
اوقویاسی بتون بتون خونریز
ایلمشلر جهانی ظلم آباد
بونلر انسانمی بر آلای جلاد
اوله‌مزلر محب صادق خیر
بونلرك الك رحیمی قاتل طیر

بیلیرم کرچه وصف لایقمی
بکا سویلتمیك حقایقمی
صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

٥

دست صیاده یاور اولدی تنك
قنادندن اولدی بر کتاك
قوشوب آلدی همان کلبی
آکا وابسته اولنلرك جلبی
نه سویندك نه کولدك ای صیاد
سفك دمده اولورمی آدم شاد
هم سور شری همده دشمن شر
نه‌در اغرب جهانده طبع بشر
صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

٦

قوشلرم مژده آوجیکز کیدییور
کوردی بر بشقه او شتاب ایدییور

بر کلن یوق تباعد ایتدی کیدن
شمدی آهنکه باشلایك یکیدن

قالمدی شمدیلك محل حذر
ویریکز مشربجه بر قونسر

ویردی مهلت زمانه بر مقدار
اوتك اطرافی اوتدیرك تکرار

لکن اول ظالم طمع پرور
یورالودن یارین ابدرسه کذر

صوصکز قوشجغزلرم صوصکز

معلم ناجی افندی

قوزی

بیلسه‌م شو قوزی نه‌دن غم آلمش
هر ناله‌سی قلبه داغزندر
فریاد ایده‌رك قوشار نه‌دندر
سودسزمی رفیقسزمی قالمش
ای سود قوزسی نه‌در بو نالش
کیم اولدی سبب بو انفعاله

مادر ویره‌رك سكا نواله
پهلوسنی ایتمیورمی بالش

یوقسه سوریدن جدامی قالدك
فرقتمی بو اضطرابی داعی
قالمشلره باقمیورمی راعی
بی همره وبی نوامی قالدك

بیهوده‌می بوبله ترکتازك
واردر بو ملال ایچنده امید
مادردر ایدن امیدی تولید
کچمزمی او مهربانه نازك

امید ایله‌در بکای اطفال
سود ویرمه‌ده بی املمی مادر
هرکس بر امیده خدمت ایلر
امید ایله‌در جهانده هر حال
سن اولمسه‌ك ای خیال امید
قابلمیدر ازدیاد عمرم
سایه‌کده‌در امتداد عمرم
بیکلر یاشا ای نهال امید

کل کل قوجاغمده ایله آرام
اما سنی والده کده بکلر
بیهوده می چکدیکی امکلر
قوش قوش آنی باری ایله خوشکام

ظنم ممه یی دهانه آلدی
زیرا ایشیدلمز اولدی افغان
شاد ایلدی دردمند درمان
فریاد ایده جك دها نه قالدی

زانولرك ایلمش نهاده
تسهیل رضاع ایچون زمینه
پستانده کی شیر شکرینه
فطرت آنی ایلمش فتاده
ایلر ممه یی باشیله تهزیز
دنباله ایسه همیشه جنبان
طویمز بونی سیره چشم انسان
یارب بونه وضع حکمت آمیز

معلم ناجی افندی

قیون

بر قیون یاوروسیله طاغده ملر
قراجه یاردن ایدر پرتاب
بر بایردن دخی اینر سوریلر
گاه گاه عکس ایدر صدای کلاب
بر قادین دستیله صویه کیدر
ارككی بالطه‌سیله اورمانه
یابی اومزنده اوغلی بر یانه
اوته‌ده سود صاغار فقط دختر
کوستروب صکره پیر عائله بر
طوپلانورلر سماط پریانه
قید ماضی ودرد استقبال
اولمایجه کلیر سعادت حال

عبدالحق حامد

فدانذن کله

(مغالطه‌لی جواب)

ماحصل شوقی ایدك عمرمك
منفرداً ذوقی ایدك عمرمك

خندۀ نازکله‌ایدوب التفات
ویرمشدك جسم نزاره حیات
غنچه‌ایکن جنبش طفلانه‌دن
اولمشیدك خیلی تحملشکن
لذت آلیردك صالنوب یاتمه‌دن
لاله‌لره سنبله سوز آتمه‌دن
خنده‌فشان اولمشیدك کلشنه
مایۀشوق اولمشیدك هرشنه

عالمی طوتمشدی صفاورلکك
شوخلقك شوق برورلکك
ذوق ایدیوردك کیجه کوندوز بتون
ایلمدی صکره قناعت نیچون
دهری هنوز ایله‌دن تجربه
کوکلکه کیردی هوس دبدبه
بیلمزایکن احسننی قبحنی
مادریکك دیکلمدك نصحنی
پرتوخورشیده آچوب سینه‌سن
سینه‌کی آتشلره ویرمك ندن
پرتوینه آلدانه‌رق شعله‌نیك
آتشه آتمق نه روادر [illegible]ك

عشق کبی نور دل افروزدر
نور دکل آتش جانسوزدر
یاقدی قاوردی سنی اك صکره باق
چهره بروز اولدی سیاه فراق
دوشدی زمینه بدن نازکك
پست حقیر اولدی تن نازکك
غازهٔ رخسارك اوچوب کیتدی هپ
روح لطیفك نیه اوچماز عجب
بر اوفاجق کودك بازی پرست
کلدی جو نساقکی ایتدی شکست
ایلدی تعجیل زوالك سنك
نرده کزر نرده خیالك سنك
یوقسه خیالکده انتظام سنك
مادریکی ایتملی می اتهام
یاوریجغم بنمی اونا مهربان
های قورویایدی بدن ناتوان
سوکیلی آننه کبی اوطانسین سنك
قهریکه اوممامکه طیانسین سنك
ظاهرده آلدانمه موافق دکل
حکمته عرفانه مطابق دکل

دال دکلمی هله صبور عاقله
جملهٔ شئونات بر فاعله

جمله اسیر ید قدرت دیمك
هر ایشمز صبر واطاعت کرك

دور وتسلسل ایدرك محور اولور
عاقبت الامر مکانن بولور

بویله کلیر بویله کیدر کائنات
کورمدی مخلوق بقای حیات

نابی زاده ناظم

بلبل

— ١ —

نهال کلده اولنجه مکانك ای بلبل
نیچون فغان ایله کچسون زمانك ای بلبل

— ٢ —

خروش جوی بهاریمی خندهٔ کلمی
ایدن بو رتبه مؤثر فغانك ای بلبل

٣

کلك صولار دوکیلور کرچه تازه برکی‌ینه
سورن صفاسنی سنسك جهانك ای بلبل

— ٤ —

خطیب منبر عرفانیسك کلستانك
نوای صبحدمندر اذانك ای بلبل

— ٥ —

روا دینیرسه بو حسن ادایه سحر حلال
خجل ایدر ادبایه بیانك ای بلبل

— ٦ —

اولوردی بلکه دواساز غنچه‌لر آکا
بیلنسه نه اولدیغی درد نهانك ای بلبل

— ٧ —

حدیث عشقکه پروانه اولمز البته

اولورسه خامهم اولور ترجمانك ای بلبل

سری پاشا

والده ننینیسی

یاوریجغم اویقویه طال ناز ایله
جنبش کهوارهٔ اعزاز ایله
یات اویو ای طفل صفا پرورم
ذوقکه دنیامی فدا ایلرم
والده‌کی صانمه طالار غفلته
اویقو کیرومی نظر دقته
طال ینه اذواق خیالاتکه
هایدی ملکلرله ملاقاتکه
کوکلم سوه‌رك اویوتور بن سنی
بن سنی تلطیف ایدرم سن بنی
سنده بیورسین چوجغم بر زمان
سنده بیلیرسین نه یمانمش جهان
غائلهٔ عالمی چکمك محال
شمدی اویو ناز ایله آسوده حال
شمدی اویو ناز ایله آسوده حال

صكره آرارسين عجبا آنی سن
بوی بیودکجه بیویوب غائله
لازم اولور آدمه بر عائله
غائله‌لی اولسه دنیا ینه
عائله‌کی سوملی هر آیینه
جانلی ببکلر چیقه‌رق میدانه
صکره اویونجاق آتیلیر بر یانه
حب عیال وولدك وارثی
حب وطن یعنی صفا باعثی
حب وطن روح جهاندر دیسه‌م
ذره قدر بونده خطا ایله‌مم
حب وطن فکره رونق ویرر
آدمه ماهیتنی بیلدیرر
شاهره معرفته کتملی
کعبهٔ عمرانه شتاب ایتملی
عمر جهولانه یراشدمز بزه
کیم باقه‌جق اویله حمیتسزه

نابی زاده ناظم بك

تلاقیلر

— ١ —

بر آب کنارنده ایدم یار ایله تنها
مهتاب کورونمکده شفق اولمه‌ده پیدا
قارشیمده ایدی سودیکم اولکیجه کویا
هم کندیسی هم صورتی هم فکری وخیالی
بن اولمدم اما ینه دلسیر وصالی

— ٢ —

بر مرتبه خالی که هپ اطراف وحوالی
صندم او پریدن بیله اول موقعی خالی
هم صورتی هم کندیسی هم فکروخیالی
زایل کبی کلدی بکا بر ثانیه حتی
دلسیر وصالی ینه بن اولدم اما

— ٣ —

باقدم که وداع ایتمکه قالقشدی بنمله
عقلم بونی آلمازدی کوکلم اولمدی قائل

هم کندیسی هم صورتی هم فکروخیالی
کچمکده او دم سایهٔ خورشیده مماثل
انوار جمالی ایسه قالمشدی بنمله

— ٤ —

بالاخره آیرلدی چمنزارك ایچنده
جدی اولەرق کیتدی کورنمز ایدی اصلا
یاتدم تك وتنها چکیلوب غارك ایچنده
خالی بنی اشغالدن اولماز ایدی حالا
هم کندیسی هم صورتی هم فکروخیالی

— ٥ —

بر رسم یاپوب قیلمق ایچون فکرمی تبدیل
بر شعر یازوب چیقدم ایدنجه آنی تکمیل
بر موقعه کیتدم یرینه ایلدم اعطا
هم کندیسی هم صورتی هم فکروخیالی
جانان ایدی باقدم اولیور انده هویدا

— ٦ —

کیتدکجه بکا خوش کلیور حسن وجمالی

هم کندیسی هم صورتی هم فکر و خیالی
کوکلم آنی وقتنده دیمك آز بکنیرمش
پیدا اولدیغی نسبتده عجب تازه‌لنیرمش
انسانده اولان هاجسهٔ عشق ایله سودا

عبدالحق حامد بك

حجله

ای کوکلمك سعادتی بر ابتسامکز
بیلسه‌م سزك ملکمی یاخوریمی نامکز
جسم لطیفکزله کلوب تربه‌کاهمه
تولسون بکا حیات ویرشدن مرامکز
شهبال ناز کزمی بو نور سید ظهور
پرواز ره‌حدن دها علوی خرامکز
کورسه‌م قضای محشری کامز بوحس بکا
عشی ایتدی جسم و جانمی بردن قیامکز
کر وارسه اخترانی سمای معظمك
اندن کری قالیرمی سزك احتشامکز
اکمال ایچون نواقصنی شام و صبحمك
واردر سزك‌ده کون کبی بربدر تامکز

بیلمم صباحکز نه خرد سوز اولور سزك
نور جمالی آندیرییور چونکه شامکز
انفاس عمر ایله متشکل وجود ایله
افکار عشق ایله متجلی مقامکز
زیر وحی آندیرر نه کوررسه‌م اثاث بیت
جنتمی‌در سزك عجبا زیر بامکز
اشعاره بکزه‌یور بو کیجه‌سوزلرم بتون
اولمش کبی خیالمه ساری نظامکز
اکلار دیسه‌می فکر کزی بر چیچك سزك
ای شعر اولان نکفته لب غنجه فامکز
لایق دکل ایسه‌مده خدا قسمت ایلدی
خوش اولدی خوش بومقبره‌دن انتقامکز
ایواه اوده سزك کبی بر دلربا ایدی
رحمتدر اول غریبه سزك احترامکز
قالماز کیدر مرارت عمرم بو وجهله
تلذیذ جانه شامل اولورسه کلامکز
کیتدکجه آرتیور نه عجب حسنکز سزك
کلمز لطیفه‌یه بو کیدشده دوامکز
هیهات اداره ایلیه‌جك سزسکز بنی
دیر بنم المده نه ممکن زمانکز

بن آلمشم سزی بو روایت غریبدر
نائل دکلکن المغه بر دم سلامکز

حوری اولورمی آدمه منقاد سودیکم
مملو کلیش نه‌در بکا کوثرله جامکز

بن ایسترم بوشب بر آز آرام نشئه‌دن
بر سلطنت خیالنه دوشدی غلامکز

ممکنمی‌در کوروب‌ده عجب سومامك سزی
کرچکمی شبهه‌یی بوقدر التزامکز

تزییف ایچون بوحالمی‌دمدر شب‌زفاف
بوبویله فرصتی سویلر اغتنامکز

عبدالحق حامدبك

کیمکله لب‌بلب زانوبه‌زانوسك صفالرده
سبووش همنشینك جام وش هم صحبتك کیمدر

فاضل‌بك

کوز سیه مژکان سیه کاکل سیه ابرو سیه
قورقارم مجنون ایدر برکون بوسودالر بنی

راشد افندی

خالی کافر چشمی کافر زلفی کافر الامان
سرتسر اقلیم حسنك کافرستان اولدی هپ

ندیم

دل آتش دیده آتش سینه آتش روی یار آتش
کل آتش بلبل آتش کلشن آتش جویبار آتش
رها بولمق نه ممکن سوظش محنتدن عشاقه
فراق آتش وصال آتش بلای انتظار آتش
نوله یانسم یاقلسم رأفتا بزم محبتده
که‌عشق اتش می آتش حسن یار کلعذار آتش
رأفت بك

ایشتدم در صدف پیراهنن چاك ایلیوب چیقمش
مکر اول دلبر سیمین بدن دریایه کیرمشدر
— ندیم —

بیك شیوه‌سی واردر بوزلیخ ی جهانك
ای یوسف حسن ایله زندانی فراموش
عزت ملا

قیل صبا کوکل پریشان اولدیغن جانانه عرض
صورت حالن بوویران ملکك ایت سلطانه عرض
تنده جانم بر پریشکدر امانت صاقلارم
اول زماندن کیم امانت ایتدیلر سلطانه عرض
فضولی

چوك ملك

۱

ای مقدس چوجق که چشمانك

آسماندن نشانه‌ور محضا
دینسه اولمازمی لایق شایان
سکا پرنور مطلع سودا
پیرلر فیض آلور شبابکدن
بحرلر جوش ایدر حبابکدن

٢

کسوتك برملك قیافتیدر
یراشور آب ایچنده مالکه‌یه
بخش ایدن حالکك لطافتیدر
برحقیقت بوشت ملائکه‌یه
دها قلبك دکل ایکن محزون
کوزلرنده نه‌حزندر مشحون

٣

مجلسه عرض قیلدیغك صورت
برقلردن سریع ایدی کویا
ابدی‌در تصوری اما
دلده عین تخیل جنت

چوجغه کیم دیمش کچوك شیدر
برچوجق بلکه الك بیوك شیدر

٤

هرنه کیسن فیزم ملکسین سن
هپ محاسن سنك لباسکدر
شمه‌لر تشنهٔ تماسکدر
کندی باغکده برچیچکسین سن
آندیرورسین اوشعر صافی‌یه
که‌ایدر نازلر قوافی‌یه

٥

کیده‌جکدر سنکله لوندره‌دن
شعر ترکی‌یه رونق دیکر
ویره‌جکدر زمان کچوب آرەدن
اوده آتی‌یه سن کبی یوزیور
یشا اطفکله ای صبیٔ لطیف
سکا محتاجدر قوی ضعیف

٦

کلك رسام ولوحهٔ شاعر

بولدی صنعیله وجه ذی فریکك
پروبالکده ای کل طائر
متبسمدر بهاری مادریکك
سنی کیمدر کوزلی قیلان بویله
کولده قرامزی بوشب سویله

٧

قنادکدن کلان روایح ایله
کیدیور اضطراب دللردن
شوق مهرکله بیك لوایح ایله
طوغیور ماهتاب دللردن
ایلدك ای فرشتهٔ رؤیا
هم بزی هم لیلهٔ احیا

عبدالحق حامد بك

بلبل

١

بوکون طویدم ظهورین باغده اعلان ایدر بلبل
صفا جویانه عرض مژدهٔ ایام ایدر بلبل

بهارك ذوق وشوق اسبابنی اتمام ایدر بلبل
نوای دلكشیله هركسی خوشكام ایدر بابل
نیچون اما بنی ملهوف بی آرام ایدر بلبل

٢

ملال انكیز بررقت ویروب وجدانه اوتدكجه
بكا آه ایتدیر حسرتله اول دیوانه اوتدكجه
اولور شوق آور آشوب سودا جانه اوتدكجه
دمینده سیر ایدك تابیری .. اصرارانه اوتدكجه
دل آواره‌یی خواهشكذار دام ایدر بلبل

٣

مرامی عشقنك آثارینی اخفامیدر بلمم
اسیر مالیخولیا اولدیغن ابمامیدر بلمم
خیالنده طوران یابزرخ لیلامیدر بلمم
هوسكار كدورت طالب سودامیدر بلمم
سحردن خوشلانیر میل ظلار شام ایدر بلبل

٤

كیمه راجع بیلنمز كوكلی مشجون محبتدر
غریب وزاردر شب زنده دار هجر وحسرتدر

تغنیسی حزیندر چونکه مصروف شکایتدر
بیلیر بوباغده فریاده رخصتده موقتدر
بلا آرام آنکچون ناله‌یه اقدام ایدر بلبل

٥

نه‌دم آرامکاهم اولسه درد هجر ایله طاغلار
صولر وادیده سوء بختمه آغلار کبی چاغلار
پیاپی کوکلم آه ایلر دمادم کوزلرم آغلار
اولوب رقت پذیر آوازی برطور حزین باغلار
بنمچون طلعمدن صانکه استرحام ایدر بلبل

٦

سمادن صانکه اینمش برالهی لحن طائردر
یشیللکلرده پیدادر قاراکلقلرده سائردر
کوزل برشعر ناطقدر اوکویا دوحه دائردر
که هر معنای مستورنده برچوق تکنه ظاهردر
بومعنالر در آنلر کیم بکا الهام ایدر بلبل

اکرم بك

نصل جمالکی کورسون تمام نظاری
شکاف روزن خمیاره‌زن کورریاری

نگاهی عین بلا چشمی ترجمان قضا
نلوچگر اومهك مبتلای دیداری

او یارامز سوزه یاتمز وصاله میل ایتمز
آله‌یدی عاشقی رؤیاده بوسه‌سین باری

کوکل طولاشمز ایدی هاله‌وش کنارنده
او ماهك اولمسه دیدارینك خریداری

هزار سرو قدحك ساحهٔ خرامی اولور
بهار کلسه بو باغك آچلسه ازهاری

شراب کهنه‌سنه آفتاب رنکنی ویروب
قدحده مغبچه کوستردی نورایله ناری

ویرر تفیضه خوف ایله بدر کامله هپ
فلك همیشه ایدر لکه‌دار ابراری

نه کاله‌لر چیقاریردی هنروران زمان
اولایدی شهر کمالك رواج اسعاری

نه مشکللر کیتورر طره‌دن بکا اشرف
صبادن ایشته خبردار چین تاتاری

میسر اولدی زیارت بکا له المنه
پناهکاه مقدس ضریح کراری

اشرف پاشا

آنا قوینده ایکن الفت باب
قالدیرملرده طولاشمق بی‌تاب
دعوت ایتسون دیه‌رك بر مردار
خسته حالنده چیقوب کشت‌وگذار
بر طاش اوستنده کورنمك راحت
اویومق اوچ کیجه‌ده بر ساعت
آخرك کیفی ایچون نوش شراب
مزه‌لر بدله محبت اشراب
وار ایکن عقلی کورنمك بیهوش
دانیهٔ مهلکه آچمق آغوش
کوز کوره حقی فراموش ایتمك
زهری ممنون اوله‌رق نوش ایتمك
نفس آلمق دیه هزم محبس
ضبط آه ایتمك ایچون حبس نفس
صوینوب کیزلی یتاغه کیرمك
آنده بر خصمه تسلی ویرمك
راحت ایتسون دیه‌رك بر قانلی
ازیلیر بر دوشك اولمق جانلی
بوسه ویرمك آکا نفرتلرله
آلمق آغوشنه دهشتلرله

عبدالحق حامد

قیزمش او کل حیا بوزلمش
الوانـنه باق ضیا بوزلمش
بیلمم نه سبیله رنکی اوچمش
صهبا بولانیق صفا بوزولمش
تابنده جمالی طوری غمناك
مهتاب کوزل هوا بوزلمش
مهروینه وارسه قارشی کلمش
خورشیدده‌کی حلا بوزلمش
کلدستهٔ حسنی طوپلانیجه
بیك باغ فرخفزا بوزلمش
رجم ایتسه‌ده بشقه بر بلادر
بن خسته او مهلقا بوزلمش
بر خنده نیاز ایدنجه کوکلم
قیزمش او کل حیا بوزلمش

کمال بك

بر مهاجر قزینك استمدادی

١

اینشته شو مظلومك تنی
باق لکه‌لنمش دامنی

انسانمی صاندك دشمنی
الله ایچون اولدیر بنی
الله حفظ ایتسون سنی

٢

کلسکله بر قیز یانکه
قاچمق دوشرمی شانکه
ویرمز ضرر ایمانکه
الله ایچون اولدیر بنی
الله حفظ ایتسون بنی

٣

بار اولدی جسمم دوشکه
قان اولدی باق آغوشکه
الله ایچون اولدیر بنی
الله حفظ ایتسون سنی

٤

یکسر مزار اولدی وطن
بوینمده حاضردر کفن

اعدایه فرصت دکمدن
الله ایچون اولدر بنی
الله حفظ ایتسون سنی

٥

آرتق چالشمه چاره‌سه
دشمنله کل کیر آره‌سه
بر قورشون آت ده یاره‌سه
الله ایچون اولدیر بنی
الله حفظ ایتسون سنی

کمال بك

طاغده شاهین باقشلی بر دختر
کزر آهو کبی توحش ایله
او جبالك برینه بکزر
ذهنی اشغال ایدر تخذش ایله
عشقه واقف دکلسه‌ده لایق
حسنی موقع کبی طبیعیدر
شوق سودا دلنده مرعیدر
فقرهٔ عشق شهرت عاشق

ياد اولنسه فقط دكل فارق
صانكه بر كابن ربيعى در
زمهرير اويله برك وير ويرمش
قيش كوننده كماله ايرديرمش

عبدالحق حامد

قارئلرمه :

سزه‌ اى بيلمديكم ، كورمديكم قارئلر ،
سزه اتحاف ايله نشر ايليورم بونلرى بن ،
سزه اتحاف ايله ؛ زيرا نه ايچون كتم ايده‌يم ،
او سزك ايله كورمديكم ، بيلمديكم كوزلركز
صفحهٔ شعرمه ابذال نكاه ايلر ايكن
بلكه بر نقطه‌ده بردن طوره‌رق ولوله‌ سز
كوسترشمز ايكى اوچ قطره‌جق ايثار ايلر
بن بو اميد ايله تشييع حيات ايتمه‌ده‌يم
ايكى اوچ قطرهٔ شفقت . . . بو تسلى يتشير ؛
شو جدلكاه مقسيده‌ بوتون خسرانله ،
بوتون آلام و فجايعله كچن كونلرمك
ايكى اوچ قطره‌ در آنجق سيله‌جك متمنى .
سزكه‌ اك طوغرو كورن بر نظر وجدانله

تا اوزاقده بکا باقمقده‌سکز، مستغنی
نحفهٔ محمد تمدن . . . . نه صمیمیتدر
او باقیش چهرهٔ اشعارمه ساکن
هپسی بونلر بو یازلمش ،اونوتلمش شلر
او صمیمیته مجذوب اوله‌رق طولانیور ؛
کیم بیلیر ، بلکه ایچندن بری آلامکزك ،
ـ اوت ، آلامکزك، چونکه المدن خالی
یاشایان یوق . . . . بو بیچاره بشر قاتلانیور !ـ
بلکه بر معکس ناچیزی اولور، الك عالی
یاشایانلر بیله حس ایتمه‌ده‌ اك مستحقر
یاشایانلر کیدر . . . عینی چامور‌دن یو‌یبغین

کوکرجینلرك ظریف ، دلنشین براولری واردر. براوطه قدر ،اطرافی مینی مینی حجره‌لرله مملو بر کومس ،اوکنده پارمقلقله محاط وتل قفسله اورولمش کوچك بر باغچه‌یه قدر برتنز هکاه ، اوته‌سنده بریسنده اطرفی دلیکلی ، اوفق قطعه‌ده برر شادورانه بکزه‌ین صوکاسه‌لروه . . .

صیفیه‌نك او یقوجیلرینه رغماً کومسك‌ده‌نی مینی خلقی تاکونشدن اول اویانمش ، دیشاری‌یه چیقمش ، باغچه‌لرنده ، صباح کونشنك فیض حیاتیله برابر ، شادروانلرندن یواش یواش ، دنگلنه‌دنکلنه صو ایچمکه باشلامش بولنورلردی . بوتون کومس فریح ، مسعود

شاطر ، بر ترانهٔ حیاتله مملوایدی : غوڕو ! غووو!

یالکز بو ترانه زنکین بر لهجهٔ سوداقدر بوتون احتراصات وتهیجات عشقه ترجمان اولهجق بر وسعت معنی کسب ایدردی : غووو!.. غووو!.. اورنکارنك حریری کوکسلردن ، او یوزلرجه عاشق قلبندن چیقان بو ترانهٔ ضرام وسوکومسی سرتاپا ایکله تن ، هر تلی بر قصیدهٔ عشقه ترنمساز اولان عظیم بر ارغنون حالنه کتیردی. بو نکله او مینی مینی یوزکلردن نه صمیمی تأمینات صداقت چیقار ، نه مؤثر الحان سودا دوکولوردی ! بن بر کوشه یه چکیلیر ، کومش اهالیسندن بعض صایغیسزلرینك تجاوزاتندن مصون طوتلمق ایچون پارمقلقلره آصیلی دوران اسکمله یی آلیر ، اوطورووردم . اونلر آرتق بو صباح زیارتلرینه آلیشمشلردی ، بنی سونجله مملو کوزلرله استقبال ایدرلردی . دها بن ایچری کیرمه دن بر سرور ، بر قنادشاقیرتیسی بوتون کومسی بر هیجان حیاته بوغاردی . اونلر ، براز اوزاقجه صکره یواش یواش کوچك قناد ضربه لرله اینجه باجاقلرینك اوستنده سکه سکه یاقلاشه رق ، بوینلرینك لطیف بر انحناسیله محبتکار ورجا آمیز کوزلرینی بکادیکه رك اطرافمی آلیرلردی. بندن هر صباح بکلدکلری لطفك ینه تکررینی رجا ایدن بو صاف ، علوی کوزلردن منشکل بر حلقه ارتسام ایدردی . او زمان بن المی اوزاتیر ، یانی باشمده یم قوطوسنك قپاغنی آچار ، آووچ آووچ داری آتاردم.

موقت برزمان ایچون بنی اونوتورلر ، باصمقدن قوقار کبی محترزانه آدیملرله اوچاقشیرلی آیاقلرینك بر بوسه یه بکزین تماسیله اوردن اورایه قوشه‌رق دانه‌لری طوپلارلر ؛ قوصاقلرینك ایلك حرصی بر آز سکون بولدقدن صکره دائمی دوشونجه‌لرینه ، او بیتمك توکنمك بیلمه‌ین معاشقه‌لرینه عودت ایدرلردی. غووو .. غووو ! . . ارککلرده اوفق بر هواپرستی ، قواعد صدقته پك موافق اولمیان خفیف بر زندوستی واردی . تصادفاً یانلرنده بولنان بر یبانجی یه ، بوینلرینی تتره‌ته‌رك کردنلرینی قیریشدیره‌رق ، ظریف بر صحرا ایشله اوکه لجه‌رك تسلط ایتمکدن خالی قالمازدی .

فقط آز سورن بر قاریشقلقدن واصلا حد معینی آشمایان چابقینلقدن صوکره چفتلر آیریلیر ، ایکیشر ایکیشر ، قاری قوجه هر کس کندی سعادت عائله‌سنه عودت ایدردی . اصل بو عائله‌لرك سعادتی کومسك ایچنده حجرلرده ایدی. او قدر چوق معاشقه ایدن بو مسعود مخلوقلرك حجره‌لری دائما همان دائما دولو ایدی. هنوز قنادلرینه اعتماد اولنه‌میه‌رق یوواده دیوریلان یاورولر واردی. بو چوجق بابالریله والده‌لرینی رقتدن آغلامق آرزولری حس ایده‌رك، اوزون اوزون سیر ایدردم . بورالرده پدرلك، والده‌لك سیلنیر و بو ایکی صفت عینی وظیفه‌ده امتصاص ایدردی: یووایه حیات ویرمك... والده یمك سرپیلدیکنی خبر آلنجه پدره بر آز مساعده ایتدکدن صکره یوواسنی ترك ایدرك کلیر.

پدر غلبه‌لكك ايچنده اونى درحال فرق ايدر، آچلعن اوتوته‌رق متهالك بر پرواز ايله يووايه كيدر، بوش قالان يرى اشغال ايدر؛ بعضاً فداكارلقده ايكيسنك آره‌سنده برمسابقه جريانى كورولور والده يوادن آيرلمقده تأخر ايدرسه پدر كيدوب اونى چيقمغه اجبار ايدر، اوراده لزومندن زياده قالمق ايسترسه والده مساعده ايتميه‌رك كلير، زورله يمورطه‌لرينك اوستنه ياتاردى. بكا هرشيدن زياده تأثير ايدن بو پدرله والده‌نك ياورولرينى دويوريشلريدى: بر دقيقه غائب ايتمك ايسته‌ميه‌رك عجله‌يرلر، قوشه‌رق برايكى يودوم صو ايچرلر، والده ايله پدر مسابقه ايدرك بورايه اوچارلر، كنديلرينه منتظر مينى مينى پنبه غاغالره غاغالرينى طاقه‌رق قورصاقلرينى، كويا قورصاقلريله برابر بوتون جانلرينى، بتون موجوديتلرينى ياورولرينك قورصاقلرينه بوشالتيرلردى. اوخ! بو نه بليغ مؤثر الواح عائله! بوعشق، صداقت، ابوت، وظيفه لوحه‌لرى! بونلر انسانلر ا[illegible]ون نه كوزل درسلر تشكيل ايدرلر، سعادت عائله‌نك علويت شعرينى نه مؤثر بر لسان ايله سويلرلر!..

بن بوراده، بر كوشهٔ مسعودده حياتى، كندمى، خصوصيله انسانلرى اونوته‌رق ساعتلرجه سير ايدر، دوشونور؛ كويا، روحمك تازه جريحه‌سيله، انسانلقدن چيقه‌رق ايشته اويله مسعود بر كوكرجين اولمق ايستردم.

مسعود؟ نقط هروقت دكل، اونلرك ده، انسانلر ؛ بيچاره،

بدبخت انسانلر کبی ماتملری، اولوم ماتملری ، سودا ماتملری
وار ایدی. ایشته زورقله ابرونك خاطرهسی بنده بویله بر
سودا ماتمی اویاندیرر .

خالد ضیا بك

پاره .. ای شمسپارهٔ آمال
ای کوزل معدن ، اوخ ، ای لبریز
کیسهٔ شعله رنك فجر آمیز
کورلیور، کل یوزکده استقبال!
نه بویوك بر دلیل قدرتسك ،
رهبر طالع سعادتسك ،
جاذب ایتسام شهرتسك ،
اك مشعشع تضاد عبرتسك :
سکا اعلان غیظ ایدرده ینه
بشریت قوشار ، کلیر سسکه
ای معزز ملکهٔ هوسات ،
زیر پای شهامتکده حیات ؛
شکر ومنت .بور شرفخواهك
سر فرولر نثار شهاهك !
آچیلیر ایلیجه سن ا.برام

اك قوى ، اك كزيده باب مرام .
قاپيلان پنجۀ تعديكه
آغلاسين كندى ضعف وذلتنه ...
صرفۀ اختضارر ايچنده غصون
چيرپينير ؛ چارپينير قيرار قيريلير ؛
باد نالانه هايقيرر ، طاريلير ..
آه اوداللرده‌كى قبور درون ،
اونلرك طور سرزنشكارى ،
اونلرك مادرانه اكدارى !...
اونهالانده صاللانَن بوولر
اوپرا كنده ، نازنين ، مغبر
اوچوشان ، صاورولان ، درشن توپلر ..
آه اوصوك توى كه محترز قووالار
جابجا روح آشيانه‌سنى ..
يووانك ياد پرترانه‌شنى ...
كيم بيلير هانكى طائر شوخك
يادكار حيات قلبيسى
طولدورورردى بولانۀ هوسى ؟
كيم بيلير هانكى پرطرب روحك
ييقيلان آشيانده مخفيدى

راز عشقلیسی ، راز امیدی ؟ ...
چال بن ده اولوب شوق ایله اهنککه پیرو
دللرده کی سودالری جوشان ایده‌لم ، چال !
چالدقجه طوغار کوکلمه اشعار نوانو ؛
هر نغمه‌که برشغرمی قربان ایده‌لم چال !

فکرت

«صنعتسز کورنمك برصنعتدر. سوسلنه‌مك ، بعض قادینلره دها زیاده یاقیشدیغی کبی اسلوب ساده‌ده زینتسز خوشمزه کیدر. بو صورت افاده‌نك اوبرحسن مهملی واردرکه لطائفنك تأثیراب سحر انکیزی فوق التخمین اولنور . اك زیاده مائل طبیعت اولان بو اسلوب ، تصنع وتحری ایله اصلا ائتلاف ایده‌مدیکی جهتله زوراکی برکلمه ، برتعبیر ملاحت ساده‌سنه خلل ویرر . بوطرز بیانك دعواسی ، طور عظمت تماسی یوقدر : کلمه‌لر بولندقلری یرلرده کندی کندینه قونمش کبی کورنور؛ جمله‌لری کسیك وغیر متوازندر. اسلوب ساده تزیینات ایله مجازات واستعاراتك استعمالنده پك چوقی احتیاط ایدر ؛ کندیسنده نظره چاربه‌جق ، حیرت ویره‌جك برشی یوقدر . ایشته اسلوب ساده نك اوصاف ممیزه‌سی بونلردر .»

- « برکره دوشونه‌لم ! دنیاده یکی طوغمش چوجوقدن

عاجز برشی وارمیدر ؟ بیچاره و محتنخانه‌یه بیك درلو احتیاج ، بیك درلو استعداد ایله کلمش ؛ حالبوکه ایکی ضعیف قولندن بشقه لوازمنی تدارکه آلتی یوق! هوام همتسز؛ برودت ورطوبتیله جانه قصد ایدر . طوپراق خسیس ؛ لازم اولان جواهر اثماری سینهٔ حرصنده صاقلار ؛ ینه بویله ایکن هر احتیاجنی استیفایه ، هر استعدادینی اظهاره موفق اولیور . بوکا مدار اولان اسباب ، هپ بزدن اول کلنلرك ثمرهٔ غیرتی دکلیدر ؟ اویله ایسه اسلافه اولان دین تشکرمزی اخلافه ایفا ایتمك لازم کلزمی ؟

حقیقت ! انسان فانی اولدیغی حالده ینه حیات ابدیه‌یه مظهر اوله‌جق کبی چالیشملیدر . یوقسه هرکس سعینی مدت حیاتی نسبتله تحدید ایدرسه عمری دائمی اولان انسانیت فنا بولور . دنیانك هر نره‌سنه کیدلسه مشقتسزجه ناز ونعیمه مستغرق اولمش نیجه بك زاده‌لر کورولیور ؛ وآنلرك حالنه باقیلنجه بختیار طوغمغه توقف ایدر یوللو حسرتلر چکیلور .

باقه‌لم ، عجبا بو تحسرلر روامیدر ؟ عجبا او ناز ونعیمده کوردیکمز آدملر حالجه غبطه کشلردن اعلامیدر .

البته دکل ؛ چونکه انسان ایچون بخت دنیلن شیئك حقیقتی قدرتك ذهننه ، قولنه احسان ایتدیلر خاصه‌لردن ، بختیارلق ایسه او خاصه‌لرك حسن استعمالندن عبارتدر . هیچ

بر ثروتی متصرف اولی کتم عدمدن برابر کتیرمه‌مشـدر . دنیاده مال اطلاق اولنور نه وار ایسـه اقدام ایله طوپلانیر ، سـعی ایله‌ده وجوده کلیر . بو حالدن طولایی مضـایقه‌یه ثمرهٔ عطالت ، ضرورته محصول سفاهت دیمك روادر .

کمال

نشئهٔ معصومانه

هله شو معصومك نشئه‌سنه باق ! . شو تبی عالمنی ، شـو قورقونج فورطنه‌یی‌ده کندیسـنه بازیچهٔ خیـال ایتمش . یاغان صغوق‌شیلر نظرنده کویا قار دکلده یاسمن چیچکیدرکه ملائکهٔ سما اتك زمینه سرپیورلر ! هواده اوچان قوشلری قاپه‌جق کبی کوپوکلر ایچنده قباران شـو امواج خروشانی سـیر ایتدکجه شوقندن اللرینی قوللرینی اوینادیور . روح لطیفی عوالم علویه ایله ادامهٔ مناسبت ایدرکن قوهٔ فکر ونظری حالا پیش نکاهنده اوپریهٔ خفانك اوته طرفنه چیقمقدن عاجز !.. شو دقیقه‌ده کیم بیلیر نه قدر صبیٔ بیکناهك .. نه قدر یتیم بیکسـك اللرینی آیاقلرینی طوکدیرال — کیم بیلیر نه قدر یتیم وعلیل درمانده‌نك نه قدر یتیم بیکسك اصطراب و آلامنی تزیید وتشدیدایدن —

كيم بيلير نه قدر غريب خانه بردوشك .. نه قدر فقيري ظهيرك حالني پريشان ايله‌ين ، كيم بيلير نه قدر بيكلرجه نفوسك اسباب هلاكني حاضرلايان شو دهشتلي حالك نه اولديغندن بى خبر!.. شيمدى شو تجربه‌لرى آچيورسه‌م تأثير برداىله وجودنده بر اضطراب شديد حس ايدنجيه قدر آندنده ممنون اوله‌جق !.. شيمدى قولندن طوتوب‌ده باغچه‌ده‌كى قار ييغنتيسنك ايچنه براقيورسه‌م كنديني اك بيوك بر املنه نائل اولمش قدر بختيار صايه‌جق !..

نه غريب شى !.. شمدى بر قره باطاغك دكزه‌طالديغنى كورر ، سويجندن هايقيرمغه باشلار . بيلمزكه او حيوانك بو حركتى اكلنجه ايچون دكل ، كنديسندن ضررسز بر ديكر حيوانى اكل وبلع ايچوندر ! دوشنمزكه بر قوينك بر ضعيفى دائما مغلوب ومحكوم ايتمسى بو عالم كون وفسادك اك حزن انكيز .. اك يأس بخش اولان قواعد جاريه‌سندندر ! هله هيچ خاطرينه كتيرمزكه كنديسندن ايكى سنه دها اول دنيايه كلمش بر صبى ايسه‌يكى .... بعلك اوبونجاقلرينى جبراً الندن آلير .. ايسترسه يناغنه برده شمار اورر ! ..

شمدى بر قايغك كچديكنى كورر ، بشوشانه چرپينير .. كنديسنك‌ده او قايق ايچنده بولنمسنه آرزو كوستررر . ادراك ادراك ايده‌مزكه او بر بالقچيدر . او مشققى حظ وتنزه ايچون

دكل فقر واحتياج كبی بر سائقهٔ آرام سوز ايله اختيار ايتمش.. كابه‌سنده اكمكسز، كمورسز قدومنه منتظر اولان عائه‌سنه كفاف نفس تداركنه چيقمش.. احتمال كه آكاده موفق اوله‌مديغندن يأس وفتور، قوتنی كسمش، او حال ايله‌صغوق كميكلرينه قدر ايشلمش !..

اكرم

بو شمديكی عالملردن پك اوزاقلره كيتمشدك؛ ماضی ايله آرامزده ابدی فورطنه‌لرله جنكله‌شن بويوك دكزلروار ايدی. شيمدی هر شی يكی ايدی: حتی قلبلرمز، حتی حسلرمز، حتی ايلك كونلرده قبهٔ صاف ولاجورديسی آلتنده مسافر اولديغمز سمای مكوكب بيله‌يكی‌ايدی. شو چمنلرينی چكنه‌ديكمز طوپراقلر، افق اوزرنده ترسم ايتديكنی كورديكمز اورمانلر رهكذارمزی تعطير ايدن چيچكلر بيله يكی، باكر ايدی. وبو صاف ومعصوم طبيعتك سينهٔ مشفقنده بزم ايچون يكی باشلايان بو حيات، — آه، بو حقيقته اقتران ايتمه‌يه‌جك حيات مخيل ! — بالخاصه بو حيات معزز هپسندن صاف وطبيعی‌ايدی.

كويمزی ساحلك اك شيرين، اك سويملی بر نقطه‌سنده انتخاب ايتمشدك. آطه‌مزی احاطه ايدن بحر خروشانك هيبتلی

طالغه‌لری بزم ساحلمزه کلنجه‌یه قدر ایلریده‌کی قیالره چارپه‌رق قیریلیردی . و برر الماس کبی پارلایان بیاض تمیز قوملرمزی خفیف خشیر تیلرله تهزیز ایتدیکی زمان ، ظن ایدردك که بوعمان بی پایان شو ایصسز ساحلك هپ بر حس احوتله برله‌شن غریب الدیار مهمانلرینه بر ترانهٔ تبریك وتشجیع اهدا ایدییور .

ذاتاً بوتون طبیعت بزه بو حسن قبولی کوسترمشدی .

جسیم اورمانلرك نسیم مفرحه تودیع ایتدکلری تودهٔ روایح ، بر حس اغتراب ایله اختلاج ایتمك ایسته‌ین سفینه‌لرمزه قوت بخش بر دوای تسلیت کتیریر ، ایلریده چاغلایان صولر ، بزه جسارت ویرر ، قوشلر بزه برر نشیدهٔ متانت اوقور ، بوتون طبیعت محیطه — پاك وطبیعی بر حیات ایله زنده ، فعال کورونن بو والدهٔ مشفقه — بزی آغوشنه آلیر ، باغرینه باصار ؛ بودرین بو عمومی حیات ایچنده کدرلرمزی اونوتدورور ، اطرافده‌کی آهنك حیاته قاریشمق ، یاشامق — ، اوح ، سربستجه ، انسانجه یاشامق — آرزولرینی بزه ویریردی .

کویمزك اوکنده ، افق امواجك بیاض کوپوکلریله حسبحال ایدر کبی آشنا دوران رحیم وسالدیده ، بویوك بر آغاجك آلتنده ایلك آقشاملر طویلاندیغمز زمان یانمزده اویناشان پارلاق صاچلی سوکیلی چوجقلرمز ، متحرك کوزلرله باقدقلری جسیم وادیلرمزه ، دها جسیم اورمانلرمزه ، سمالره طوغری

قوللرینی بعضاً آچارلر ، صانکه بو نامتناهیلکلری روحلرینه دولدورمق ایسترلردی . وبو طورلریله‌ده بزه وظیفه‌مزی تجسم ایتدیریرلردی :

اوت بو عزیز چوجقلر بویوتیله‌جك ، بو وادیلر ، ایشله‌نه‌جك چالیشلاجق ، دائما چالیشلاجق ایدی ....

حسین جاهد

حجر متحرك

نه خوش بر کویلی قز کوردم کچنده
تك وتنها اوطورمش بر چمنده
که باقسه‌ك قورقولوردی عزلتندن
مآلی قیلمش اطرافه سرایت
ویرردی موقعه حسن ولطافت
پریلر شاد اولوردی وحشتندن
کنار آب ابدی صنوبر ،
اوپردی پاینی خورشید انور
آنی مطلق کوررلردی سمادن

اوبوردی طفل سودا مقدمنده
دل معصومی تیتردی قنده
که اقدسدر بو حالت بر دعادن
صفای حسن ایله یکسر مسرت
دینیردی دینسه بر دلبر مسرت
سر یرندن یکا اولدم روانه
کیدلمز نزدینه قویماز چیچکلر
صانیردم بکلیور بر چوق ملکلر
باقاردم گاه اوکا ، گاه آسمانه
آچیق مائی کبی چشمانی بی رنك
نگاهی جای شبهه عین نیرنك
باقلمزدی فقط باقمق ضروری
کوررمیدی او کوزلرم بیلمم اما
باقاردی رهگذاره مردم آسا
دینیردی جنته مشتاق حوری
اوت بر مائی کوزلی همده اسمر
اولورمی اویله اسمرتن ممکن
فقط مرعاده ویرمش آز معیشت
بر آز کندهنما قیلمش طبیعت
ایکی خطوه دها اولدم مقارن

بنی هیچ باقمه‌دن کوردی امینم
قاریشدی شوقنه حال حزینم
دکلدی مقصدم کرچه رقابت
سیهدی صاچلری یادمده قالمش
بو پك بللیدی بر سودایه طالمش
محبت طوغریسی قیلمش اصابت
کوروردم حسن عشقی پك نشیمن
که لایقدر دیسه‌م بر عشق احسن
که «الیقدر دیسه‌م بر حسن عاشق

حامد

بر ایکی مثال :

تختگاه سلطنتك آق دکزه قارشی اغیاره سد اولنمش بر باب آهنینی دینلمه که شایان اولان قلعهٔ سلطانیه بوغازندن کیریلیر و بر ساعت قدر دها بری کلنیرسه قدرتدن نمونهٔ لطافت اولمق ایچون یاپلمش بر حوض بهشتی کوریلور .

انسان ، بر قاچ کون او دریای صفانك کنارنده تماشای طبیعت ایتملیدر که خزینهٔ بدایعنك ابذالنده فیاض قدرتك نه کریم اولدیغنه ذهننده بر مطالعه حاصل ایده بیلسون .

اكثر كونلرده وقتا كه اقشـام تقرب ايدر ، باد شمال ايله هواى جنوبى بربرينـك آغوش وفاسـندن قوپارق ، هر برى دنيانك بر كوشه‌سنه غروب ايله مملكتك‌الك عاشقانه برسيرانكاهى اولان او زمين بى‌مثالى موعود وصال ايلمش ايكى نازنين كبى معانقه‌يه باشلارلر . او قدر آهسته حركت ايدرلركه تنفسلرى، بربرينك كل‌جمالنى صولديرر ، وصداى پالرى اغياره افشـاى راز ايدر انديشه‌سنده‌درلر، ظن اولنور .

بادشماله جلوه‌كاه اولان صولرك امواجى او قدر كوچيلير، وشمسك ضياسى اوقدر پاره پاره طاغيليركه زمينه بر براق آيينه فرش ايدلمش دنيله بيلير. پويراز كذركاهى اولان يرلرك بعض كره اوته بريسنه لدوس طوقنور، يوللر آچاركه سرو سيمندن فرق اولنماز. لدوس اوغراغى اولان طرفلرك بعض وقت اوته‌سندن بريسـندن پويراز كچر ، شـكللر حاصل ايدركه هواده برابر نوبهارى پاره‌لنه‌رق دكزه دوكولمش قياس ايديلير .

خورشيد منور، عظمت وسلطنتيله آفاقه جواهر فشـان اوله‌رق افقك منتهاسنه كلنجه آتلمش ياموق شـكلنده اطراف مغربى طولاشان اوفاق اوفاق بلوطلرك حاصل ايتديكى نوره غرق اولمش رنكلر ، نه قوس قزحده ، نه رنكين الماسـده ، نه ازهار ربيعيده، نه مرغان هنديده كورولمك احتمالى واردر.

كمال بك

اعتقادمجه چول‌اونامتناهیلکی، اونورانیتی،اومهابت‌احترا
فرمودی ایله بیت‌اللهك عتبهٔ مناسبه‌سیدر ؛ کعبه‌یه کبره‌جك
آیاقلر کونشك‌اوعمان بیابانه فرش ایتدیکی طبقهٔضیا ایچنده
وضوء طبیعی ایفـا ایتمش، شـوائب ذنوبنی قوملره دفن ایلمش
اولمالیدر . حجـاج اسـلام مکهٔ مکرمه‌دن اول علویت فیفا ا
سـاعتلرجه ملاقی یاشاملی، دره‌لرك همهقهٔ نقراتی آره‌سنده
ولد بادیه‌نك‌کاه‌وبیکاه یوکسله‌رك سکوت‌بادیه‌یی آغلاتان‌صدا
دلسـورینی طویمالی؛ ایچنده : « اوخ ، ایشـته لیلای خیا
چاغیران محرور وتحسر، روح مجنون ... » دیمه‌لی: کوزلری
قولاقلری، یورکی صفوت وسعتله ییقانملی؛ حجر اسوده متجه
بر عشق آلهی ایله توجه ایتملی ...

چولك وجدانه قارشی ناقل افکار بر نفوذ هدایتی وار
نظر ضمیر بو صحیفـهٔ نور اوزرنده صانکه انطباعات اسـلا
اوقور. بو عظیم حیات ربك ایچنده روح حجاج عظیم‌برخلجا
ایمان حس ایدر .

چولك هر کون کسب ایتدیکی منظرهٔ ذهب اوستن
سیاحت ایدنلر ثروت دنیویه‌نك برسراب اغفال اولدیغنی‌بر
آ کلامش اولورلر .

بتون صنع بشردن خالی ، هنوز تماس عمرانه قارشی
وصاف اولان قوم طالغه‌لری آره‌سنده شد رحال ایدرکن ق

یکی بر احتیـاج وظیفه ایله تترر ، بر وظیفه که درد معیشت درد زنده‌کی، درد دنیا ایله مناسبتی یوقدر؛ بر وظیفه‌که اجرا مقابلی نه پاره، نه صورغوج. نه آلقیشدر. چولده انسان حیات خارجیه‌ددن آیریلیر؛ روح بلااختیار بر خولیای اخروی‌یه طالار.

جده‌یی مکه‌یه ربط ایدن فیفـای بی پایان ، اویله حس اولنورکه، کویا قرآن طبیعتك کشاده بر صحیفه‌سیدر . اوزرندن کچنلره هرذرهٔ ریك بر درس توکل ویرر، نکاه سیاحده چول بر واعظ حقایق اولور .

اوراده سما بر ارتفـاع ، بر ارتقاع منـور ، خیره بخش عیون برارتفاع فوق العاده آلیر ، صانکه هوا ایله ، اثیر ایله دکل ، برنور سوزان مملو بر ارتفاع محیر العقول ... ایسـان بوقسحت رخشانك تضییق دائراً ماداریله غرورینك ازلدیکنی طویار ، قورویان ، یانان دوداقلرنده رمزمهٔ عبودیت برزمزم تسلی اولور ..

دوه‌کزك اوزرنده قیام ایده‌رك بتون امداد انظارکزله آفاقی تفتیش ایدکز، دائرهٔ وسیعهٔ مبصراتکزده هیچ برلیمهٔ ساده بوله‌مزسکز . هرطرف آیدینلق ، هرطرف کونش ، هرطرف سوران وفروزاندر ... کونش بو عمـان بی‌حدودك ایدی بر نکهبان درخشانیدر . اونك برار محرور لمعان اولمادقجه،اونك حوزهٔ حریقنده اراابقادروح ایتمدکجه کعبهٔ معظمه یه کیرمه‌ملیدر،دیرم

چولی حاجیلر بر طیر جهنمی ایله طی مسافات ایدن واغونلرده ، آهنین مصادمه‌لر ، سامعه خراش طراقه‌لر ، صفیرلر ، ایش فوقولو دومانلر آره‌سنده دکل ، سکوت ایچنده مراقبه حالنده ، دوه اوزرنده غیر اختیاری وموزون سجده‌لر ایده‌رك ، جوانب اربعه‌نك جلوت مضیئه‌سنی موجه موجه نوش ایلیه‌رك وجد آلود وسعت ونور مرور ایتملیدر .

لوقوموتیفك صفیر تیزی — عواقب وختمهٔ اجتماعیه‌سندن باشقه ، — بویار اعتکافك خوشیٔ ازلیسنه قارشی بر ضربهٔ استهزادر . بدویلر قدر حاجیلرده بواهتزاز تهکمك بکرباده‌یی تخریشنه راضی اولماملیدر .

دونر بنفشه ، کل ، سمن مجوهرانه ژاله‌دن؛
ویرر چمنده لاله‌لر برر نشان پیاله‌دن ،
شراب نهرین اکدیرر صوعکس رنك لاله‌دن ؛
طولار درون مرغزار طرب جوش ناله‌دن ؛
سحرده سیر باغه چیق ؛ صباح فیضباری کور ؟
استاد اکرم

آچیك شو پرده‌یی : بر بزمگاه نونوش ،
منادمین طرب سرابسر شطارت پوش .
کنار بحره قورولمش جسیم برایوان ،

او کنده روحفزا برحدیقهٔ ریان ؛
کوللر عکوس ترنمه سقف زرکاری ،
قلوبه نشئهٔ دوکر سلسبیل دواری ؛
کزر طیاور امل سایه کاه نازنده ؛
چراغلر طولاشیر صحن لاله‌زارنده ؛
– کونلو برکیجه‌نك افقی ئمنده قمر:
بوتشوه زار بهشتی عرایض حسرت ایدر ؛
بویانده هاله نما تللی پوللو برجولان ،
اوبرپریٔ طرب درکه رقص ایچنده نهان ؛
اوتر شویانده نعمپرانك الك کوزلی،
دوداقلرنده ندیمك او کونکی برغزلی .

توفیق فکرت

« اوت ، سوکیلی خلقت ، بدبخت اوله‌جقسك . کیردیکك بوعالم معیشت اویله برمعرکه‌درکه چهره‌کك او براق صفوتنده روح معصومکك لمعانه باقدقجه قلبم سنی بکلین الملرك تصوری ایله تبره‌یور . استقبال حیاتکك بیابان تنهابیسنده اکدار واضطرابات برروحشی حیوان تهالکیله آغزلرینی آچمشلر، سنی سنك شونحیف موجودیتکی بکله‌یورلر ؛ سن بوراده پاپه‌یالکز هیچ برمعینسز، شوقادین کیمسه‌سزلکیله، شوقادین عاجزلکیله

یورویه‌جکسك ؛ نشئه‌لرك ، سعادتلرك بونلره بر غدا اوله‌جق استداد ایچون اوزاتدیغك اللر آچیق قاله‌جق ؛ استمداد ایچون چیقاردیغك اوازه‌لر اطرافك خودپرستانه ولوله‌ٔ هیجاسی ایچنده بوغولاجق. معاونت دکل ، ضرر کوره‌جکسك ؛ سه‌وه‌جکسك ، الداته‌جقلر ؛ اینانه‌جقسك ، آلداته‌جقلر . امیدلرك ، امللرك هپ بر بر صولاجق ، قورویاجق ؛ حقیقت حیاتی ایلك زمانلرده مسعود نظرلرکدن صاقلان بوتون باغلر چوزوله‌ثك ؛ اووقت شو فرداسز مزار حیات ایچنده نه‌قدر یالکز نه‌قدر زواللی اولدیغکی اکلایه‌جقسك . آنه‌ك ، باباك ، هیهات ، اونلری غائب ایده‌جسك ، یاوروم. باباك سکا یالکز سعی ایچنده کچن بر حیات خاطرهٔ صاف ومحرومنی براقه بیله‌جك . »

جاهد

« بوصباح قارئلرمز کیدن سنه ایله کلن سنه آراسنده اویاندیلر . بوکون کتاب ایامك یکی بربابنه باشلادق .

کچن سنه ، سنه‌هرمدیده ـ عمرمزی تشکیل ایدن سنه‌لرك عمری آز اولور ! ـ بار خاطراتی آلتنده ازیلن میان دوتاسی ایله طریق ابدیته کیردی . آرتق راه ماضیده هرکون بر ازدها کرداب نسیانه دوکوله‌جك .

پیر سنه‌یی عادی برمشروطیت ناظری کبی استجواب ایتمك

قابل اولسەیدی استانبولدەکی مشاهداتنه دائر نەقدر طاتلی ونه قدر آجی شیلر سویلیەجکدی !

دون کیجه یاریسی صوڭ دقیقەسی افول ایدن اوچ یوز آلتمش بش کونه نەمتین مقاملرڭ ییقلدیغنی ، نه آهنین قانادلرڭ قیرلدیغنی ، نەیأدلر ، نەمسرتلر ، نەمجادەلر تماشا ایتدی .

شو کچن برشئون سنەیی خیالاً بردها طولاشمق : اووخ ، نەمتعب سفر .. ۱۳۲٤ نوروزی بزی اسیر ، بدبخت ، زبون وساکت بولمشدی هرطرفده عصرلر دنبری پاصلانان بیوك بر زنجیر شیقیردیسندنا باشقه سس یوقدی . بتون بهار بر دور احرازغلبه ایچون انتحاب سلاحه وقتقالمادی ، الڭملوثشیلر بیله آلت هجوم اولدی واولمقده . . .

بو قدر حوادث متضاده ایله مملو برسنه تاریخمزده هیچ یاشامامشدر ، دینەبیلیرکه بنوناحوالی برعکساتیدی .

مشیمه شهورنده نه آفتلر کتیردیکنی اعالیٔ استبداد کشف وتخمینه ایدبیلمش اولسەلردی ، امینم که ، کچن سنەیی بسیط برژونتورك کبی یوقایتمکه ، صحائف اعصاردن سیلمکه تشبث ایدرلردی ، دون آقشام صوڭ یاپراغنی صوبالره آتدیغمز تقویمی ـ مرحوم کمالڭ آثار مخلدەسی کبی ـ پارالار ، یاقار و هیچ بردیواره تعلیقایتدیرەمزلردی .

کچنسنه حقیقةً همایون وفرخفال برسنه ، برسنهٔ مبارکه

ایدن . مرور ایدن اون ایکی آیی خاطرهٔ احفادك اعزاز ایده‌جکند شبهه یوقدر . تمنی ایده‌لم که کله‌جك سنه‌لر شوسنهٔ مبارکه‌یه آراتمایه‌جق قدر کوزل اولسون . . .

بوصباح دیوارلرمزه آصدیغمز یکی تقویم‌نه‌لر کتیرییور ؟ مجهول ! محقق اولان شوکه عمرك‌مزك برجزء مهمی صوك کوزل سنه‌سنك متمین تقویمی ایله برلکده یاپراق برسپده آتیلدی ، اورادن برده‌ها هیچ هیچ چیقمایه‌جق . . . »

جناب شهاب الدین

طارق بن زیاد یالـکـز

اندلس حکمدارانك خزینه‌لری ایچنده‌سین ، طارق ! سن نره‌دن کلوب نره‌ده طورمشسك . عزیمتك نه طرفه ؟ سن تاسوریه‌دن کلوب طلیطله‌ده طورمشسك . یارین سکا برفاتح دیه‌جکلر . بونکه برابر سن قولبه‌دن چیقدك ، برسرای خزینه‌سنده‌سك . بر مزاره کیره‌جکسك . شو کوزیکك اوکنده پارل پارل یانان شیلر نه‌در ؟ برطاقم حکمداران ماضینك سرنکون اولمش افسرلری ! نوشهر برتختگاه سلطنت اولمسه بیله بو اوطه برتاجگاه مسخردر . او قراللری تشخیص ایدن تاجلر سنك پنجه‌کده . اقتداریکك کمالنه یکرمی بش برهان ، یکرمی بش شاهد ! . . بونکله برابر

ای سردار غالب ! سن یالکز بر تربه‌دارسك . بو تاجلرك اصحابی اولان حکمدانه امتثال ایتمه . انلر غافل ومغرور ایمشلر . ذوالجلالك قدرتنی ، بشرك عجزینی ، زمانك انقلابنی دوشونمه مشلر . هپ بر برلرندن انتقام له‌رق کلوب کیتمشلر . سن انلرك سرای سلطنتنه کیردك ، خزینهٔ ثروتنه مالك اولدك ، دفینهٔ اسرارینی کشف ایتدك . ردوریقی سکا آنلرك استقبال‌لنی کوستردی . سنده عالمه رودریقك آیینسنی تصویر ایتدیریورسك . ایشته قوجه بر ملتك عالم استقبالی ایاغکك التنده یوارلنوب طوریور . ایشته داخلنده جریان ایدن نهر اقباله بر بشقه مجرا آچلدی . بوده محضاسنك کتردیکك انقلاب ایله آچلدی . بونکله برابر سن هیچ برشی دکل‌سك ، بن زیادسن مجرد هیچسك !

تبدیل طورایله

نه‌اولوردیم ؟ بکاده بر آز غرورکلسه ، غرور ایله چیقسه‌م چیقسه‌مده صکره بردن برره دوشوب نه قدر عاجز ، نه قدر اقتدارسز بر مخلوق اولدیغمی بر کره دها اوکرنسه‌م . اوقو ! بن زیاد اوقو ! شو اقسرلرك هر بری بر حکمدار بدبختك سرکذشتیدر . اوقو ! ابن نصیرك کوله‌سی !

بعضاً قوجه‌مان برکله بکدرکه‌مذهب
پرواز خاوشانه‌سی برلکده سروکلر
انظار تماشا کزی ؛ بعضاً مطرا
برزنبقه بکزرکه دکلدر متصور
برمثلنی کورمك شوطبیعتده ، مکوکب ،
تیرازه نما ...هم بوکوزللکله برابر
پایراقلرینك لرزش مستنده هویدا
برچهرهٔ بروعد امل ، چهرهٔ دلتر .

توفیق فکرت

یشیل کیمش امینم بن کلندن ،
یاجنتدن کلیر یاخود چمندن .
تمامیله چکلمشدی حرارت ؛
حدارت بنده طوپلاندی اودمده
اینردی کوهد یالکزدی هم‌ده ،
فقط منظر دکل بوندن عبارت :
اولوردی جانبنده نمایان
کزن طاووسلردن برخیابان .
همان هر برقدمده برنظارت .
کوللك قابل اخفا دکلدر ؛

بونكره خارجنده مستدلدر ·
نفوذ ایتمش ثباتندن اوحالت ·
اوبر سیمابه بکزر صاف برحسن ؛
یشیل کیمش دکل شفاف بر حسن ؛
چمنلردن پذیرای حصارت ·
خیر پابینه بالادن کزیران
شهاب سبزدر افتانِ وخیزان
ضیاسی طرح طرح ایمش سرایت ·
طاغلمش آفتاب اشجار ایچنده
اسر خوش برنسیم انوار ایچنده
پریلردر ، ملکلردن بشارت ·
بوهیئده نه‌ممکن برساره ،
اوبرقیزدر مؤکل نوبهاره
چمنلر پاینه ایلر دخالت ·
یقین کورمکده‌یم ، بندن فقط دور ؛
اغاجلقلر ایچنده بریشیل نور
شب نیلیٔ مهتابه رقابت ·

حامد

« چیرکین ، دیکنکی ، نامتنهی براغاجده برچوق امثالی کبی غافل ومغرور برکوچوك یاپراق وارد ایری ·

يوياپراق تشكل ايدر ايتمز كوزل سسلى قوشلر اونك باشنده نشئه‌لى قصيده‌لر ، رنكين شفقلر اوكاشفاف ژاله‌لر اهدا ايتديلر؛ پارلاق ماهتابلر اونك قدومنى تسعيد ايلديلر . وكوچوك ياپراق بونلردن چوق خوشلاندى ، اطرافنده اوچوشان رنكا رنك كلبكلر كبى بومنور، بوپربوكائنات ايچنده سربست، كندى باشنه اوچمق ،كزمك ايسته‌دى. فقط اونى برچوق راتطو اوچيركين، اوديكنلى، اونامتناهى آغاجه باغلى طوريبوردى. نسيم صبح اونى قوپاراميوردى . اوده بوتحسرله مضطرب اوليوردى . صوكره اقسام اولدى ، ينه صباح كلدى ، بو مناويه دوام ايتدى ؛

ياغمورلر ياغدى، كونشلر آچدى — هر شى دكشدى . كوچك ياپراغك بيله طراوتى ، صافيتى كچدى ؛ فقط اوكوزل رنكلى كلبكلرى تعقيب اميدى بتمدى . نهايت بر قرا كلق اقشام صوئوق بر روزكار اونى بوتون رابطه‌لرندن آييردى ، فقط او كوزل رنكلى كلبكلر كبى كوزل قوقولى چيچكلر آره‌سنده طولاشامادى ؛ بد بيوك ييغنه هپ كنديسى كبى كوچوك ، قورو صولوق ياپراق آره‌سنه دوشدى .

جاهد

اسرافيل اولوب نسيم زيبا
بو حشر زمينى قيلدى احيا

بلبل کبی کلدی شوق یالی
آچدی کله غنجه قیل‌وقالی
سوسن بویانوردی یاسمندن
قان طاملار ایدی رخ سمندن
کیزلی وپوشوب کل وقرنفیل
نرکسلره ال صالاردی سنبل
کلشنده فصلدی اولدی پیدا
ایتدیلر آنی نسیمه افشا
هرجائی بنفشه ایلیوب جوش
هم خامه هم اولدی نامه خاموش
نرکس سوز آچوب شراب ونیدن
در صاچدی پیام تاج کیدن
قالدیردی الن چنار سرکش
بر سوز دیدی وار ایچنده آتش
یاقدی او خبرله لاله‌داغی
آشفته‌لنوب کلك چراغی
طولدی یر وکوك فغان وزاره
اولمادی او صحبت آشکاره

شیخ غالب

بر نادره مشمع ایدك شب افروز
دوشدی سکا ذوق عشقدن سوز
بر نیجه زمان اکرچه یاندك
سوز دله طورمدك اوصاندك
نیدارلغه کتورمدك تاب
شهلا کوزك اولدی مائل خواب
همراهم ایدك بو یولده ای ماه
همراهی قویوب کیدرمی همراه
افلاکه تفاخر ایله ای خاك
کیم اولدی رفیقك اول دریاك
زلفنه معارض اولمه ای مار
کیم آنده مقیمدر دل زار
خالینه تعرض ایتمه ای مور
کیم بغلودر آنده جان مهجور
ای عمر کل ایمدی باشه سن هم
کیم چشممه تیره اولدی عالم
عالم خوشیدی که وار ایدی یار
چون یار یوق اولمسون نه کیم وار
ای خان من خستەدن وداع ایت
بر خسته ایله یتر نزاع ایت

مشتاقکم ای اجل کرم قیل
دفع الم ایله رفع غم قیل
قورتار بنی اضطراب وغمدن
ویر مژده وجودمه عدمدن
آیینه‌می ایله ژنکدن پاك
قیل پردهٔ اعتبارمی چاك
رفع ایت نه ایسه آرادە حائل
ایله منی اول نکاره واصل
تکلیف وصال ایدر بکا یار
بر خلوتده‌که یوقدر اغیار
من کیتمامك ایلسەم خطادر
سندن بکا بر مدد روادر
بالله مددمده قیلمه اهمال
کیم بختمه یوز ویروبدر اقبال
یارب بکا جسم‌وجان کرکمز
جانان یوق ایسه جهان کرکمز
من بعد ذلیل وخوار قیلمه
سرکشتهٔ روزکار قیلمه

— آندره‌یه —

خیال ایچنده سونرکن بو عمر تیز ـ کذار

بقای نامنی ینه ظن ایدر وجائبدن ،
صباح محشره قارشی بو لیلی ماتمداو
اومار ضیای تسلی او فجر کاذبدن

اولور کذرکه هیچ طریق سعی وامید
کولر لقای فنا چهره‌سنده آثارك ؛
بو ذره نامنی قابلمی ایلمك تأیید ؟ ..
اوچار هواده پریشان غباری اعصارك .

ای انجذاب نمای سرائر آفاق ،
نیچون بو مذلفه‌دن قاچمق ایسته‌دك بردم ؟
اولورسه جای سقوطك سنك بو یردن اوزاق ،
نصیبلرمی آلیرسك حیاتدن بیلمم ؟

بیلیرمیسك که بوکون بن سنکله همحالم ،
مشاق وحیرت ایچنده امللرم طولاشیر ؛
سماسنی آرارم باشقه عالمك دائم ،
بنم کوزمده بو بر غربت مؤبده‌در :

ایدر لقاسی شبابك امیدسز خنده ،
بیتر دقیقه‌لری وارلغك سونوك ، خاسر ،

جهان درد و مصائب اولان بو دوزخده
حیاتمزده بزه بر یاشار جهنمدر .

بو کون سنکله برابر بولنمق ایستردم :
بنم‌ده اولسه مقرم او قطب دورا دور ،
بو احتضار مدیدم ، بو چیرپینان دردم
سکوت منجمد ندە اولوردی مست حصور !..

سلیمان نظیف

رحم ایله الهی شو بزم حال حیاته
افتاده‌لرز شوقله دام هوساته

امداد ایده‌جك بشقه بری یوقدر الهی
سنسك همان عفو ایلیه‌جك اهل کناهی

حفظ ایله سلوك ایتمیه‌لم راه شروره
هپ احسن احوالی کور باقمه قصوره

فم ایچره بولندقجه لسانم متقرر
اوصاف محمددر اولان قلبه مؤثر

سلطان رسل یار رفادار خدادر
هم عرش معلا اوکا بالین صفادن

مركوبى براق ايدى هم فارس عالى
بو طاق كبودى گچەرك ايتدى تعالى

﴿ خطاب نفس ﴾

قيمتلى حياتكدن اولوب قرق ييل اكسك
سن مشرب طفلانەيە حالا متمالك
عالمدە هپ اولدك عبث ايشلر ايلە مشغول
بر آنكى اخذ ايتمدى بر مقصد معقول
آلدانمە صاقين عمركك انجامى فنادر
دهشتلى بو دهرك اويونى صانمە شقادر

فضيلت علم

كسب شرف وشان ايدييور عاملە انسان
هپ فائدەسز دبدبە وثروت وسامان
علمك يولنە شمعە كبى يانمالى هرگاه
علم اولمسە حقيلە بيلنمز ايدى الله
هاروز ازلدن اولانك طالعى ياور
تحصيل معارف اولور عندندە مقرر
دينك ايلە دنيادە سكا علمدر لازم

احوالك اولور علمله هر يرده
عقلك وار ايسه علمه چاليش عيرى يه باقمه
غفلتدر امان كنديكى بى علم براقمه
محكمجه تمسك ايدى وير علم قويمه
علمك سنى ايصال ايده جك دار نعيمه

﴿ امتناع صحبت جاهلان ﴾

ذاتكده سنك وارسه اكر عقل وفطانت
اصحاب جهالتله صاقين ايلمه الفت
دهشتلى بر اژدر ايله بر غاره قپانمق
جاهلله رفيق اولمه دن اولا ايمش آنجق
بر عاقل اكر اولسه دخى دشمن جانك
اولى كورينور دوستلغندن جهلانك
لايق اولان انسانه حذردر جهلادن
دارينده هپ عار كلير اويله بلادن
جاهل اولانك رأسى ، سرداره سزادر
جاهل اكر اوغرارسه هر ادباره سزادر

﴿ صفت عدل ﴾

مادام ويرر حق سكا هر درلو مرادى
ياسن نه يه نشر ايتميه سك عالمه دادى

چون عدل اولیور زینت ذیقیمت شاهی
حفظ ایتملیسك قاعدهٔ عدل کماهی
اجرای عدالت سکا اولمشسه میسر
ملکك قالیر عالمده بقا اوزره سراسر
چون معدلتی نوشیروان ایلدی معتاد
الآن بیوك خیر ایله نامی اولنور یاد
دائم ایده‌رك عالمی عدلك ایله معمود
قیل عدلی سون دللری هر وجهله مسرور
آسایشی بر ملکك اولور عدل ایله قابل
حاجاتی اولور ملکك عدالت ایله حاصل
دنیایه عدالت کبی معمار بولنماز
زیرا که عدالتدن ایی کار بولنماز
نامك بو جهانده ملك عادل اولنجه
آرتق نه قالیر بو شرفه نائل اولنجه
ایستر ایسه‌ك احراز ایده‌سك صیت سعادت
سد چکمکی ظلمك اوکنه ایتملی عادت
هر یرده رعایایی قیلوب مظهر انصاف
مظلوملرك ایتملی مسئولنی اسعاف

ختام